Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032

Názov:	**Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032**
Územné vymedzenie:	Obec Žehra
Územný plán obce schválený (A/N):	Áno
Dátum schválenia PHSR:	24.08.2026, uznesením č. OZ-37-26-B-7
Dátum platnosti:	Od 25.08.2026 do 31.12.2032
Verzia[1]:	1.1
Vypracoval:	www.dokumentypreobce.sk

[1] Prvé prijaté znenie sa označuje číslom 1.0. V prípade zásadnej zmeny sa ďalšie aktualizované verzie označujú 2.0, 3.0 atď. V prípade malých zmien sa označuje 1.1.

Erb a vlajka obce

Erb obce

vlajka obce

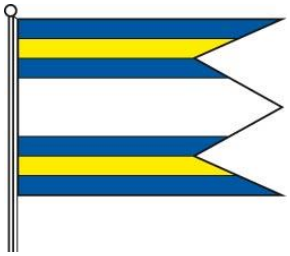

Blazón erbu:
V modrom štíte zlatým lúčovitým nimbom obkolesená strieborná holubica v zlatej zbroji.

Komentár:
Symbol Ducha Svätého miestneho patrocínia podľa odtlačku pečatidla obce z roku 1834. Prijatý v r. 1994.

Základné údaje

Samosprávny kraj:	.....	Košický
Okres:	.....	Spišská Nová Ves
Historický región:	.....	Spiš
Poloha obecného úradu:	.....	48.977877°N, 20.793341°E
Nadm. výška pri obec. úrade:	.....	420 m.n.m.
Rozloha katastra:	.....	966 ha k 31.12.2024
Počet obyvateľov:	.....	2 914 k 31.12.2025
Hustota obyvateľstva:	.....	302 obyv./km^2
PSČ:	.....	053 61
Evidenčné číslo vozidiel:	.....	SN (do 31.12.2022)

Oficiálne kontakty

	.....	Obec Žehra
Adresa:	.....	Obecný úrad č. 104
	.....	053 61 Žehra
Web:	.....	www.obeczehra.sk
Email:	.....	info@obeczehra.sk
Telefón:	.....	053 / 44 95 231
IČO:	.....	00329819

Mapa 1: Poloha obce Žehra - širšie vzťahy

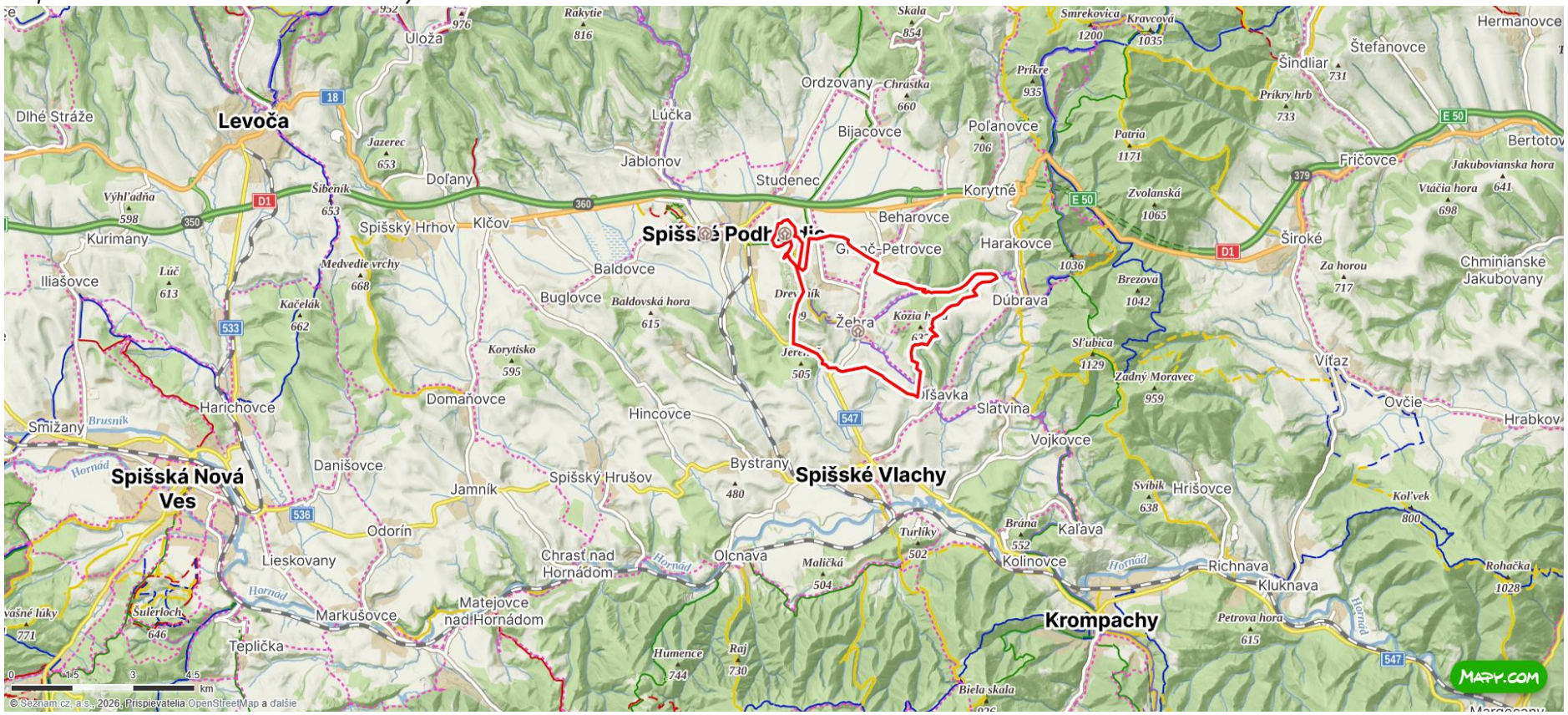

Zdroj: mapy.cz

Mapa 2: Poloha obce Žehra voči susediacim obciam

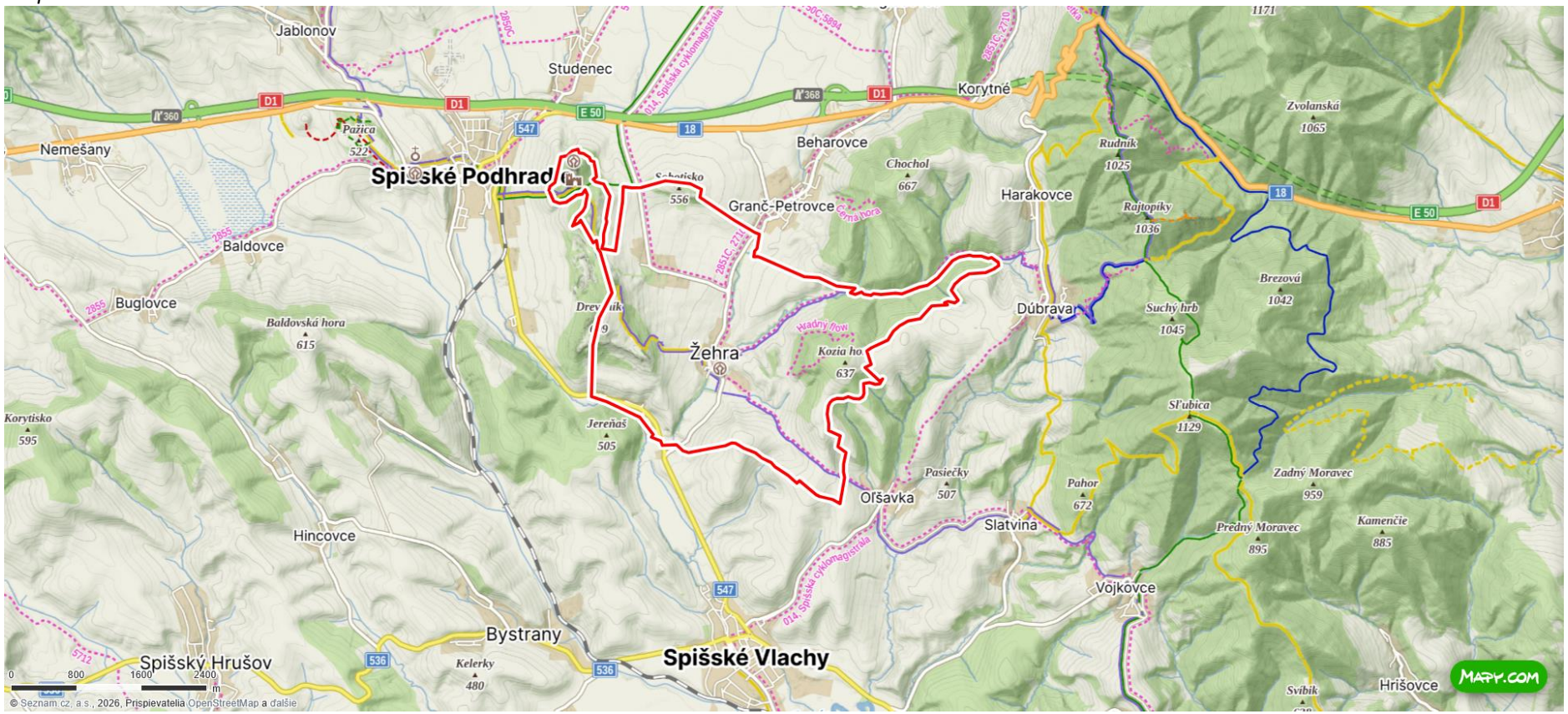

Zdroj: mapy.cz

OBSAH

ÚVOD 7

ZÁMER SPRACOVANIA PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE ŽEHRA NA ROKY 2026-2032 8

ANALYTICKÁ ČASŤ 11

ZOZNAM ANALYZOVANÝCH VÝCHODISKOVÝCH KONCEPČNÝCH DOKUMENTOV A DÁT 12
A.I ANALÝZA VNÚTORNÉHO PROSTREDIA 14
Stručná história obce 14
Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery 14
Kvalita životného prostredia 15
Ochrana prírody a krajiny 15
Ochrana pred povodňami, zadržiavanie vody v krajine 16
Odpadové hospodárstvo 17
Kvalita ovzdušia 17
Obyvateľstvo 18
Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva 18
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku 22
Národnostná a konfesionálna štruktúra 25
Vzdelanostná štruktúra 26
Nezamestnanosť 27
Domový a bytový fond 33
Dopravná infraštruktúra 35
Technická infraštruktúra 36
Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby 37
Školstvo, kultúra a šport 38
Administratívno-správne služby 41
Bezpečnosť v obci 41
Hospodárske pomery 41
Polohová atraktivita územia 41
Poľnohospodárstvo, lesné a pozemkové hospodárstvo, priemysel 42
Cestovný ruch 43
Finančné hospodárenie 46
A.II ANALÝZA VONKAJŠIEHO PROSTREDIA 48
Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027 49
Zmena klímy 51
STEEP analýza 52
A.III ZHODNOTENIE SÚČASNÉHO STAVU ÚZEMIA 53
SWOT analýza 53
Kľúčové faktory a disparity územia 54

B-STRATEGICKÁ ČASŤ 55

STRATEGICKÁ VÍZIA A HLAVNÝ CIEĽ OBCE 57
STRATÉGIA ROZVOJA 57

C-PROGRAMOVÁ ČASŤ 64

OPATRENIA A PROJEKTOVÉ ZÁMERY PODĽA PRIORITNÝCH OBLASTÍ 65

SÚBOR UKAZOVATEĽOV, VÝSLEDKOV A DOPADOV 75
D-REALIZAČNÁ ČASŤ 80
AKČNÝ PLÁN OBCE 81
ADMINISTRATÍVNE, ORGANIZAČNÉ A INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE PHSR 85
STRUČNÝ POPIS KOMUNIKAČNEJ STRATÉGIE 85
SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA 85
E-FINANČNÁ ČASŤ 87
INDIKATÍVNY FINANČNÝ PLÁN 88
MODEL VIACZDROJOVÉHO FINANCOVANIA A FINANČNÝ RÁMEC 89
SYSTÉM HODNOTENIA A ZARAĎOVANIA PROJEKTOVÝCH ZÁMEROV DO FINANCOVANIA 98
ZÁVER 99
PRÍLOHY 100
ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV POUŽITÝCH V PHSR 101
ZOZNAM SKRATIEK POUŽITÝCH V PHSR 102
ZOZNAM MÁP, TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A FORMULÁROV 103

dokumenty pre obce.sk

Úvod

Obecná samospráva v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja tvorí integrálnu súčasť regionálnej politiky a regionálneho rozvoja. Integrálnou súčasťou regionálnej politiky sa stala najmä v súvislosti s rozsiahlou decentralizáciou verejnej správy, ktorá sa na Slovensku uskutočnila po prelome milénií a ktorou na obecné samosprávy prešlo obrovské množstvo kompetencií, zodpovednosti a taktiež financií, predstavujúcich významnú časť verejných financií. Samosprávy tak v oblasti vytvárania podmienok pre hospodársky a sociálny rozvoj územia majú svoje nezastupiteľné postavenie. Či už v rámci svojich originálnych kompetencií alebo preneseného výkonu štátnej správy, obce zabezpečujú výkony a služby vo verejnom záujme. Z tohto dôvodu je potrebné venovať veľkú pozornosť a úsilie koncipovaniu rozvojových stratégií samospráv.
Dokument „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032“ (ďalej len „PHSR“) je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskej a sociálnej situácie stanovuje strategické ciele a priority v záujme budúceho rozvoja obce. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania obce. Týmto programom sa uskutočňuje podpora rozvoja na lokálnej úrovni s dôrazom na hospodársku, sociálnu a environmentálnu oblasť. Ide o program cielených opatrení, navrhnutý pre stimulovanie rozvoja obce v strednodobom horizonte.
Cieľom tohto dokumentu je navrhnúť funkčne trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce so zreteľom na potreby jej obyvateľov. Tento dokument formuluje tak strategické ciele, ako aj konkrétne opatrenia a aktivity, realizáciou ktorých budú tieto ciele naplnené. PHSR nie je uzavretý dokument bez možnosti zmien. Práve naopak, je dokumentom živým, otvoreným, ktorý môže byť v prípade potreby kedykoľvek aktualizovaný, doplňovaný a upravovaný. Jeho význam a využitie spočíva predovšetkým v tom, že je spracovaný na základe prieskumu názorov a potrieb volených orgánov obce, jej obyvateľov, záujmových skupín, ako aj za spoluúčasti miestnych aktérov a odborníkov.

Ambíciou dokumentu je podať odpovede na tri základné a najdôležitejšie otázky:

1. Akí sme a kde sa nachádzame?
2. Kam sa chceme dostať?
3. Ako sa tam dostaneme?

Cieľom analytickej časti je identifikácia rozvojových faktorov a disparít obce (akí sme a kde sa nachádzame). Následne je v strategickej časti sformulovaná vízia, ktorá dáva odpoveď na druhú otázku (kam sa chceme dostať). Spôsob ako sa tam dostať je stanovený v stratégii rozvoja, ktorej úspešné naplnenie bude závislé od úspešnosti realizácie opatrení a aktivít, definovaných v programovej časti dokumentu.
Pri vypracovaní tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa zohľadnili priority Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, ako aj jej vízia regionálneho rozvoja na Slovensku: Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých jeho obyvateľov. V záujme naplnenia dlhodobej vízie regionálneho rozvoja SR zameranej na rozvoj obcí, miest a regiónov, na zvyšovanie ich výkonnostného potenciálu a konkurencieschopnosti Národná stratégia regionálneho rozvoja SR stanovuje strategický cieľ: Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 ich adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť pri súčasnom zvyšovaní kvality života obyvateľov a pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.

Zámer spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032
Forma spracovania	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032 (ďalej len „PHSR 2026-2032“) bude spracovaný podľa aktuálneho znenia zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Spracovanie dokumentu bude rešpektovať princíp partnerstva. Vykonané bude participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov obecného úradu, poslancov OcZ, širokej verejnosti a externých odborníkov. PHSR bude vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými tak v Národnej stratégii regionálneho rozvoja, ako aj v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja.
Riadenie procesu spracovania	Za riadenie procesu spracovania zodpovedá riadiaci tím zložený zo zástupcov obce a zhotoviteľa. **Členmi riadiaceho tímu sú**: **Za obec:** Koordinátor riadiaceho tímu Marián Mižigár – starosta obce **Za zhotoviteľa:** Člen riadiaceho tímu RNDr. Radomír Babiak, PhD. – externý odborník Riadiaci tím zodpovedá za: - celkovú koordináciu spracovania PHSR 2026-2032, - zostavenie Zámeru spracovania PHSR, - spracovanie analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia, - spracovanie východísk pre strategickú časť, - vypracovanie strategickej vízie, - vypracovanie sumárneho návrhu aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán, - stanovenie termínov realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania), - spracovanie akčného plánu na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky, - vytvorenie systému monitorovania, hodnotenia a aktualizácie PHSR, - spracovanie finančnej časti vo forme Finančného rámca pre realizáciu PHSR, - finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie.
Obdobie spracovania	Január – marec 2026
Financovanie spracovania	Z rozpočtu obce.

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR

Harmonogram spracovania PHSR (2026)												
Mesiac	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**
Úvod	X											
Analytická časť	X	X										
Strategická časť		X										
Programová časť		X										
Realizačná časť		X										
Finančná časť		X										
Záver		X	X									

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu

Úvod

táto časť zahŕňa:

- stručný popis kontextu vzniku a chronológie prípravy PHSR,
- stručné zhrnutie východiskových koncepčných dokumentov, týkajúcich sa vymedzeného územia,
- zámer spracovania PHSR.

Analytická časť

táto časť zahŕňa:

- kompletnú analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí vrátane finančnej a hospodárskej situácie,
- analýzu silných a slabých stránok územia,
- identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov),
- analýzu príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia (posúdenie hlavných faktorov z hľadiska príležitostí a ohrození),
- SWOT analýzu (súhrnná tabuľka),
- analýzu možných rizík a hrozieb, identifikáciu kritických oblastí rozvoja,
- identifikáciu východísk a možných riešení.

Strategická časť

táto časť zahŕňa:

- víziu územia,
- formuláciu a návrh stratégie,
- výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách – oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Programová časť

táto časť zahŕňa:

- konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Realizačná časť
táto časť zahŕňa:

- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- systém monitorovania a hodnotenia,
- akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky – vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

Finančná časť
táto časť zahŕňa:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet obce,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektov.

Záver
táto časť zahŕňa:

- informáciu o schválení a zverejnení PHSR.

Prílohy
táto časť zahŕňa:

- Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR (východiskové strategické a koncepčné dokumenty, súvisiaca legislatíva),
- Zoznam skratiek použitých v PHSR.

Analytická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Analytická časť PHSR obsahuje komplexné zhodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce s väzbami na širšie územie – analýzu aktuálneho stavu, v akom sa obec nachádza. Definuje vnútorný potenciál územia a limitujúce faktory rozvoja obce. Sú v nej prezentované odhady budúceho vývoja obce, ako aj možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia.

Zoznam analyzovaných východiskových koncepčných dokumentov a dát

Pri spracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032 boli analyzované a zohľadnené už existujúce programovacie a plánovacie dokumenty:

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov			
Názov dokumentu	**Platnosť dokumentu**	**Úroveň dokumentu**	**Zdroj**
Územný plán obce Žehra	priebežne	lokálna	Obecný úrad Žehra
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2022-2030	2022-2030	regionálna	http://web.vucke.sk
Územný plán Košického samosprávneho kraja	priebežne	regionálna	http://web.vucke.sk
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030	do 2030	národná	www.mirri.gov.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	od 2001	národná	www.uupv.sk
Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030	do 2030	národná	www.minv.sk
Partnerská dohoda 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Operačný program Slovensko 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Agenda 2030	do 2030	nadnárodná	www.mirri.gov.sk

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Okrem rôznych koncepčných dokumentov bolo pri spracovaní dokumentu použité aj veľké množstvo dát rôzneho charakteru. Ich prehľad zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát

Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát		
Oblasť dát/téma	**Zdroj údajov**	**Webová stránka**
Obyvateľstvo	Obec Žehra Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.obeczehra.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.upsvar.sk www.scitanie.sk
Bývanie	Obec Žehra Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.obeczehra.sk www.scitanie.sk
Hospodárstvo	Obec Žehra Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Obchodný register Živnostenský register	www.obeczehra.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.orsr.sk www.zrsr.sk
Školstvo a vzdelávanie	Obec Žehra Centrum vedecko-technických informácií	www.obeczehra.sk www.cvtisr.sk
Zdravotníctvo	Obec Žehra	www.obeczehra.sk
Sociálna sféra	Obec Žehra Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny	www.obeczehra.sk www.upsvar.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

A.I Analýza vnútorného prostredia

Stručná história obce

Obec Žehra je významnou archeologickou lokalitou, zaradenou spolu so Spišským Hradom, Spišským Podhradím, Spišskou Kapitulou do zoznamu UNESCO. Rozprestiera sa vo východnej časti Hornádskej kotliny na východnom úpätí travertínovej kopy Dreveník. Žehra patrí k najstaršie osídleným obciam Spiša, prvá písomná zmienka o nej pochádza z roku 1245 a viaže sa k farskému kostolu sv. Ducha. V tomto starobylom ranogotickom kostole, ktorý bol vybudovaný v rokoch 1245-1275, sú obzvlášť cenné gotické fresky, vytvorené počas piatich rozličných období v priebehu 13. až 16. storočia (www.obec-zehra.sk).

Menej známe sú iné archeologické nálezy z katastra obce, ako napr. kusy štiepanej industrie, zlomky keramiky, kamenná sekera a klin, dokumentujúce prítomnosť ľudu kultúry s lineárnou keramikou, želiezovskej skupiny a bukovohorskej kultúry v mladšej dobe kamennej. Črepy pilinskej kultúry pochádzajú zo strednej a mladšej doby bronzovej, vo fragmentoch sa objavuje keramika púchovskej kultúrnej skupiny a z obdobia sťahovania národov. Najmladšiu skupinu archeologických nálezov z katastra obce Žehra tvorí slovanská keramika z 9. a 10. storočia, nájdená na brehoch potoka Žehra. So slovenským obyvateľstvom sa stretávame už po celé ďalšie obdobie historického vývoja Žehry, ktorá bola sídlom šľachtického rodu Žehrianskych a od roku 1638 Csákyovcov (www.obec-zehra.sk).

Súčasťou obce Žehra je aj miestna časť Hodkovce, ktorá sa prvý krát spomína už v roku 1293 ako Hodcouch. V roku 1452 sa spomína ako Hodkocz a v roku 1808 ako Hotkowce. Hodkovce boli pôvodne majerom Spišského hradu, v polovici 19. storočia boli administratívne pričlenené k obci Žehra.

Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery

Obec Žehra leží v Košickom kraji, v okrese Spišská Nová Ves. Jej katastrálne územie susedí s katastrálnymi územiami: Spišské Vlachy a Oľšavka v rámci Košického kraja a Spišské Podhradie, Granč-Petrovce, Harakovce a Dúbrava v rámci Prešovského kraja. Obec pozostáva z 3 samostatných (navzájom od seba územne oddelených) sídelných útvarov – z centrálnej časti, časti Hodkovce a časti „Sídlisko Dreveník“.

Geologická stavba územia nie je veľmi pestrá – takmer celé územie tvorí centrálnokarpatský paleogén, reprezentovaný hutianskym a zubereckým súvrstvím (pieskovce a vápnité ílovce). V západnej a severozápadnej časti katastra sa však nachádzajú vzácne neogénne travertíny – travertínové kopy. Z hľadiska geomorfologického členenia patrí katastrálne územie obce do Alpsko-Himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vonkajšie západné Karpaty, Fatransko-tatranskej oblasti a celku Hornádska kotlina. Severnú časť katastra tvorí podcelok Podhradská kotlina, centrálnu časť podcelok Medvedie chrbty a južnú časť podcelok Hornádske podolie.

Hydrologicky patrí kataster obce do úmoria Čierneho mora a povodia Hornádu. Sústavu vodných tokov v území tvoria potoky Branisko, Margecianka a Žehrica. Jednotlivé toky majú niekoľko ďalších menších prítokov. Rieky a potoky na území obce majú vrchovinno-nížinný dažďovo-snehový režim odtoku s najvyššou vodnosťou v marci až v apríli (maximá v marci) a najnižšou vodnosťou v októbri. Kataster obce leží v hydrogeologickom rajóne PQ 115 – Paleogén Hornádskej a časti Popradskej kotliny.

Územie obce Žehra patrí do mierne teplej klimatickej oblasti, okrsku M2 (mierne teplý, mierne vlhký, so studenou zimou, kotlinový). Priemerná júlová teplota je viac ako 16 °C a priemerná januárová teplota viac ako -5 °C. Na vlahu je územie málo bohaté, priemerný ročný úhrn zrážok je menej ako 500 mm. Z pôdnych typov sa v katastri obce nachádzajú kambizeme modálne a kultizemné, čiernice kultizemné a v okolí travertínov aj rendziny a pararendziny.

Z hľadiska fytogeografického členenia patrí kataster obce do ihličnatej fytogeograficko-vegetačnej zóny. V stromovej etáži sa v hojnom počte vyskytujú smrek obyčajný, jedľa biela, borovica lesná, breza previsnutá, lipa malolistá, lipa veľkolistá a ďalšie. Zoogeografické členenie terestrického biocyklu zaraďuje územie do provincie listnatých lesov. Zo stavovcov sú pre toto územie charakteristické najmä jeleň obyčajný, srnec hôrny, sviňa divá, zajac poľný, vlk obyčajný a líška obyčajná.

Kvalita životného prostredia

Ochrana prírody a krajiny

Z aspektu územnej ochrany prírody leží väčšina katastra obce Žehra v území s I. stupňom ochrany prírody a krajiny (ktorým je podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny územie celej Slovenskej republiky). Priamo v katastri obce sa nenachádzajú žiadne veľkoplošné chránené územia (v rámci Národnej sústavy chránených území). Nachádzajú sa tu však viaceré maloplošné chránené územia.

Maloplošné chránené územia:

- **Národná prírodná rezervácia Dreveník** – platí tu 5. stupeň územnej ochrany prírody. Ide o územie s mimoriadnym vedeckým významom. Travertínový útvar (kopa) je vytvorený z prameňov minerálnych vôd na geologickom zlome, je najstarší v okolí Spišského Podhradia. Nachádzajú sa tu rozmanité vežovité útvary, puklinové jaskyne a priepasti. NPR je bohatá na fosílne nálezy, vzácne a rozmanité rastlinstvo ako aj na archeologické nálezy.
- **Prírodná pamiatka Ostrá hora** – 4. stupeň územnej ochrany. PP bola vyhlásená na ochranu pleistocénnej travertínovej kopy. Ochrana je potrebná pre zachovanie celého komplexu travertínov v okolí Spišského Podhradia. Ide o paleontologické náleziska, vyskytuje sa tu vzácna xerotermná vegetácia.
- **Prírodná pamiatka Travertínová kopa Sobotisko** – 4. stupeň územnej ochrany. Táto PP bola vyhlásená na ochranu geomorfologicky výraznej travertínovej kopy, dôležitej z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska. Je to významná archeologická lokalita - kamenná industria a stopy ohnísk zo stredného paleolitu.
- **Národná prírodná pamiatka Spišský hradný vrch** – 4. stupeň územnej ochrany. NPP bola vyhlásená na ochranu travertínovej kopy s národnou kultúrnou pamiatkou Spišský hrad, ktorá má aj archeologické hodnoty. Genézou sa odlišuje od iných travertínových kôp Hornádskej kotliny.

Obrázok 1: Travertínová kopa Dreveník

Zdroj: www.obeczehra.sk

Z hľadiska medzinárodných chránených území, patriacich do siete **NATURA 2000**, nezasahuje do katastra obce Žehra žiadne Chránené vtáčie územie. Zasahuje tu však územie európskeho významu – **Spišskopodhradské travertíny (SKUEV 0105)**. Tieto Spišskopodhradské travertíny celkovo pozostávajú zo 7 travertínových kôp, pričom v katastri Žehry sa nachádzajú 4 z nich: travertínová kopa Dreveník,

Ostrá hora, Sobotisko a Spišský hradný vrch (územne sa prekrývajú s vyššie spomenutými maloplošnými chránenými územiami v rámci národnej sústavy chránených území).
Z národných parkov sa najbližšie k obci Žehra nachádza Národný park Slovenský raj, kde sú vyčlenené zóny s 3. až 5. stupňom územnej ochrany prírody. Okrem toho sa v blízkom okolí obce nachádza množstvo ďalších významných chránených území – či už lokalít NATURA 2000 alebo maloplošných chránených území. Z hľadiska ochrany vôd zasahuje do katastra obce Žehra chránená oblasť pre odber pitnej vody – ochranné pásmo liečivých a minerálnych vôd Baldovce.
Základným dokumentom pre realizáciu ochrany rozmanitosti podmienok a foriem života na regionálnej úrovni je Regionálny územný systém ekologickej stability (RÚSES). Pre okres Spišská Nová Ves bol RÚSES spracovaný v roku 2015. Ten v katastri obce Žehra definuje 1 nadregionálne biocentrum (centrum biologickej diverzity nadregionálneho významu) – Dreveník. Na toto nadregionálne biocentrum nadväzuje nadregionálny terestrický biokoridor, ktorý ho prepája s nadregionálnym centrom Branisko. Okrem toho sú v katastri obce definované aj 3 genofondové lokality. Sústavu ekologicky hodnotných a dôležitých prvkov v území dopĺňajú mieste biocentrá, terestrické i hydrické biokoridory a interakčné prvky.
Podľa Informačného systému environmentálnych záťaží, vedeného Ministerstvom životného prostredia SR, nie sú na území obce Žehra evidované žiadne environmentálne záťaže.

Ochrana pred povodňami, zadržiavanie vody v krajine

Z hľadiska ochrany pred povodňami sa v katastri obce Žehra nachádza viacero problémových lokalít s potenciálom záplav. Ide najmä o povodie toku Žehrica, ktorý preteká centrálnou časťou obce. Tento vodný tok sa občasne pri výdatnejších zrážkach a prívalových dažďoch vylieva a spôsobuje problémové situácie. Je preto vhodné vykonať (nielen) na ňom potrebné úpravy. S ohľadom na zmenu klímy a čoraz častejšie extrémne prejavy počasia je však namieste realizovať v obci rôzne protipovodňové a vodozádržné opatrenia, spolu s celým komplexom ďalších adaptačných opatrení v dôsledku zmeny klímy.
Jednou z najvýznamnejších výziev nasledujúcich rokov bude hospodárenie s vodou. Obec Žehra by mala aktívne podporovať opatrenia, ktoré zadržiavajú dažďovú vodu v krajine, spomaľujú jej odtok a znižujú riziko erózie pôdy.

Obrázok 2: Štúdia revitalizácie časti k.ú. Žehra, vodozádržný potenciál k.ú. Žehra

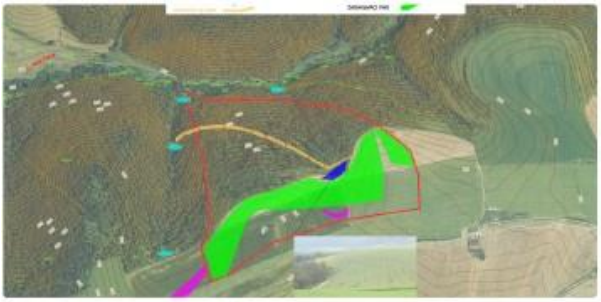

Štúdia revitalizácie časti k. ú. Žehra 1 – návrh retenčnej nádrže, mokrade a zasakovacích prielohov.

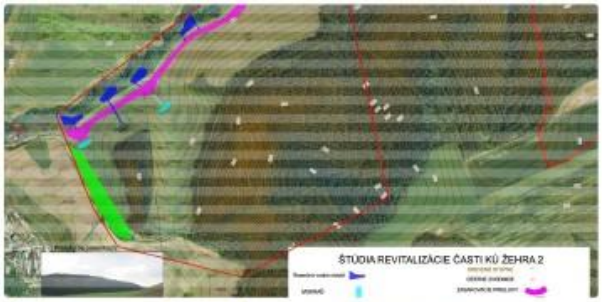

Štúdia revitalizácie časti k. ú. Žehra 2 – drevené stupne, cestné zvodnice a zasakávací pás pri poľnej ceste.

VODOZÁDRŽNÝ POTENCIÁL K. Ú. ŽEHRA – AKČNÝ PLÁN OBNOVY KRAJINY KSK, REGIÓN SPIŠ

Odtok dažďovej vody pri extrémnej zrážke (24 h)	**312 004 m³**
Navrhovaný objem vodozádržných opatrení	**156 002 m³**
Odhadovaná investícia (RWM)	**cca 1 005,3 tis. €**
Navrhované opatrenia	**retenčné vodné nádrže, mokrade, drevené stupne, cestné zvodnice, zasakovacie prielohy, zasakávací pás**

Zdroj: Štúdia revitalizácie časti k. ú. Žehra; Akčný plán Programu obnovy krajiny Košického kraja, Región Spiš (Vodná rada okresov Spišská Nová Ves a Gelnica).

Odpadové hospodárstvo

Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu je pomerne nízka, za rok 2024 dosiahla 31 %. Obec teda v tomto ukazovateli ešte stále zaostáva za cieľmi v oblasti nakladania s odpadmi, stanovenými pre Slovenskú republiku (dosiahnuť do roku 2030 mieru recyklácie na úrovni 60 %). Systém zberu komunálnych odpadov je v obci nastavený podľa reálnych potrieb obyvateľov a zabezpečuje sa v súlade s ustanoveniami zákona NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov.
Na zber zmesového komunálneho odpadu sa používajú KUKA nádoby alebo veľkoobjemové kontajnery (VOK). V obci je zavedený kalendárový systém zberu zmesového odpadu – všetky nádoby na zmesový odpad sa vyvážajú v pravidelných intervaloch. Na triedený zber papiera, plastov, kovov, skla a kompozitných obalov sa používajú plastové vrecia alebo kontajnery. V záujme kvalitnejšieho a efektívnejšieho nakladania s odpadmi v obci by bolo vhodné vybudovať zberný dvor a malú kompostáreň (tzv. obecné kompostovisko).

Kvalita ovzdušia

Obec Žehra nie je ohrozená zhoršenou kvalitou ovzdušia. Obci bola totižto na základe Metódy integrovaného posúdenia obcí vzhľadom na riziko nepriaznivej kvality ovzdušia pre rok 2023 priradená hodnota 0 – čo znamená, že Žehra nepatrí medzi rizikové obce / mestá (ktoré by boli ohrozené zhoršenou kvalitou ovzdušia).

Obrázok 3: Rizikové obce v Košickom kraji, určené metódou integrovaného posúdenia pre rok 2023

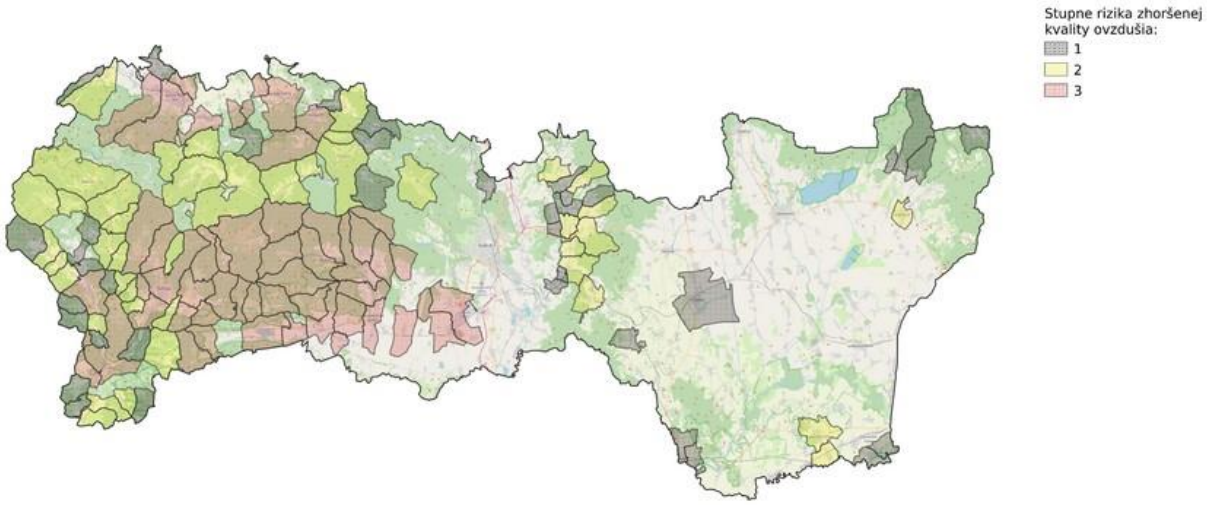

Poz.1: s výškou rizikového stupňa stúpa závažnosť ohrozenia zhoršenou kvalitou ovzdušia. Ak je samospráve priradená hodnota 0, znamená to, že nepatrí medzi rizikové obce / mestá (ktoré by boli ohrozené zhoršenou kvalitou ovzdušia)

Poz. 2: na obrázku sú zobrazené len rizikové obce, tzn. obce, ktorým bola priradená hodnota 1 až 3. Najvyššiemu riziku ohrozenia znečistením ovzdušia zodpovedá stupeň 3.

Poz. 3: Metodika zahŕňa mieru vykurovania domácností tuhým palivom, vplyv zhoršených rozptylových podmienok z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska, výsledky chemicko-transportného modelu CMAQ, interpolačného modelu RIO a výsledky modelovania s vysokým rozlíšením modelom CALPUFF na vybraných doménach s predpokladom zhoršenej kvality ovzdušia.

Zdroj: www.shmu.sk

Obyvateľstvo

Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Počet obyvateľov obce už od roku 1993 takmer nepretržite rastie. Obec takmer každý rok vykazuje prírastok celkového počtu obyvateľov – medziročný pokles za celé toto obdobie zaznamenala Žehra len raz (v r. 2002). Za tri dekády sa počet obyvateľov zvýšil až o 139 % (teda takmer 2,5-násobne; z 1 221 v r. 1993 na 2 914 v r. 2025).

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Žehra

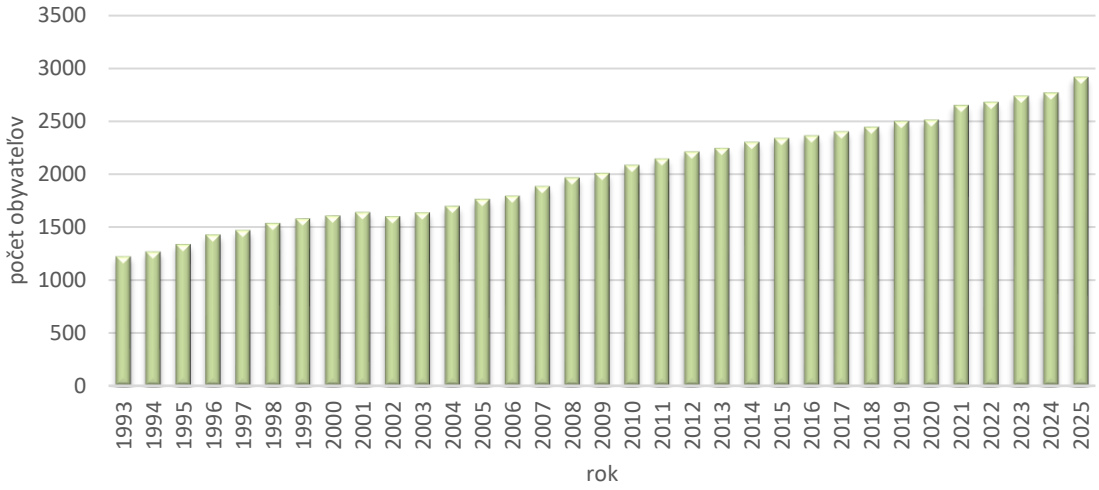

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Dynamika rastu sa v obci periodicky mení, najvyššia je v ostatných 5 rokoch. Ako možno vidieť z nasledujúceho grafu, veľkosť prírastku obyvateľstva pravidelne klesá a stúpa. Od roku 2021 je však tempo nárastu počtu obyvateľov (aj v porovnaní s inými obdobiami za ostatné 3 dekády) výrazne najvyššie.

Graf 2: Medziročné prírastky / úbytky obyvateľstva

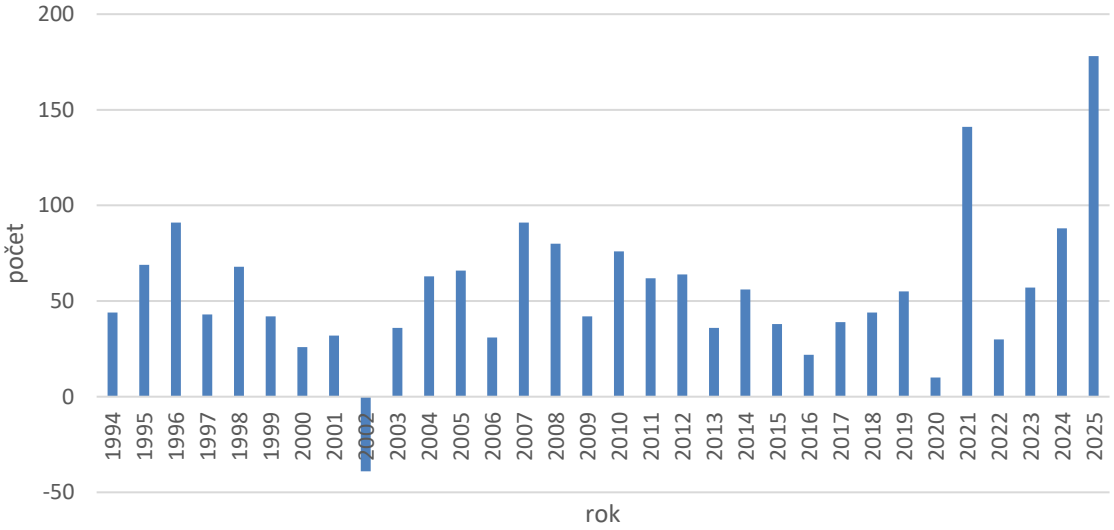

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Dôvodom dynamického rastu počtu obyvateľov je najmä výrazne kladná bilancia prirodzeného pohybu. Táto kladná bilancia je výsledkom kombinácie nadpriemerných hodnôt natality a podpriemerných hodnôt mortality, ktoré obec vykazuje. Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za posledných 10 rokov bola v Žehre veľmi vysoká – až 21,4 ‰. Pre porovnanie, v okrese Spišská Nová Ves sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 12,5 ‰, v Košickom kraji 10,0 ‰ a v Slovenskej republike na úrovni 8,5 ‰. Naproti tomu, priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery úmrtnosti za posledných 10 rokov bola v Žehre nízka – len 5,1 ‰. V okrese Spišská Nová Ves sa hr. m. úmrtnosti pohybuje na úrovni 8,0 ‰, v Košickom kraji 9,5 ‰ a v Slovenskej republike úroveň 10,0 ‰.

Prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov každoročne rastie. Každý rok bola bilancia prirodzeného pohybu za ostatných 10 rokov kladná, záporná nebola ani raz. Hrubá miera prirodzeného prírastku sa v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od 10,4 ‰ v roku 2020 po 22,4 ‰ v roku 2019. Prirodzenými populačnými procesmi teda v obci dochádzalo k výraznému prírastku počtu obyvateľov.

Graf 3: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2016-2025

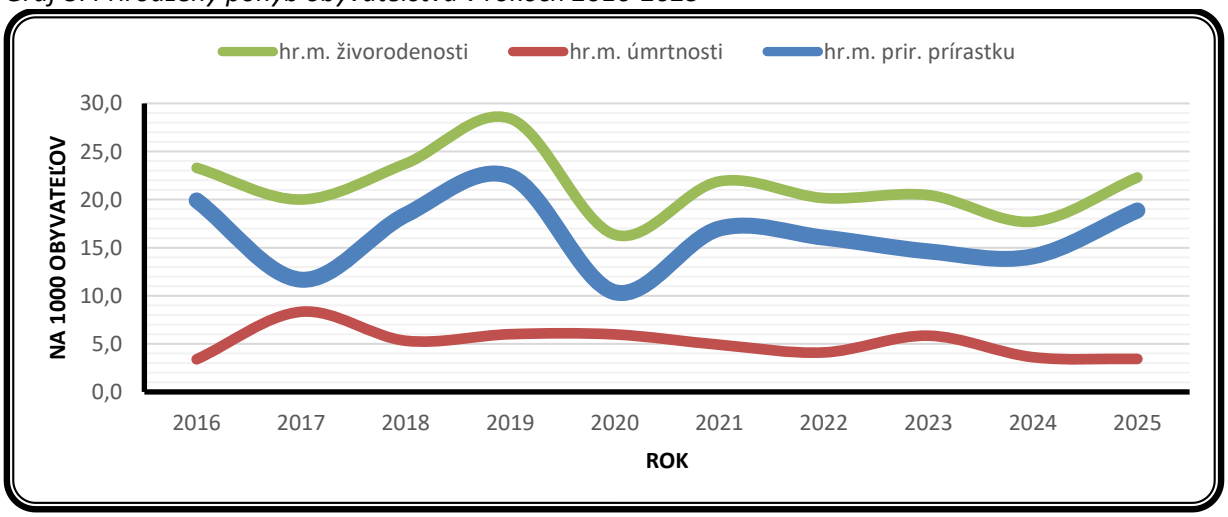

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Na druhej strane, bilancia migračného pohybu je už v obci negatívna (avšak v oveľa menšej miere). Hrubá miera imigrácie sa v obci za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni 6,7 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo 17,6 osoby). Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala mierne vyššie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 8,1 ‰ (v priemere 21,0 vysťahovaných osôb ročne). Kladné migračné saldo obec v ostatných 10 rokoch zaznamenala len 3x, jedenkrát bolo migračné saldo nulové (2025) a 6x bolo migračné saldo záporné. Väčšinu hodnoteného obdobia teda obec vykazuje negatívnu bilanciu migračného salda, pričom z aspektu migrácie v nej prebiehajú prevažne depopulačné procesy. Možno teda konštatovať, že trend vývoja za posledných 10 rokov je nepriaznivý.

Graf 4: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2016-2025

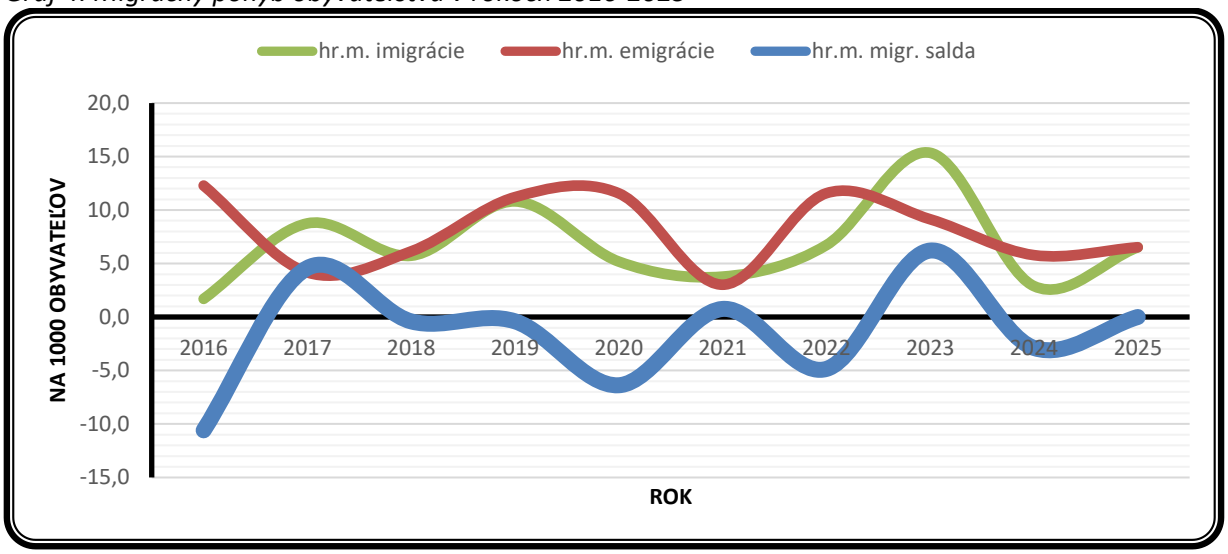

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Vývoj početnosti obyvateľstva v obci Žehra možno hodnotiť výrazne pozitívne. Obec v ostatných 10 rokoch každoročne zaznamenáva kladnú bilanciu celkového pohybu obyvateľstva. Hrubá miera prirodzeného prírastku dosahovala počas celého hodnoteného obdobia kladné hodnoty (viac ľudí sa každý rok narodilo ako zomrelo), čiže prirodzenými populačnými procesmi počet obyvateľov každoročne rástol. Naproti tomu, hrubá miera migračného salda dosahovala väčšinou záporné hodnoty, znamenajúce migračný úbytok obyvateľstva (viac ľudí sa z obce v danom roku vysťahovalo ako sa do nej prisťahovalo). Výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov je celkový prírastok obyvateľov obce Žehra. Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v obci možno teda hodnotiť pozitívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska rýchlo rastie).

Graf 5: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2016-2025

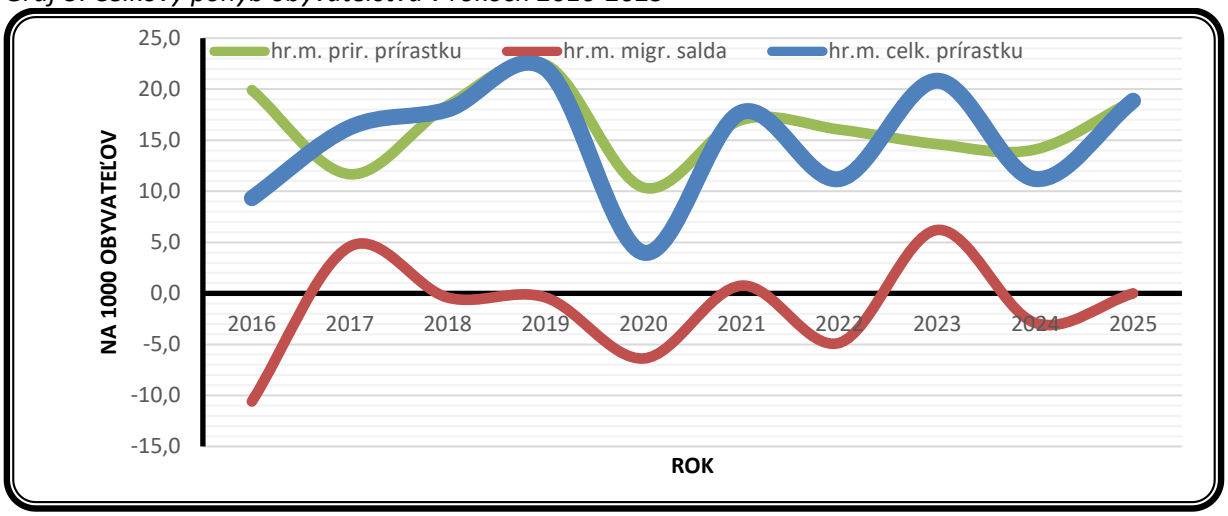

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Sumárny prehľad charakteristík stavu a pohybu obyvateľstva obce za posledných 10 rokov poskytuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 3: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva Zborova

Ukazovateľ / rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Počet obyvateľov (k 31.12.)	2360	2399	2443	2498	2508	2649	2679	2736	2767	2914
Živonarodení	55	48	58	71	41	58	54	56	49	65
Zomrelí	8	20	13	15	15	13	11	16	10	10
Bilancia prirodzeného pohybu	47	28	45	56	26	45	43	40	39	55
Prisťahovaní	4	21	14	27	13	10	18	42	8	19
Vysťahovaní	29	10	15	28	29	8	31	25	16	19
Migračné saldo	-25	11	-1	-1	-16	2	-13	17	-8	0
Bilancia celkového pohybu	22	39	44	55	10	47	30	57	31	55
Hr.m. živorodenosti (‰)	23,3	20,0	23,7	28,4	16,3	21,9	20,2	20,5	17,7	22,3
Hr.m. úmrtnosti (‰)	3,4	8,3	5,3	6,0	6,0	4,9	4,1	5,8	3,6	3,4
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	19,9	11,7	18,4	22,4	10,4	17,0	16,1	14,6	14,1	18,9
Hr.m. imigrácie (‰)	1,7	8,8	5,7	10,8	5,2	3,8	6,7	15,4	2,9	6,5
Hr.m. emigrácie (‰)	12,3	4,2	6,1	11,2	11,6	3,0	11,6	9,1	5,8	6,5
Hr.m. migračného salda (‰)	-10,6	4,6	-0,4	-0,4	-6,4	0,8	-4,9	6,2	-2,9	0,0
Hr.m. celkového prírastku (‰)	9,3	16,3	18,0	22,0	4,0	17,7	11,2	20,8	11,2	18,9

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

Početnosť obyvateľov v jednotlivých vekových kategóriách znázorňuje veková pyramída. Pomocou vekovej pyramídy možno k určitému dátumu graficky znázorniť zastúpenie jednotlivých vekových kategórií populácie, rozdelených na mužov a ženy. Na základe tvaru vekovej pyramídy možno skonštatovať, aký typ populácie sa v obci v danom konkrétnom čase nachádza – či progresívny, stacionárny alebo regresívny.

Veková pyramída obyvateľstva Žehry ukazuje, že **v obci sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza progresívny typ populácie**, keďže početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) vysoko prevyšuje početnosť poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (k 31.12.2025 to bolo v pomere 1 023 k 365). Najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva Žehry majú vekové skupiny (podľa poradia) 15-19 ročných (387 obyvateľov), 10-14 ročných (370) a 5-9 ročných (331 obyvateľov). K 31.12.2025 tu spomedzi 2 923 obyvateľov žilo 1 023 detí do 14 rokov a len 84 seniorov vo veku nad 65 rokov. Zo spomínaných 2 923 obyvateľov tu k uvedenému dátumu žilo 1 488 mužov a 1 435 žien. V nadväznosti na typ vekovej pyramídy a typ populácie možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska **bude prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov obce** (pri nezmenených podmienkach) **naďalej rýchlo rásť**.

Graf 6: Porovnanie vekovej štruktúry obyvateľstva k 31.12.2015 a k 31.12.2025

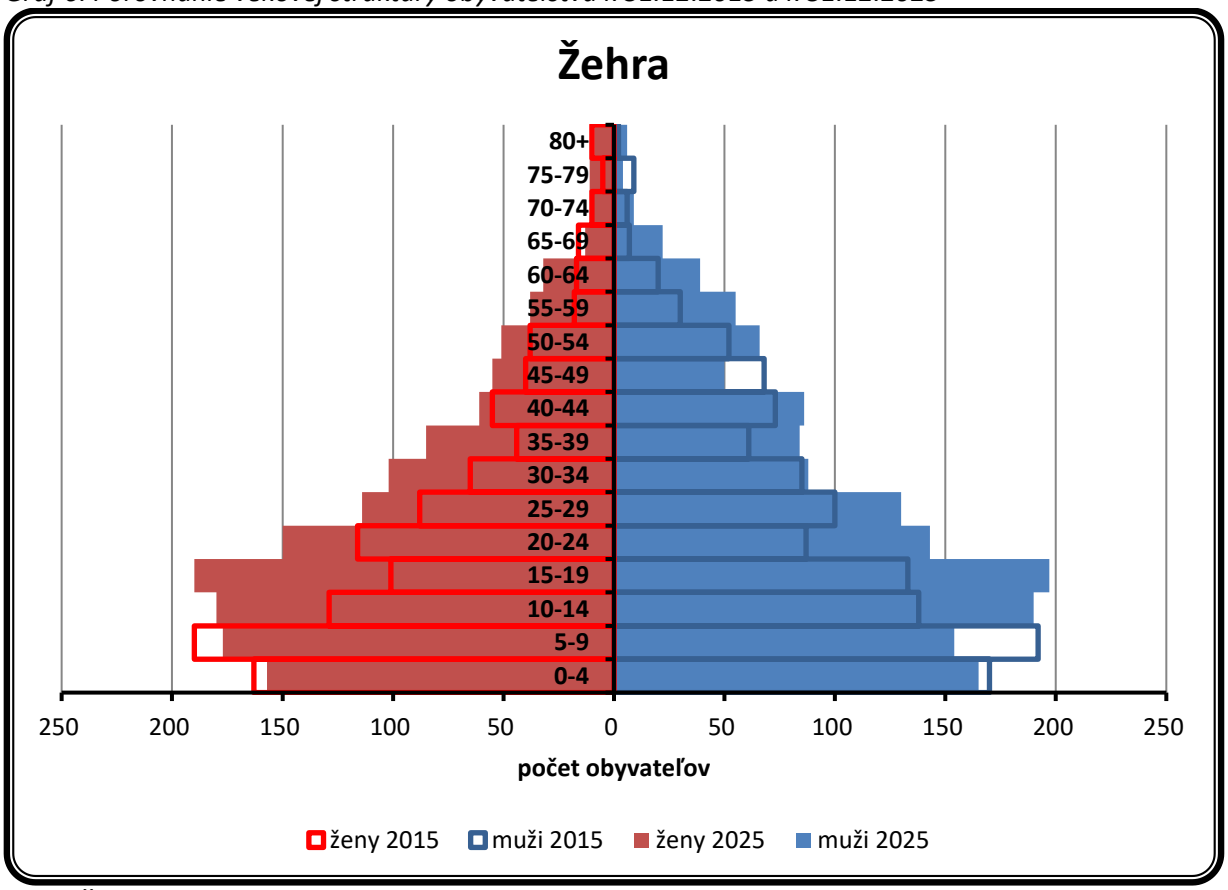

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Aj obyvateľstvo Žehry starne, a to dokonca rýchlejším tempom ako priemer SR. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, priemerný vek obyvateľstva obce sa za ostatných 10 rokov zvýšil z 23,40 na 25,63 rokov. To znamená, že v obci sa priemerný vek za ostatných 10 rokov zvýšil 2,23 roka, zatiaľ čo v SR to bolo „len“ o 2,08 roka. V porovnaní so Slovenskou republikou žije v obci výrazne mladšie obyvateľstvo, nakoľko priemerný vek v Žehre v roku 2024 bol 25,63 rokov (pričom v SR to bolo až 42,21 rokov).

Počet seniorov na 100 detí vo veku do 14 rokov sa v obci zvyšuje (čo je negatívny trend), avšak oveľa pomalším tempom, ako v SR. Index starnutia obyvateľstva obce Žehra, ktorý vyjadruje pomer poproduktívneho obyvateľstva k predproduktívnemu, dosiahol v roku 2024 hodnotu 9,3. To znamená, že na 100 detí do 14 rokov pripadá v obci cca 9 osôb v poproduktívnom veku (kým v roku 2015 to bolo cca 7 osôb). V prípade SR však index starnutia v roku 2024 dosiahol hodnotu až 118,9. Je teda nutné skonštatovať, že hoci je v obci vývoj negatívny, nie je ani zďaleka taký negatívny, ako je tomu v rámci priemeru SR.

Tabuľka 4: Vývoj vybraných parametrov vekovej štruktúry obyvateľstva

Ukazovateľ	Územie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Priemerný vek (rok)	Žehra	23,40	23,76	24,02	24,29	24,41	24,84	24,51	24,94	25,22	25,63
	SR	40,13	40,37	40,59	40,82	41,06	41,26	41,39	41,62	41,91	42,21
Mediánový vek (rok)	Žehra	18,9	19,4	19,8	20,0	20,1	20,5	19,7	20,1	20,5	21,0
	SR	39,4	39,8	40,2	40,6	41,0	41,4	41,8	42,2	42,6	43,0
Index starnutia	Žehra	6,6	7,0	6,7	6,8	7,0	7,6	7,0	7,8	8,1	9,3
	SR	94,2	97,0	99,4	101,9	104,8	107,3	108,3	111,0	114,8	118,9

Poz.: dáta za r. 2025 v čase spracovania tohto PHSR ešte neboli verejne dostupné
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Z hľadiska produktivity možno obyvateľstvo rozdeliť do 3 základných skupín: na predproduktívne obyvateľstvo (0 – 14 rokov), produktívne obyvateľstvo (15 – 64 rokov) a poproduktívne obyvateľstvo (65+ rokov). Zvyšovanie, resp. znižovanie počtu obyvateľov v niektorej z týchto 3 skupín môže spravidla pre obec naznačovať budúce potreby obyvateľstva v sociálnej oblasti, ktorým bude samospráva čeliť – napr. nárast počtu obyvateľov predproduktívnej kategórie obyčajne znamená zvyšovanie dopytu po detských ihriskách, zvýšenie nárokov na kapacity MŠ a ZŠ a pod. Zvyšovanie počtu občanov v produktívnom veku môže samospráve napríklad napovedať, že bude existovať zvýšený dopyt po bývaní alebo službách. Podobne, rast počtu obyvateľov v poproduktívnej kategórii môže naznačovať budúcu potrebu poskytovania opatrovateľskej služby alebo zvýšené nároky samosprávy na prácu so seniormi (napr. organizácia rôznych podujatí pre seniorov, zriadenie klubu dôchodcov a pod.).

Skladba vekovej štruktúry obyvateľstva obce Žehra sa za ostatných 10 rokov zhoršila len mierne, nie tak výrazne, ako priemer SR. Zároveň je táto skladba výrazne pozitívnejšia, ako v prípade priemeru SR. V porovnaní s rokom 2015 klesol v roku 2024 podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva (zo 42,0 % na 34,1 %), zároveň sa však výrazne zvýšil podiel produktívnej a mierne sa zvýšil aj podiel poproduktívnej zložky obyvateľstva (z 55,2 % na 62,7 %; resp. z 2,8 % na 3,2 %). Je teda nutné skonštatovať, že oproti priemeru SR je skladba vekovej štruktúry v obci Žehra neporovnateľne priaznivejšia.

Neočakáva sa výraznejší skokovitý nárast dopytu po sociálnych službách pre seniorov. Na základe vývoja počtu a podielu obyvateľov v seniorskom veku (65+), ako aj aktuálnej vekovej štruktúry obyvateľstva obce možno konštatovať, že sa očakáva len mierny postupný nárast dopytu po sociálnych službách, zameraných na túto cieľovú skupinu obyvateľov.

Tabuľka 5: Vývoj počtu a podielu osôb podľa vybraných vekových skupín

Ukazovateľ	Územie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
4 roky alebo menej (počet)	Žehra	333	294	260	256	270	261	295	290	276	254
65 rokov alebo viac (počet)	Žehra	65	69	66	67	70	73	73	78	79	88
Predproduktívny vek (%)	Žehra	42,0	41,6	41,1	40,7	39,9	38,4	39,4	37,4	35,8	34,1
	SR	15,3	15,5	15,6	15,7	15,8	15,9	16,1	16,1	16,0	15,8
Produktívny vek (%)	Žehra	55,2	55,5	56,2	56,6	57,3	58,7	57,9	59,7	61,4	62,7
	SR	70,2	69,6	68,9	68,2	67,6	67,0	66,6	66,1	65,7	65,4
Poprodukt ívny vek (%)	Žehra	2,8	2,9	2,8	2,7	2,8	2,9	2,8	2,9	2,9	3,2
	SR	14,5	15,0	15,5	16,0	16,6	17,1	17,4	17,9	18,4	18,8

Poz.: dáta za r. 2025 v čase spracovania tohto PHSR ešte neboli verejne dostupné
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Národnostná a konfesionálna štruktúra

Národnostné zloženie obyvateľstva Žehry bolo v čase Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 takmer homogénne, keďže v ňom podľa jeho výsledkov výrazne dominovala slovenská národnosť s 87,1 % obyvateľov (2 266 z 2 602 osôb). Vyššie zastúpenie podľa výsledkov SODB 2021 mala aj rómska národnosť (129 obyvateľov; 5,0 %).

Tabuľka 6: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	2 266	87,1
maďarská	1	0,0
rómska	129	5,0
nezistená	206	7,9
SPOLU	**2 602**	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Údaje o národnostnej štruktúre obyvateľstva, získané zo Sčítaní obyvateľov, sú však výrazne skreslené. Obyvatelia rómskej národnosti majú totižto tendenciu hlásiť sa (z rôznych dôvodov) najmä k slovenskej národnosti (ale aj iným). Reálnejší obraz o celkovom počte Rómov v obci poskytujú údaje z Atlasov rómskych komunít (ARK) 2004, 2013 a 2019.

V obci sa prudko zvyšuje celkový počet Rómov, pričom rastie aj ich podiel. Kým v roku 2004 žilo v Žehre 1 124 obyvateľov rómskej národnosti, ktorí predstavovali 70,3 %-ný podiel na celkovom počte obyvateľov, v roku 2019 to bolo už 2 038 osôb s 81,5 % podielom. Zatiaľ čo počet Rómov sa za 15 rokov (v období 2004-2019) zvýšil o 80 %, počet obyvateľov nerómskeho pôvodu za ten istý čas mierne klesol.

Tabuľka 7: Rómske obyvateľstvo v obci Žehra podľa rôznych zdrojov

	Celkový počet obyvateľov obce podľa ARK	Počet obyvateľov „nerómskeho“ pôvodu	Počet Rómov	Podiel Rómov (%)
ARK 2004	1 599	475	1 124	70,3
ARK 2013	2 229	486	1 743	78,2
ARK 2019	2 501	463	2 038	81,5

Zdroj: vlastné spracovanie na základe ARK 2004, 2013 a 2019

V konfesionálnej štruktúre obyvateľstva v čase Sčítania 2021 mierne prevládala Apoštolská cirkev s 38,8 % obyvateľov (1 009 z 2 602 obyvateľov), vysoké zastúpenie však mala aj Rímskokatolícka cirkev (34,2 %; 891 obyvateľov). K žiadnemu náboženstvu sa nehlásilo 5,7 % obyvateľov obce (149 osôb) a u 19,9 % obyvateľov (519 osôb) príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2021).

Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania

Konfesia	Počet obyvateľov	Podiel (%)
bez náboženského vyznania	149	5,7
Rímskokatolícka cirkev	891	34,2
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	9	0,3
Gréckokatolícka cirkev	10	0,4
Reformovaná kresťanská cirkev	3	0,1
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	4	0,2
Kresťanské zbory	6	0,2
Apoštolská cirkev	1 009	38,8
Starokatolícka cirkev	1	0,0
ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	1	0,0
nezistené	519	19,9
SPOLU	**2 602**	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Vzdelanostná štruktúra

Podľa výsledkov SODB 2021 malo v tom čase (k 1.1.2021) až 45 % obyvateľov obce ako najvyššie ukončené vzdelanie len základné vzdelanie (tzn. osoby vo veku 15 rokov a viac, ktoré neukončili žiadne vzdelanie + osoby s ukončeným základným vzdelaním). Stredoškolské vzdelanie bez maturity (max. výučný list) mali 4 % a stredoškolské vzdelanie s maturitou a vyššie rovnako 4 % obyvateľov Žehry. Vysokoškolské vzdelanie v roku 2021 malo len 1 % obyvateľov obce.

Graf 7: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania

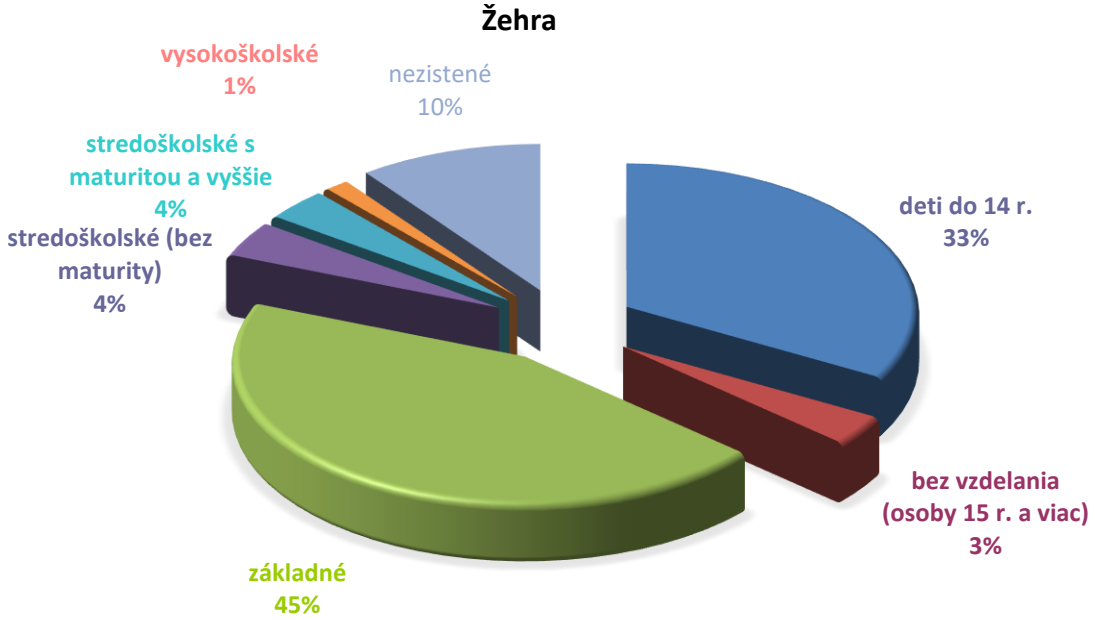

Zdroj: SODB 2021

Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhodobej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Miera nezamestnanosti v Žehre je mimoriadne vysoká, pohybuje sa vysoko nad úrovňou priemernej miery nezamestnanosti okresu Spišská Nová Ves, ako aj Košického kraja. Počet uchádzačov o zamestnanie sa v obci Žehra za posledných 10 rokov pohyboval v rozmedzí od 146 (najnižšia hodnota v sledovanom období – rok 2024) po 253 (najvyššia hodnota v sledovanom období – rok 2020). Miera nezamestnanosti sa teda v obci v ostatnom období pohybovala v rozpätí od 33,9 % po 58,7 %, pričom k 31.12.2025 bola na úrovni 34,8 %. Pre porovnanie, k 31.12.2025 bola miera nezamestnanosti v Košickom kraji na úrovni 8,4 % a v Slovenskej republike 6,2 %.

Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku[2] na celkovom počte obyvateľov v produktívnom veku bol k 31.12.2025 v okrese Spišská Nová Ves na úrovni 6,0 %, v Košickom kraji 6,1 % a v Slovenskej republike 4,8 %. V okolitých okresoch, s ktorými okres Spišská Nová Ves susedí, bol tento podiel nasledovný: Poprad 4,9 %, Levoča 7,1 %, Prešov 5,3 %, Gelnica 6,5 % a Rožňava 10,4 %.

Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci

k 31.12.	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Počet uchádzačov o zamestnanie	210	173	177	188	253	203	186	193	146	150
Miera nezamestnanosti* (%)	48,7	40,1	41,1	43,6	58,7	47,1	43,2	44,8	33,9	34,8

* Na výpočet miery nezamestnanosti bol použitý údaj o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v obci zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

Graf 8: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2016-2025 (k 31.12.)

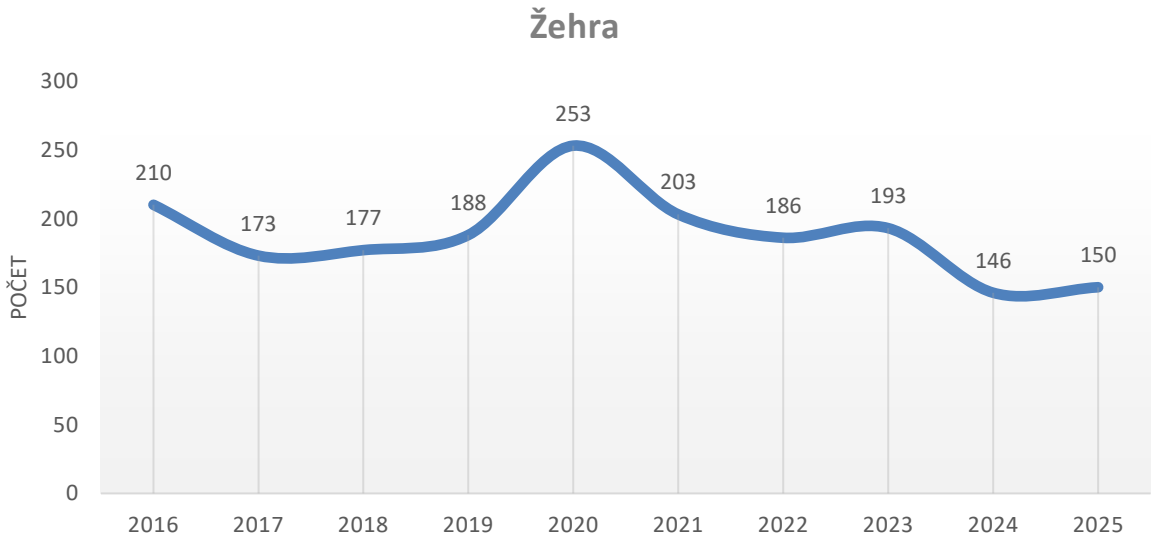

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

Problémy s nezamestnanosťou majú v obci viac ženy ako muži, z pohľadu veku majú problémy všetky vekové skupiny obyvateľstva. Na konci roku 2025 bolo v obci Žehra prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných 150 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 66 mužov (44,0 %) a 84 žien (56,0 %). Ako ukazuje nasledujúca tabuľka a graf, problémy s nezamestnanosťou majú v obci všetky vekové skupiny obyvateľstva. Neexistuje žiadna veková skupina, ktorá by bola v porovnaní s inými výraznejšie marginalizovaná (samozrejme, do tohto porovnania neberieme do úvahy vekovú skupinu do 19 rokov, keďže sa reálne jedná spravidla len o 2

[2] Od roku 2023 už UPSVaR nezverejňuje za okresy SR ukazovateľ „miera nezamestnanosti“ (ktorý sa vypočíta na základe počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese), ale iný ukazovateľ – „Podiel UoZ v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ v danom okrese (ako sám názov napovedá – ukazovateľ sa vypočíta na základe počtu obyvateľov v produktívnom veku; udáva sa taktiež v %). Tento „nový“ ukazovateľ býva oproti miere nezamestnanosti spravidla o cca 1 až 3 p.b. nižší (v závislosti od územnej jednotky).

ročníky – 18 a 19 ročných UoZ a rovnako ani vekovú skupinu nad 60 rokov, keďže pri tejto sa reálne jedná len o 3 ročníky – 60, 61 a 62 ročných UoZ).

Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2025

do 19 r.		20-29 r.		30-39 r.		40-49 r.		50-59 r.		nad 60 r.		UoZ spolu	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	**počet**	**%**
7	4,7	28	18,7	56	37,3	30	20,0	20	13,3	9	6,0	**150**	**100**

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Graf 9: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2025

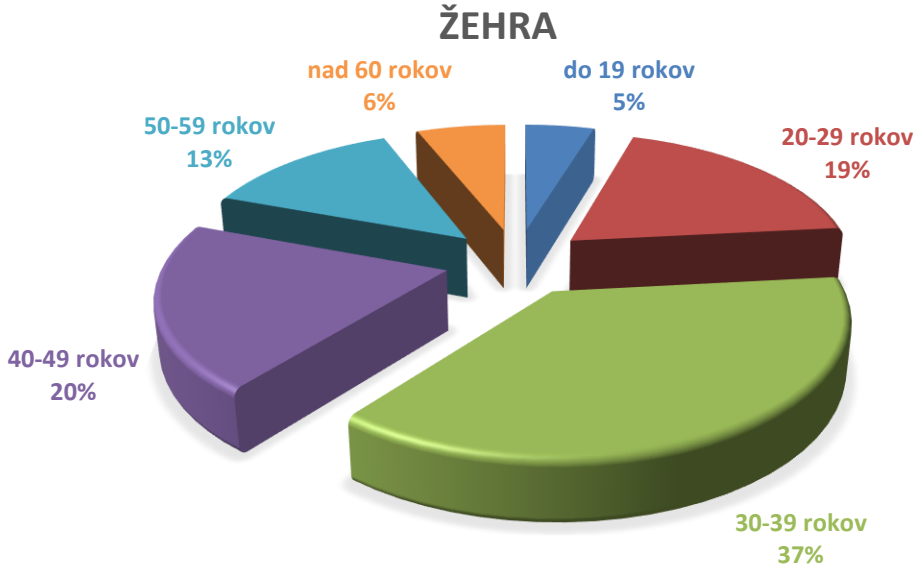

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra UoZ podľa vzdelania v Žehre je veľmi nepriaznivá. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska je v Žehre veľmi negatívnou skutočnosť, že zo 150 uchádzačov o zamestnanie na konci roku 2025 bolo až 93 % UoZ (139 osôb) takých, ktorí majú najvyššie ukončené vzdelanie základnú školu alebo nižšie stredné odborné vzdelanie (bez výučného listu). Ak teda platí, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce, tak väčšina UoZ v obci Žehra má **z dôvodu nízkeho vzdelania prístup na trh práce značne sťažený.**

Graf 10: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2025

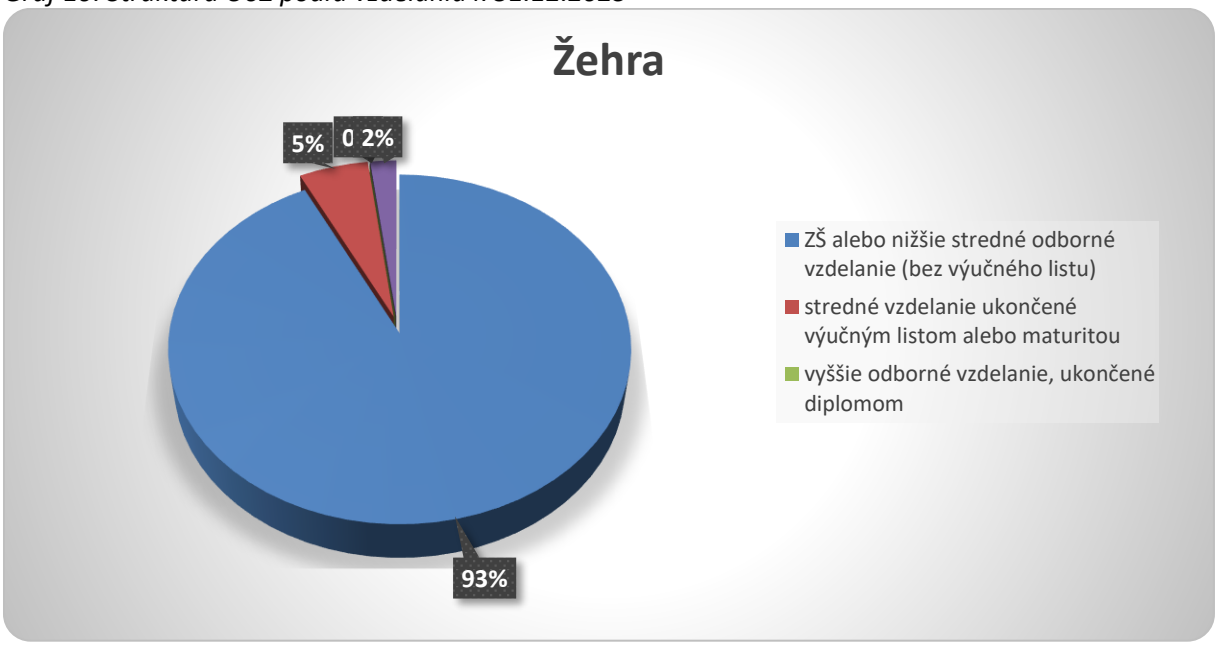

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomického a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

Veľkým problémom z hľadiska možnej zamestnateľnosti uchádzačov o zamestnanie je ich dlhodobá nezamestnanosť. Až 60 % UoZ v obci Žehra patrí medzi dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nezamestnanosť dlhšia ako 12 mesiacov). To sú osoby, u ktorých je ich umiestnenie na trhu práce značne komplikované (najmä z dôvodu straty, príp. absencie pracovných návykov). Navyše, až 48 % (72 osôb) z celkového počtu UoZ bolo nezamestnaných dlhšie ako 2 roky. Pre porovnanie, v Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (menej ako 7 mesiacov) v roku 2025 pohyboval na úrovni cca 46 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 18 % a podiel dlhodobo nezamestnaných až okolo úrovne 36 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie).

Graf 11: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2025

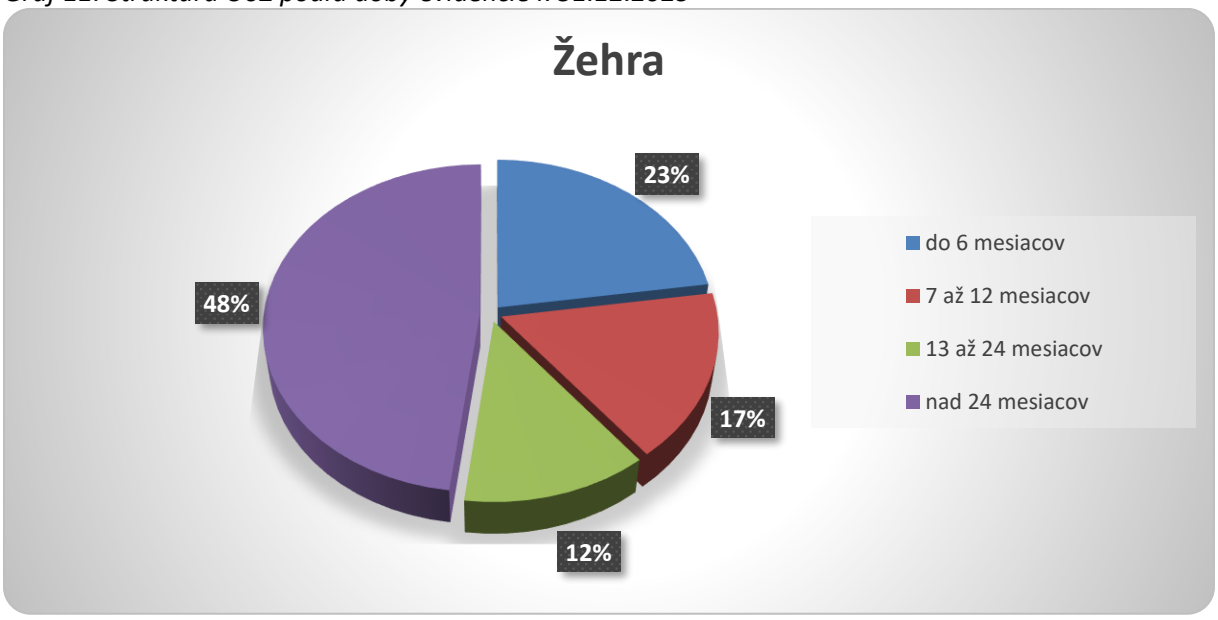

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) nám zatrieďuje nezamestnaných do skupín podľa toho, aký charakter malo pracovné miesto, ktoré zaujímal terajší uchádzač o zamestnanie bezprostredne pred tým, než bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Jednotlivé zamestnania sú v KZAM rozdelené do tried podľa charakteru práce, zložitosti, zodpovednosti a kvalifikačnej náročnosti práce. Pri KZAM sa dôraz kladie na charakter pracovného miesta a nie na to, či zamestnanec v konkrétnom zamestnaní je viac alebo menej kvalifikovaný ako iný zamestnanec v rovnakom zamestnaní.

Kvalifikačná štruktúra UoZ v obci je veľmi nepriaznivá. Najvyšší podiel v štruktúre UoZ podľa klasifikácie zamestnaní majú v Žehre osoby, ktoré bezprostredne pred zaradením do evidencie boli bez zamestnania (127 zo 150 UoZ; 84,7 %). To sú tie osoby, ktoré doposiaľ ešte nikdy nepracovali (teda absolventi, ženy, ktoré boli hneď po skončení štúdia na materskej/rodičovskej dovolenke, dlhodobo nezamestnané osoby, ktoré si od ukončenia školy doteraz žiadne zamestnanie nenašli a pod.).

Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2025

Trieda KZAM	Počet UoZ	Podiel (%)
0 - Príslušníci ozbrojených síl	0	0,0
1 - Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	0	0,0
2 - Špecialisti	1	0,7
3 - Technici a odborní pracovníci	0	0,0
4 - Administratívni pracovníci	0	0,0
5 - Pracovníci v službách a obchode	10	6,7
6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	1	0,7
7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	0	0,0
8 - Operátori a montéri strojov a zariadení	2	1,3
9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9	6,0
N/A - neurčené	0	0,0
Bezprostredne pred evidenciou bez zamestnania	127	84,7
Spolu	**150**	**100,0**

* klasifikácia zamestnaní je vytvorená v súlade s medzinárodnou štandardnou klasifikáciou zamestnaní ISCO-08

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Ako už bolo spomenuté vyššie, existencia nezamestnanosti má negatívne ekonomické dopady na spoločnosť – predovšetkým však má vážne sociálno-psychologické dopady na jednotlivca. Pri skúmaní nezamestnanosti v obci je preto nevyhnutné venovať sa najmä tým uchádzačom o zamestnanie, ktorí sú na trhu práce z rôznych dôvodov znevýhodnení. Takíto UoZ si totižto na trhu práce nájdu svoje zamestnanie spravidla oveľa ťažšie, ako osoba bez znevýhodnenia.

Takmer všetci UoZ v obci sú nejakým spôsobom znevýhodnení. V ostatných 2 rokoch sa celkový počet uchádzačov o zamestnanie v obci pohyboval v rozmedzí cca 150-170. Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, až 98 % UoZ spomedzi všetkých uchádzačov o zamestnanie v obci Žehra je nejakým spôsobom znevýhodnených.

Štruktúra znevýhodnených UoZ je mimoriadne nepriaznivá. Ak by sme mali charakterizovať „priemerného“ uchádzača o zamestnanie v obci Žehra, môžeme konštatovať, že ide o dlhodobo nezamestnanú osobu s nízkym vzdelaním, ktorá pred zaradením do evidencie nemala platené zamestnanie. To znamená, že u takejto osoby existujú len veľmi obmedzené (resp. žiadne) pracovné návyky – pričom možno povedať, že takáto osoba je na „štandardnom“ trhu práce (bez nejakej externej pomoci – napr. cez zvýhodnené zamestnávanie a pod.) prakticky nezamestnateľná. Práve takéto osoby najčastejšie upadajú do chudoby, pričom u nich častokrát možno pozorovať rôzne sociálno-patologické javy, ktoré si neskôr, okrem potreby zdravotného liečenia, vyžadujú častokrát aj potrebu poskytovania sociálnych služieb.

Tabuľka 12: Počet a štruktúra UoZ znevýhodnených podľa § 8 zákona č. 5/2004 Z. z.

Typ znevýhodnenia* / obdobie	2024 jún	2024 december	2025 jún	2025 december
Absolvent	0	0	0	1
Občan starší ako 50 rokov veku	30	22	31	29
Dlhodobo nezamestnaný UoZ	125	112	103	92
UoZ so vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie	159	137	144	139
UoZ najmenej 12 mesiacov pred zaradením do evidencie bez pravidelne plateného zamestnania	139	124	118	120
Azylant alebo osoba s doplnkovou ochranou	0	0	0	0
Osamelá dospelá osoba žijúca s osobami odkázanými na jej starostlivosť alebo starajúca sa o dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky	0	0	0	0
UoZ so zdravotným postihnutím	1	1	1	1
UoZ, ktorý ukončil poberanie materského alebo rodičovského príspevku menej ako 2 roky pred zaradením do evidencie**	3	3	2	1
Počet znevýhodnených UoZ na konci mesiaca	**169**	**145**	**152**	**147**
Celkový počet UoZ na konci mesiaca	**170**	**146**	**153**	**150**
Z toho: počet znevýhodnených UoZ na konci mesiaca	**169**	**145**	**152**	**147**
Podiel znevýhodnených UoZ na celkovom počte UoZ (%)	**99 %**	**99 %**	**99 %**	**98 %**

* u niektorých UoZ existuje kumulované znevýhodnenie (sú znevýhodnení vo viacerých aspektoch)
* štatistika sa začala evidovať od roku 2023
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Domový a bytový fond

Charakteristika domového a bytového fondu v Žehre nie je veľmi dobrá. Podľa oficiálnych výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021) sa v tom čase (k 1.1.2021) v obci nachádzalo spolu 199 domov, v ktorých bolo 368 bytov. V priemere za celú obec tak na 1 byt pripadalo 4,5 obyvateľa. V štruktúre domového fondu prevládali predovšetkým rodinné domy (116 domov; 58,3 %). Napojenie na verejný vodovod priamo v dome malo v tom čase 129 domov (64,8 %), žiadnu vodovodnú prípojku nemalo až 66 domov (33,2 %). Pripojenie na verejnú kanalizačnú sieť malo len 38 domov (19,1 %), pričom až 68 domov (34,2 %) bolo úplne bez kanalizácie (tzn. ani verejná kanalizácia, septik, žumpa, ani domová čistička). V obci sa nachádzajú najmä malé byty (s 2 obytnými miestnosťami).

Dôvodom slabšieho hodnotenia kvality domového a bytového fondu (za celú obec) sú málo kvalitné obydlia koncentrované na dvoch miestach – v osade Dreveník a na sídlisku Dreveník (tieto dve koncentrácie rómskeho obyvateľstva sa však nachádzajú blízko seba, pri ceste č. II/547). V osade Dreveník sa totižto v r. 2019 nachádzalo až 51 rôznych obývaných objektov (chatrče, unimobunky, neskolaudované murované domy), v ktorých žijú Rómovia a ktorých kvalita je v drvivej väčšine nedôstojná (v r. 2026 sa táto situácia mierne zlepšila, je tu cca 10 riadne skolaudovaných domov). Väčšina obydlí v osade Dreveník nie je napojená na vodovod ani kanalizáciu. Niekoľko chatrčí, unimobuniek a rôznych provizórnych obydlí sa nachádza aj na sídlisku Dreveník. V ostatných častiach obce (centrálna časť a Hodkovce) je pritom kvalita obydlí na prevažne dobrej úrovni. Jednoducho povedané – k „dobrým číslam“ za centrálnu časť obce a za Hodkovce sa pridávajú „zlé čísla“ za osadu Dreveník a časť sídliska Dreveník, čoho výsledkom je slabšie hodnotenie obce ako celku.

Tabuľka 13: Počet domov podľa typu domu

Typ domu	Počet domov	Podiel (%)
rodinný dom	116	58,3
bytový dom	26	13,1
polyfunkčná budova	1	0,5
ostatné budovy na bývanie	2	1,0
neskolaudovaný rodinný dom	0	0,0
núdzový objekt, neurčený na bývanie	49	24,6
inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	3	1,5
ostatné	2	1,0
nezistený	0	0,0
SPOLU	**199**	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky

	v dome - z verejnej siete	v dome - vlastná	mimo domu - z verejnej siete	mimo domu - vlastná	bez prípojky	nezistený	**Spolu**
Počet domov	129	1	0	1	66	2	**199**
Podiel (%)	64,8	0,5	0,0	0,5	33,2	1,0	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 15: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému

	septik, žumpa	prípojka na kanalizačnú sieť	domáca čistička odpadových vôd	bez kanalizácie	nezistený	**Spolu**
Počet domov	90	38	1	68	2	**199**
Podiel (%)	45,2	19,1	0,5	34,2	1,0	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 16: Byty podľa obytných miestností

	1 obytná miestnosť	2 obytné miestnosti	3 obytné miestnosti	4 obytné miestnosti	5 a viac obytných miestností	nezistené	**Spolu**
Počet bytov	87	123	95	23	37	3	**368**
Podiel (%)	23,6	33,4	25,8	6,3	10,1	0,8	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 17: Domy podľa obdobia výstavby

	pred r. 1919	1919-1945	1946-1960	1961-1980	1981-2000	2001-2010	2011-2015	2016 a neskôr	nezistené	**Spolu**
Počet domov	4	19	36	31	88	13	0	6	2	**199**
Podiel (%)	2,0	9,6	18,1	15,6	44,2	6,5	0,0	3,0	1,0	**100,0**

Zdroj: SODB 2021

V Žehre je pre obyvateľov dostupných až 140 nájomných bytov v bytových domoch a ďalšie nájomné byty v radovej zástavbe. Podľa aktuálnych údajov obecného úradu (zima 2025-2026) sa v Žehre nachádza celkom 17 bytových domov (BD), ktoré sú vo vlastníctve obce. Dva bytové domy s 8 nájomnými bytmi (2x4) sa nachádzajú v Hodkovciach, ostatné bytové domy sú lokalizované na sídlisku Dreveník. Z 15 BD na sídlisku Dreveník má 12 BD po 8 nájomných bytov, 3 BD majú po 12 nájomných bytov. Okrem všetkých týchto nájomných bytov v bytových domoch sa na sídlisku Dreveník nachádzajú aj radové domy (radová zástavba), v ktorých sú obyvateľom obce k dispozícii ďalšie nájomné byty.

Problémovou z hľadiska bývania je v obci najmä osada Dreveník a niektoré obydlia na sídlisku Dreveník. Bývanie v neskolaudovaných domoch (resp. rôznych iných príbytkoch) predstavuje veľký problém, nakoľko takéto obydlia predstavujú spravidla čierne stavby, nie je teda možné legálne ich pripojiť na inžinierske siete (elektrina, vodovod, kanalizácia, plyn...). Navyše, v takýchto domoch žijú osoby spravidla v mimoriadne zlých hygienických podmienkach, bez prístupu k tečúcej vode priamo v dome, bez splachovacieho záchoda. Takéto zlé hygienické podmienky majú veľmi negatívne dopady na život a zdravie celej komunity.

Územný plán obce počíta do budúcna s rozvojom bývania tak v rámci existujúcej zástavby (napr. zahusťovaním zástavby – na záhradách rodinných domov, príp. zbúraním starého domu a výstavbou nového), **ako aj postupným rozširovaním existujúcej zástavby** (napr. predĺžením existujúcich ulíc, výstavbou domov a bytov na okolitých plochách, priľahlých k existujúcej zástavbe a pod.).

Štruktúra vlastníckych vzťahov k pozemkom v katastri obce Žehra je mimoriadne komplikovaná, komplexný projekt pozemkový úprav zatiaľ realizovaný nebol. Mimoriadne dôležitým faktorom z pohľadu rozvoja obce (nielen z pohľadu rozvoja individuálnej a komplexnej bytovej výstavby, ale aj z pohľadu komplexného rozvoja – tzn. napr. aj poľnohospodárstva, budovania infraštruktúry, prípadných nájomných vzťahov k pozemkom a pod.) je jednoduchosť / resp. komplikovanosť vlastníckej štruktúry pozemkov v katastri obce. V katastri Žehry sa nachádza obrovský počet parciel, pričom väčšina parciel je zapísaná v registri „E“, existuje tu teda obrovské množstvo spoluvlastníkov na jednotlivých parcelách. Riešením tohto (z pohľadu komplexného rozvoja obce) negatívneho javu je vykonanie komplexného projektu pozemkových úprav (PPÚ) v extraviláne. Na druhej strane – pozitívom je, že množstvo parciel v lokalitách osada Dreveník a sídlisko Dreveník (kde sú lokalizované chatrče a rôzne iné typy obydlí) je vysporiadaných (buď vo vlastníctve súkromných osôb, ktoré tam reálne bývajú alebo vo vlastníctve obce Žehra).

Dopravná infraštruktúra

Z aspektu napojenia obce na nadradenú cestnú infraštruktúru (medzinárodné rýchlostné cestné komunikácie) **má Žehra výhodnú polohu**. Najvýznamnejšia dopravná tepna Slovenska – diaľnica D1, sa totižto nachádza v bezprostrednej blízkosti katastra obce Žehra – v Beharovciach. Ďalšie napojenie na túto diaľnicu je pri Spišskom Podhradí.

Horšie napojenie (oproti napojeniu na rýchlostnú cestnú komunikáciu) **je na medzinárodné rýchlostné železničné komunikácie** (z hľadiska vzdialenosti a času potrebného na prepravu k rýchlostnej železnici). Hlavná železničná trať Slovenska je totižto najbližšie k Žehre dostupná síce v susedných Spišských Vlachoch, na tejto stanici však nezastavujú najrýchlejšie vlaky v rámci SR. Táto železničná stanica má len regionálny význam, najbližšie železnice celoštátneho a medzinárodného významu sa nachádzajú v Košiciach alebo v Poprade. Pomerne blízko sa nachádzajú letiská medzinárodného významu. Menšie letisko sa nachádza v Poprade, odkiaľ však lieta len málo pravidelných liniek a kde sa uskutočňujú poväčšine len charterové lety. Ďalšie letisko sa nachádza v Košiciach, to ponúka širšie možnosti spojenia s Európou ako Poprad.

Samotná obec Žehra leží pozdĺž troch komunikačných línií – ciest III/3261, III/3215 a II/547. Katastrom obce Žehra prechádzajú 3 cestné komunikácie. Juhozápadnou časťou katastra vedie cesta II. triedy č. 547, ktorá začína pri Spišskom Podhradí na križovatke s cestou I/18 a vedie cez Spišské Vlachy, Gelnicu a Veľký Folkmar smerom na Košice. Na túto cestu II/547 sa pri osade Dobrá Vôľa napája cesta III. triedy č. 3261 a na nej leží samotná centrálna časť obce Žehra (táto cesta vedie ďalej na Beharovce, kde sa napája na cestu I/18 a na diaľnicu D1). Okrem toho vedie katastrom obce aj krátka spojka III/3215, na ktorej leží miestna časť obce Žehra – Hodkovce.

Na spomínané tri komunikačné línie sa napája sieť miestnych ciest. Väčšina miestnych ciest v Žehre má bezprašnú povrchovú úpravu s rôznym (avšak v niektorých častiach obce pomerne úzkym) šírkovým usporiadaním. Kvalita niektorých miestnych ciest v obci je na dobrej úrovni, niektoré si však vyžadujú rekonštrukciu. V obci je potrebné budovať aj odstavné parkovacie plochy.

Chodníky sú v obci vybudované len popri hlavnej komunikácii v centrálnej časti Žehry (cesta III/3261). Kvôli špecifickým územno-technickým pomerom (cesty, na ktoré nadväzujú súkromné pozemky) je budovanie chodníkov popri miestnych cestách v niektorých častiach obce veľmi ťažko realizovateľné. Vybudovanie si však žiada chodník popri ceste II/547, okolo ktorej je lokalizovaná osada Drevení a sídlisko Dreveník a kde dochádza k pohybu obyvateľstva po hlavnej ceste.

Samostatné cyklistické chodníky (určené na cestnú cyklistiku; také, ktoré by boli stavebne oddelené od cestných komunikácií) **sa v obci aktuálne nenachádzajú**. V obci však určite existuje potenciál ich výstavby, nakoľko je kataster Žehry situovaný v blízkosti veľkého množstva kultúrno-historických pamiatok a chránených prírodných území. V katastri obce sa však nachádzajú viaceré značené cyklistické trasy (vedúce najmä poľnými a lesnými cestami), pričom vybudovaný je tu aj Trail park.

Technická infraštruktúra

Potrebná je rekonštrukcia vodovodu, dobudovanie verejnej kanalizácie aj ČOV. Obec má technickú infraštruktúru vybudovanú na slabšej úrovni. Vybudovaný je verejný vodovod, ten si však vyžaduje rekonštrukciu. Jeho prevádzkovateľom je Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s. Rovnako si rekonštrukciu vyžaduje aj existujúci vodojem. Časť obyvateľov obce čerpá pitnú vodu z vlastných studní alebo z výdajníkovej stanice. Napriek naliehavej potrebe, pomerne vysokému počtu obyvateľov a aktivite samosprávy v tejto oblasti nie je v obci úplne vybudovaná kanalizačná sieť. Verejná kanalizácia je vybudovaná len čiastočne – v centrálnej časti obce. Potrebné je teda dobudovať splaškovú kanalizáciu v centrálnej časti obce (a pripojiť ju na ČOV), a tiež dobudovať splaškovú kanalizáciu na sídlisku Dreveník (v tejto lokalite ČOV existuje, avšak je v havarijnom stave, prakticky nefunkčná). Miestna časť Hodkovce má kompletne vybudovanú splaškovú aj dažďovú kanalizáciu, ktorá je pripojená na funkčnú ČOV. Odvádzanie splaškových vôd sa tak v niektorých lokalitách obce realizuje len do žúmp, ktoré sú následne ich majitelia povinní vyprázdňovať v súlade so zákonom o vodách.

Samosprávne orgány obce Žehra sa už dlhodobo uchádzajú o externé zdroje, ktorými by sa mohla realizovať rekonštrukcia vodovodu a výstavba kanalizácie, vrátane ČOV. Nakoľko z finančného hľadiska ide (v prípade výstavby verejnej kanalizácie a ČOV) o extrémne náročné projekty, ich realizácia nie je možná z vlastných prostriedkov obce, možná je výlučne s využitím externých zdrojov.

Obec je od roku 1999 plynofikovaná a rovnako sú všetky časti obce aj plne elektrifikované. Domácnosti, do ktorých nebol zavedený plyn, používajú na kúrenie najmä tuhé palivo. V Žehre funguje verejné osvetlenie, ktoré bolo z dôvodu vyššej energetickej účinnosti (a úspornosti) zrekonštruované a na väčšine svietidiel bolo zavedené LED osvetlenie. Obecný rozhlas je funkčný, dostupný je mobilný signál aj internetové pripojenie.

Tabuľka 18: Vybavenie technickou infraštruktúrou

Technická infraštruktúra	
vodovod	**áno**
kanalizácia	čiastočne
ČOV	čiastočne
plyn	**áno**
elektrina, verejné osvetlenie	**áno**
obecný rozhlas	**áno**
mobilný operátor	**áno**
internet	**áno**

Zdroj: Obecný úrad

Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby

Obyvatelia Žehry musia za primárnou zdravotnou starostlivosťou dochádzať. Ambulancie primárnej zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov obce Žehra, v rámci ktorých sa zriaďujú zdravotné obvody (ambulancia všeobecného lekára pre dospelých, všeobecného lekára pre deti a dorast, ambulancia zubného lekára a gynekologická ambulancia), sa totižto nachádzajú v Spišských Vlachoch a v okolitých mestách. Ďalšie špecializované zdravotné ambulancie sa nachádzajú najmä v Levoči a Spišskej Novej Vsi.

V okolí obce sídli viacero staníc Hasičského a záchranného zboru (profesionálnych hasičov) a rýchlej zdravotníckej pomoci. Tie sa nachádzajú napr. v Beharovciach, Spišských Vlachoch alebo Krompachoch. V Žehre je zriadený Dobrovoľný hasičský zbor obce (DHZ-O), ktorý má na svoju činnosť k dispozícii hasičskú stanicu. Okrem DHZ-O tu funguje aj občianske združenie dobrovoľných hasičov (DHZ).

Dostupnosť základných služieb priamo v obci je obmedzená. Spomedzi základných služieb nie je v Žehre k dispozícii žiadna predajňa rozličného tovaru, pohostinské služby, bankomat ani pošta. Najbližšie pobočky banky a zdravotnej poisťovne sa nachádzajú v Krompachoch alebo Spišskej Novej Vsi. Prostredníctvom miestnych podnikateľských i nepodnikateľských subjektov je pre obyvateľov dostupných viacero rôznych služieb: výroba výrobkov z dreva a spracovanie drevnej hmoty, poskytovanie služieb v poľnohospodárstve a záhradníctve, zemné a stavebné práce, pomocné stavebné práce, dokončovacie stavebné práce a iné.

Tabuľka 19: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2026)

Všeobecný lekár pre dospelých	nie	**Zariadenie sociálnych služieb**	**áno**
Všeobecný lekár pre deti a dorast	nie	Pošta	nie
Stomatologická ambulancia	nie	Predajňa zmiešaného tovaru	nie
Gynekologická ambulancia	nie	Bankomat	nie
Lekáreň	nie	Stanica Hasičského a záchr. zboru	nie
Záchranná zdravotná služba	nie	**Dobrovoľný hasičský zbor obce**	**áno**

Zdroj: Obecný úrad

Jediným verejným poskytovateľom sociálnych služieb v obci je samotná obec Žehra, ktorá v zmysle zákona o sociálnych službách zabezpečuje svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby:

- základné sociálne poradenstvo: v prípade potreby poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom;
- je správnym orgánom v konaniach o potrebe poskytovania sociálnej služby v zariadení pre seniorov, ak ide o fyzickú osobu, ktorá dovŕšila dôchodkový vek a poskytovanie sociálnej služby v tomto zariadení potrebuje z dôvodov vopred určených a zverejnených obcou;
- terénna sociálna služba krízovej intervencie: poskytuje sa prostredníctvom národného projektu Terénna sociálna práca a terénna práca v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít (NP TSP a TP II). Cieľom terénnej sociálnej práce je komplexné riešenie sociálnej exklúzie marginalizovaných skupín občanov žijúcich v obci. Prostredníctvom TSP obec systematicky prispieva k zlepšeniu kvality života jednotlivcov a rodín v riziku sociálneho vylúčenia. V roku 2026 obec túto činnosť zabezpečuje prostredníctvom štyroch terénnych sociálnych pracovníkov.

V Žehre v čase spracovania tohto PHSR pôsobí jeden neverejný poskytovateľ sociálnych služieb: nezisková organizácia Domovina, n.o. Táto nezisková organizácia poskytuje v Domove sociálnych služieb, sídliacom v budove kaštieľa v Žehre – Hodkovciach, sociálnu službu týždennou pobytovou sociálnou službou alebo ambulantnou sociálnou službou fyzickej osobe do dovŕšenia dôchodkového veku, ak je táto fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je

najmenej IV, alebo nevidiaca alebo prakticky nevidiaca a jej stupeň odkázanosti je najmenej II. Kapacita Domova sociálnych služieb je 100 miest, vyťaženosť je dlhodobo 100 %-ná. Okrem Domova sociálnych služieb poskytuje táto nezisková organizácia sociálnu službu prijímateľom aj v špecializovanom zariadení, nachádzajúcom sa v samotnej Žehre (na adrese Žehra 2). V špecializovanom zariadení sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, jej stupeň odkázanosti je najmenej IV a má zdravotné postihnutie, ktorým je najmä Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, pervazívna vývinová porucha, skleróza multiplex, schizofrénia, demencia rôzneho typu etiológie, hluchoslepota, AIDS alebo organický psychosyndróm ťažkého stupňa. Kapacita tohto zariadenia je 12 miest, aj tu je vyťaženosť dlhodobo 100 %-ná.

Školstvo, kultúra a šport

Podmienky v rámci predprimárneho a primárneho vzdelávania sú v obci na veľmi slabej úrovni, absolútne nepostačujú potrebám obce. Potrebné je budovať školské kapacity. Priamo v obci sa nachádza len materská škola, ktorú v školskom roku 2025/2026 navštevuje 59 detí. Vzhľadom na veľký počet detí vo veku 3-6 rokov, tiež na to, že demografický vývoj v obci poukazuje na ďalšie zvyšovanie počtu týchto detí a rovnako aj na to, že štát plánuje zaviesť povinné predprimárne vzdelávanie aj pre nižšie ročníky, existuje v obci výrazná potreba budovania kapacít pre materskú školu. Základná škola sa v Žehre nenachádza vôbec – žiaci z obce dochádzajú najmä do Spišských Vlách, keďže s týmto mestom má Žehra zriadený verejný školský obvod pre ZŠ. Obec má záujem o výstavbu ZŠ priamo v Žehre, to však je možné uskutočniť len s využitím externých zdrojov.

Kultúrny život v obci je primeraný veľkosti obce – počas roka sa tu koná niekoľko kultúrno-spoločenských podujatí. Z hľadiska infraštruktúry kultúrnych zariadení má obec vybudovaný kultúrny dom, ktorý si však vyžaduje rekonštrukciu interiéru a výmenu vnútorného vybavenia. Obecná knižnica v obci zriadená nie je. Z hľadiska fungovania rôznych kultúrno-spoločenských telies možno konštatovať, že v obci nepôsobí žiadna folklórna skupina ani ochotnícke divadelné teleso, v rámci ktorého by mohli miestni obyvatelia pôsobiť.

Osobitné postavenie v kultúre však majú iné kultúrne pamiatky a zariadenia – Spišský hrad, Kostol sv. Ducha a Kaštieľ v Hodkovciach. V prípade Spišského hradu a Kostola sv. Ducha ide o kultúrne pamiatky, zapísané do pamiatkového fondu UNESCO. Spišský hrad sa síce nachádza v katastri obce Žehra, samotná obec však do jeho prevádzky ani poskytovania služieb nijako nezasahuje. Obec však prevádzkuje Kostol sv. Ducha, ktorý sa nachádza v centrálnej časti Žehry. Kaštieľ v Hodkovciach je v súkromnom vlastníctve, poskytujú sa v ňom sociálne služby a rôzne iné služby. Na účely cestovného ruchu sa tento kaštieľ nevyužíva.

V Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR (ÚZPF) je v katastri obce žehra zapísaných až 5 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok:

Tabuľka 20: Nehnuteľné národné kultúrne pamiatky na území obce Žehra

Názov	Číslo ÚZPF	Bližšie určenie pamiatky	Počet pamiatkových objektov	Typ nehnuteľnej pamiatky
KOSTOL A MÚR OHRADNÝ S KAPLNKOU (farský kostol sv. Ducha)	827	rim.kat. kostol sv. Ducha	2	sakrálna architektúra
KAŠTIEĽ S AREÁLOM (Ústav, kaštieľ Hodkovce)	828	-	3	šľachtické sídla
KAPLNKA (kostolík)	829	rim.kat. kostol sv. Kozmu a Damiána	1	malá sakrálna architektúra
HRAD (Spišský hrad)	830	ruina	43	hrady a zámky
KAMEŇ HRANIČNÝ (hraničný kameň s nápisom)	4455	pieskovec	1	špeciálne

Zdroj: Ústredný zoznam pamiatkového fondu SR

Obrázok 4: Pamiatka UNESCO - Spišský hrad

Zdroj: www.obeczehra.sk

Obrázok 5: Pamiatka UNESCO - Kostol sv. Ducha

Zdroj: www.obeczehra.sk

Obrázok 6: Kaštieľ v Hodkovciach

Zdroj: www.obeczehra.sk

Podobne ako je tomu v iných vidieckych obciach, aj v Žehre má významné postavenie v živote obce cirkev, ktorá mala odjakživa významný vplyv na náboženské, kultúrne a spoločenské dianie. V obci sa nachádza známy rímskokatolícky farský kostol sv. Ducha, vedľa ktorého je aj cintorín. Žehra je sídlom farnosti, do pôsobnosti ktorej patria aj obce Beharovce, Granč-Petrovce a miestna časť Spišských Vlách – Dobrá Vôľa. Menší kostolík - kostol svätého Kozmu a Damiána, sa nachádza aj v Hodkovciach. Ďalší kostol je zriadený na sídlisku Dreveník, ktorý je prevádzkovaný Apoštolskou cirkvou.

Pre potreby športového vyžitia obyvateľov je v obci prístupných len málo športovísk a športovo-rekreačných zariadení. V Žehre úplne chýbajú „štandardné“ športoviská, ako sú napr. futbalové ihrisko, viacúčelové ihrisko alebo detské ihrisko. V záujme zlepšovania športovej infraštruktúry tak v obci existuje výrazná potreba budovania týchto zariadení. Na druhej strane, v katastri obce je vybudovaný Trail park a Nord park, ktorý slúži na letné športy (horská cyklistika) aj zimné športy (bežecké lyžovanie). Tieto športovo-technické zariadenia slúžia najmä pre potreby cestovného ruchu. Okrem toho sa v obci (v časti Hodkovce) nachádza aj požičovňa bicyklov (vrátane elektrobicyklov).

Tabuľka 21: Infraštruktúra školstva, kultúry a športu

Materská škola	**áno**	Ochotnícky divadelný súbor	nie
Základná škola	nie	Folklórny súbor	nie
Telocvičňa	nie	Športové ihrisko prírodné	nie
Kultúrny dom	**áno**	Športové ihrisko umelé	nie
Kino	nie	Detské ihrisko	nie
Obecná knižnica	nie	Športový klub	nie

Zdroj: Obecný úrad

Administratívno-správne služby

Na kvalitu života obyvateľov obce vplýva aj dostupnosť administratívno-správnych služieb subjektov verejnej správy. Možno konštatovať, že čím viac služieb je v obci dostupných, tým väčší je komfort obyvateľstva. Dostupnosť (blízkosť; nízka náročnosť na dochádzku za danými službami, či už z hľadiska vzdialenosti alebo času) administratívno-správnych služieb patrí medzi dôležité faktory ovplyvňujúce migračný pohyb obyvateľstva v obci.

Dostupnosť základných administratívno-správnych služieb je slabá. Priamo v Žehre nie sú dostupné takmer žiadne základné (pre bežného obyvateľa najdôležitejšie) administratívno-správne služby.

Tabuľka 22: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb

Inštitúcia	Miesto poskytovania služieb
Matričný úrad	Spišské Vlachy
Pracovisko Finančnej správy	Spišská Nová Ves
Pracovisko Obvodného oddelenia policajného zboru	Spišské Vlachy
Okresný súd	Spišská Nová Ves
Okresný úrad	Spišská Nová Ves
Pobočka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	

Zdroj: vlastné spracovanie

Bezpečnosť v obci

V Žehre je zavedený monitorovací kamerový systém, ktorý je však potrebné rozšíriť. Súčasťou tohto kamerového systému je aktuálne 22 kamier. Jednotlivé kamery monitorujú najmä niektoré verejné priestranstvá, ako aj budovy v majetku obce (a im priľahlé priestory). Z hľadiska prevencie kriminality, prípadného protispoločenského správania a v záujme spoľahlivejšieho zisťovania príp. porušení zákona by bolo vhodné existujúci kamerový systém v intraviláne obce rozšíriť a osadiť ďalšie kamery na monitoring verejných priestranstiev, príp. aj potenciálne problémových úsekov z hľadiska cestnej premávky (napr. prechody pre chodcov a pod.).

Hospodárske pomery

Polohová atraktivita územia

Makropolohová atraktivita obce Žehra je nepriaznivá. V Slovenskej republike sa v plnej miere uplatňuje západo-východný gradient rozvoja, ktorý je odzrkadlením západo-východného gradientu rozvoja v Európe (v súvislosti s ekonomickou výkonnosťou krajín sa v Európe spomína taktiež severo-južný gradient rozvoja). Na Slovensku sa daná skutočnosť prejavuje tým spôsobom, že najvyspelejšie

regióny sa nachádzajú v jeho západnej a najzaostalejšie v jeho východnej časti, pričom úroveň rozvoja smerom od západu na východ postupne klesá[3] (najmä čo sa týka ukazovateľov ako tvorba HDP, miera nezamestnanosti, ekonomická aktivita obyvateľstva, príjmy obyvateľstva, tvorba nových pracovných miest, ale aj infraštruktúrne vybavenie regiónov, kvalita domového a bytového fondu a pod). Makropolohová atraktivita obce Žehra, ležiacej na východnom Slovensku, je teda z aspektu jej potenciálu pre pritiahnutie investícií do priemyselnej výroby, resp. do prevádzok s vysokým počtom zamestnancov (napr. rôzne centrálne veľkosklady a pod.) nízka, keďže ekonomicky najrozvinutejšie regióny krajiny sa nachádzajú najmä na západe (s výnimkou funkčných mestských regiónov Košíc a Prešova).

Na druhej strane, mezopoloha obce je pomerne výhodná. Mezopoloha obce vo vzťahu k regionálnym ekonomickým centrám a vo vzťahu k dopravnej infraštruktúre nadregionálneho významu (prítomnosť ktorej významne zvyšuje lokalizačný potenciál územia pre rôzne investície) je, naopak, výhodná. Najdôležitejšia slovenská cestná komunikačná línia nadregionálneho významu (diaľnica D1) sa nachádza v blízkosti Žehry. Výraznejšie ekonomické centrá najbližšie k Žehre predstavujú mestá Spišská Nová Ves a Poprad, pričom najmä prístup do Popradu je veľmi pohodlný prostredníctvom diaľnice. Obe mestá teda tvoria rádius dennej dochádzky do zamestnania zo Žehry (časová vzdialenosť dochádzky do zamestnania zo Žehry je v prípade oboch spomínaných miest rovnaká – cca 30 min jazdy autom).

Obec Žehra pravdepodobne nemá veľký potenciál pre prilákanie rôznych významných investícií (napr. do priemyselnej výroby, skladov, logistiky a pod.) **s vyšším počtom nových pracovných miest**. Keďže má však priaznivú polohu v blízkosti viacerých (hoci menších) miest, obyvatelia Žehry môžu v otázke zamestnania využívať najmä tieto mestá.

Poľnohospodárstvo, lesné a pozemkové hospodárstvo, priemysel

V poľnohospodárskej výrobe sú vzhľadom k pomerne rozsiahlym plochám ornej pôdy i trvalých trávnych porastov (TTP) dostupné plochy tak na rastlinnú, ako aj na živočíšnu poľnohospodársku výrobu. V katastri obce Žehra totižto prevláda poľnohospodárska pôda a v rámci nej najmä orná pôda. Celková výmera katastra obce je 965,8 ha. Z toho 72 % (693,5 ha) tvorí poľnohospodárska pôda, nepoľnohospodárska pôda zaberá 28 % územia (272,3 ha). V štruktúre poľnohospodárskej pôdy v katastri obce dominuje orná pôda (408,5 ha), výraznejšie sú však aj plochy trvalých trávnych porastov (277,8 ha). V katastri obce hospodári jeden subjekt poľnohospodárskej veľkovýroby, ktorý sa okrem pestovania plodín zaoberá aj chovom hovädzieho dobytka a koní.

Tabuľka 23: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2024; v ha)

Poľnohospodárska pôda						
orná pôda	chmeľnice	vinice	záhrady	ovocné sady	TTP	spolu
408,5	0,0	0,0	7,2	0,0	277,8	693,5
Nepoľnohospodárska pôda						
lesné pozemky	vodné plochy	zastavané plochy a nádvoria	ostatné plochy			Spolu
174,2	12,0	51,6	34,6			272,3
Celková výmera územia						**965,8**

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

[3] Presnejšie, v súvislosti s úrovňou rozvoja jednotlivých slovenských regiónov sa v odbornej literatúre spomína rozdelenie Slovenska na bohatý (severo) západ a chudobný (juho) východ, pričom región Spiša patrí práve do tej chudobnejšej časti.

Lesné pozemky síce **zaberajú neveľkú časť rozlohy katastra obce** (18 %; 174,2 ha), napriek tomu tu však existujú vhodné podmienky pre výkon poľovníctva. Poľovný revír v katastri obce Žehra obhospodaruje Poľovnícke združenie Spišské Vlachy. Okrem Žehry vykonáva toto združenie právo poľovníctva aj v katastroch obcí Olcnava a Bystrany a mesta Spišské Vlachy. Lesné a pozemkové hospodárstvo v katastri obce Žehra realizuje Urbárske a pozemkové spoločenstvo Žehra. Ide o pozemkové spoločenstvo zapísané v Registri pozemkových spoločenstiev.

Priemyselná výroba je v obci reprezentovaná drevárskym a nábytkárskym priemyslom. V Žehre sa nachádzajú dva podniky, vyrábajúce výrobky z dreva (okná, dvere a pod.): Drevovýroba Kočiš a Eurodrevenik Žehra (Hodkovce). Obyvatelia obce, pracujúci v priemysle, dochádzajú za prácou do okolitých miest.

Cestovný ruch

Žehra má vzhľadom k lokalizácii najvýznamnejších prírodných turistických regiónov Slovenska pomerne výhodnú polohu. Obec Žehra totižto leží pomerne blízko k najatraktívnejšiemu turistickému regiónu v rámci Slovenska – Tatrám (vzhľadom k existencii diaľnice D1 je automobilová dostupnosť Tatier zo Žehry veľmi dobrá) a tiež k ďalšiemu, unikátnemu a vyhľadávanému národnému parku – Slovenskému raju.

Navyše, poloha obce vzhľadom k najvýznamnejším kultúrnohistorickým pamiatkam v rámci Slovenska (ktorými sú najmä pamiatky UNESCO) je extrémne výhodná. V bezprostrednom okolí obce (zároveň aj priamo v katastri obce) sa totižto nachádza súbor kultúrnych pamiatok UNESCO pod názvom „Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia“, do ktorého patrí centrum mesta Levoča s Chrámom svätého Jakuba, dielom Majstra Pavla z Levoče, Radnicou, Thurzovým domom a ďalšími historickými stavbami na levočskom námestí, ďalej Spišský hrad (ležiaci priamo v katastri Žehry), Spišská Kapitula, Spišské Podhradie a tiež známy a vyhľadávaný kostol sv. Ducha v Žehre. Okrem toho sa v blízkom Kežmarku nachádza ďalšia lokalita UNESCO - evanjelický drevený artikulárny kostol Najsvätejšej Trojice, patriaci do súboru Drevených chrámov v slovenskej časti Karpatského oblúka. Okrem pamiatok UNESCO sa v blízkom okolí Žehry nachádzajú pamiatkové rezervácie v Spišskej Kapitule (komplex cirkevných budov), v Levoči (námestie), Kežmarku (hrad, mestské hradby, unikátne námestie, evanjelické lýceum a ďalšie stavby) alebo v Spišskej Sobote (námestie).

Obec Žehra má teda z hľadiska pritiahnutia turistov vynikajúcu polohu, keďže významné (prírodné) oblasti cestovného ruchu v okolí – Tatranský národný park a Národný park Slovenský raj (ale aj ďalšie chránené územia) ležia pomerne blízko Žehry, pričom obec samotná leží v srdci množstva kultúrnohistorických pamiatok Spiša.

Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu (prírodné aj umelo vytvorené) **v okolitom regióne sú na výbornej úrovni**. Medzi lokalizačné predpoklady CR patria aj kultúrno-spoločenské a športové podujatia, ktoré taktiež prispievajú k atraktivite okolitého regiónu a významne zvyšujú jeho návštevnosť. Počas roka sa ich priamo v katastri Žehry koná niekoľko, pričom veľká rôznorodosť (a šírka ponuky) kultúrno-spoločenských podujatí je najmä v okolitých mestách (napr. Spišské Podhradie so Spišským hradom, Levoča, Spišská Nová Ves a pod.).

Lokalizačné predpoklady rozvoja CR priamo v katastri obce Žehra sú na vynikajúcej úrovni. Máloktorá obec na Slovensku sa totižto môže pochváliť tým, že na jej katastrálnom území, tak ako v Žehre, sa nachádza až 5 národných kultúrnych pamiatok, z čoho dve sú zapísané v Zozname svetového dedičstva UNESCO. Ide o hradný komplex **Spišský hrad** a vzácny klenot - **Kostol sv. Ducha v Žehre**. 15. marca 1985 bol farský kostol sv. Ducha v Žehre vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a 11.decembra 1993 bol Spišský hrad a kultúrne pamiatky okolia – teda aj kostol Sv. Ducha v Žehre zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Jedným z najväčších hradov v strednej Európe je práve Spišský hrad, ktorý sa stal centrom Spiša po jeho začlenení do Uhorského štátu. V starobylom ranogotickom kostole sv. Ducha sú obzvlášť cenné gotické fresky z piatich rozličných období. V interiéri sa nachádzajú viaceré gotické plastiky zo začiatku 15. storočia a kamenná krstiteľnica z 13. storočia. Kostol sv. Ducha má medzinárodný význam, prichádzajú ho obdivovať stovky ľudí z celého sveta. V Hodkovciach, miestnej časti Žehry, je barokový kaštieľ Csákyovcov z roku 1703 s francúzskym parkom, ako aj kostolík svätého Kozmu a Damiána. Okrem pamätihodností priamo v obci majú návštevníci možnosti širokého kultúrneho vyžitia na Spišskom hrade a jeho okolí (www.zehra.fara.sk). V obci sa však nenachádzajú len kultúrno-historické pamiatky, známa je aj prírodná rezervácia Dreveník (vzácna archeologická lokalita), ako aj iné chránené územia v katastri obce – travertínové kopy.

Postupne sa zlepšujú aj realizačné predpoklady rozvoja cestovného ruchu v obci (medzi ktoré patrí doprava a materiálno-technická základňa – stravovacie, ubytovacie a športovo-technické zariadenia, zariadenia služieb a obchodu a špeciálne zariadenia). V katastri obce bol v nedávnej minulosti vybudovaný Trail park a Nord park, ktorý slúži na letné športy (horská cyklistika) aj zimné športy (bežecké lyžovanie). Súčasťou tohto areálu je aj kemp, ktorý poskytuje možnosti vlastného ubytovania v prírode. Tieto športovo-technické zariadenia slúžia najmä pre potreby cestovného ruchu. Okrem toho sa v obci (v časti Hodkovce) nachádza aj požičovňa bicyklov (vrátane elektrobicyklov). Slabým miestom však naďalej ostáva ponuka ubytovacích a stravovacích služieb pre turistov priamo v obci (napr. formou penziónov, reštaurácií a pod.).

Obec Žehra má určitý potenciál rozvoja cestovného ruchu. S ohľadom na všetko vyššie uvedené možno konštatovať, že obec Žehra vzhľadom k svojej pomerne dobrej polohe voči prírodným chráneným územiam, pamiatkam UNESCO a k množstvu kultúrno-historických pamiatok v okolitom regióne má určité predpoklady rozvoja cestovného ruchu. Rozvoj CR si však bude vyžadovať ďalšie investície do rôznych zariadení CR.

Obrázok 7: Kostol sv. Ducha, v pozadí Spišský hrad

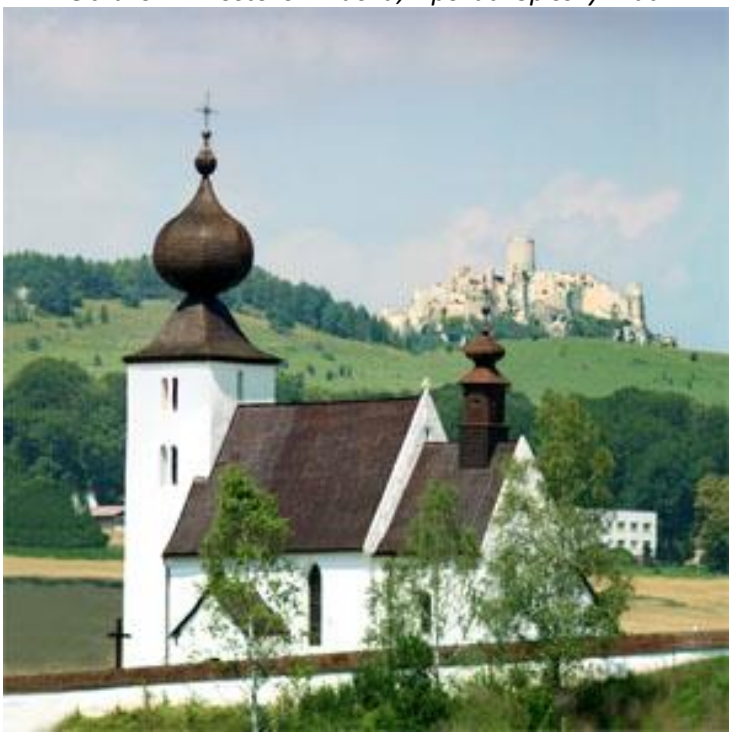

Zdroj: www.obeczehra.sk

Obrázok 8: Rekreačná lokalita Kozia hora

Trail „Hradný Flow" – informačná tabuľa s podporou projektu Košickým samosprávnym krajom (15 000 €), Kozia hora.

Zdroj: Pripomienky k návrhu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra

Obrázok 9: Trail park Žehra

Otvorenie trailov 2022 – prejazd cieľovou bránou pod záštitou Košického kraja.

Jazdci na novootvorenej trati v lesnom teréne Trailparku Žehra.

Zdroj: Pripomienky k návrhu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra

Obrázok 10: Pumptrack na Spišskej cyklomagistrále

Situačný výkres širších vzťahov – navrhovaný pumptrack na parcele C 391/21, Spišská cyklomagistrála (zdroj: Ing. arch. Václav Hochmuth, 06/2026).

KĽÚČOVÉ ÚDAJE – STAVEBNÝ ZÁMER „PUMPTRACK NA SPIŠSKEJ CYKLOMAGISTRÁLE“	
Investor / žiadateľ	**Trailpark Žehra, o. z.**
Pozemok	**parc. C 391/21, k. ú. Žehra, LV 681**
Projektant	**Ing. arch. Václav Hochmuth**
Stupeň PD	**Stavebný zámer (06/2026)**
Celkové rozmery areálu	**50 × 35 m**
Dĺžka okruhov	**hlavný 181 m + vedľajší 74 m**
Zastavaná plocha	**1 535,2 m² (z toho 812 m² asfalt)**
Kapacita	**max. 8 jazdcov súčasne**
Osvetlenie	**7 solárnych LED svietidiel na dráhe + 5 na príjazde**
Odvodnenie	**vsakovacie jamy, Q = 9,14 l/s**
Predpokladaná doba výstavby	**cca 3 mesiace**
SO01 Pumptrack	**147 145,45 €**
SO02 Drobná architektúra	**6 270,00 €**
SO03 Osvetlenie	**29 596,41 €**
Predpokladané náklady spolu (bez DPH)	**183 011,86 €**

Zdroj: Stavebný zámer „Pumptrack na Spišskej cyklomagistrále“, Ing. arch. Václav Hochmuth, 06/2026 (súhrnná správa a situačné výkresy SIT.001–003).

Zdroj: Pripomienky k návrhu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra

Finančné hospodárenie

Finančné hospodárenie obce sa realizuje prostredníctvom rozpočtu obce, zostavovaného podľa dikcie § 9 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení na obdobie jedného kalendárneho roka. Pravidlá rozpočtového hospodárenia obce upravuje zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V § 5 uvedeného zákona sú príjmy obce definované nasledovne:

a) výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu
b) nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií podľa tohto alebo osobitného zákona,
c) úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce,
d) sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou,
e) dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce,
f) podiely na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu,
g) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a dotácie zo štátnych fondov,
h) ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok,
i) účelové dotácie z rozpočtu VÚC alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov,
j) prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na tento účel,
k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť aj prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov, prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení, návratné zdroje financovania a združené prostriedky.

V súlade s § 9 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy zostavuje viacročný rozpočet. Tento viacročný rozpočet predstavuje ekonomický nástroj finančnej politiky obce, v ktorom sú v rámci jej pôsobnosti vyjadrené zámery rozvoja územia a potrieb obyvateľov vrátane programov obce najmenej na tri rozpočtové roky.

Ako ukazuje nasledujúci obrázok, **obec Žehra má vynikajúce finančné zdravie**. Ide o hodnotenie spoločnosti INEKO, ktorá na základe rôznych kritérií vypočítava finančné zdravie jednotlivých slovenských samospráv. Obec Žehra získala 5,1 bodu zo 6 možných. Finančné zdravie samosprávy je za obdobie kalendárneho roku 2024 (novšie dáta zatiaľ k dispozícii nie sú).

Obrázok 11: Finančné zdravie obce Žehra

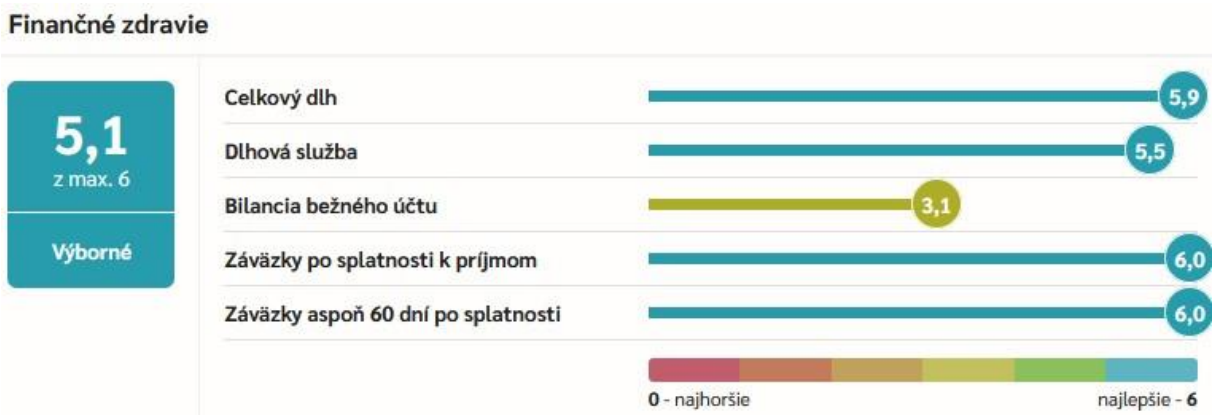

Zdroj: www.hospodarenieobci.sk

A.II Analýza vonkajšieho prostredia

Vonkajšie prostredie v kontexte tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja predstavuje pre obec tie oblasti, ktoré síce ovplyvňujú jej rozvoj (v rôznej miere, či už významne alebo len okrajovo), avšak obec ich zároveň nedokáže svojou činnosťou nijako ovplyvniť. V makroregionálnej mierke je dôležitým činiteľom rozvoja obce európsky rozvojový koncept „Red octopus“, ktorý stanovuje hlavné rozvojové centrá Európy. Ide o tzv. „červenú chobotnicu“ (pomenovanie podľa tvaru tejto rozvojovej siete), ktorá spája najrozvinutejšie európske sídelné a aglomeračné centrá a centrá, ktoré majú najväčší potenciál ďalšieho rozvoja. Jedno z ramien „červenej chobotnice“ prechádza aj Slovenskom, a to jeho juhozápadnou časťou (oblasť Bratislavy). Obec Žehra je teda od tohto ramena značne vzdialená.

Obec síce leží v okolí viacerých centier zamestnanosti, ide však „len“ o centrá zamestnanosti nižšieho rádu. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) vyhodnotila jednotlivé sídelné centrá Slovenska ako terciárne centrá, t.j. centrá na základe ich terciárnej obslužnosti (úrovne vybavenosti vybranou vyššou občianskou vybavenosťou). Takýmto spôsobom bolo na národnej úrovni vytvorených päť skupín obcí (okrem Bratislavy a Košíc, ktoré stoja samostatne a nepatria do žiadnej skupiny), ktoré naznačujú úroveň obsluhy ako pre vlastné mesto, tak pre jeho zázemie (prvé tri skupiny sa pritom členia na dve podskupiny). Najbližšie centrá osídlenia pre obec Žehra predstavujú mestá Spišské Podhradie (4. skupina), Spišské Vlachy (5. skupina), Krompachy (4. skupina), Levoča (3a. skupina) a Spišská Nová Ves (2a. skupina).

Okrem centier osídlenia KURS 2001 na Slovensku stanovila jadrové ťažiská osídlenia, ktoré sú navzájom pospájané rozvojovými osami I. stupňa. Ostatné sídelné centrá sú pospájané osami II. a III. stupňa. Tieto rozvojové a urbanizačné osi sú súčasťou vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry. Podporujú sídelné väzby medzi obcami a rovnovážny sídelný rozvoj vrátane rozvoja vidieka. Vytvárajú podmienky pre dostupnosť k infraštruktúram, zachovanie a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a zabezpečujú požiadavky, ktoré sú na sídelnú štruktúru kladené z hľadiska ekonomických, sociálnych a environmentálnych potrieb. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

Žehra leží v blízkosti rozvojovej osi I. stupňa, čo (teoreticky) vytvára priaznivé predpoklady pre možný rozvojový impulz pre obec z vonkajšieho prostredia prostredníctvom súkromných investorov. Z pohľadu rozvoja územia Slovenska najdôležitejšia, teda rozvojová os I. stupňa, prepája Bratislavu a Košice dvomi smermi – severoslovenským dopravným koridorom (cez Žilinu, Poprad a Prešov) a juhoslovenským dopravným koridorom (cez Nitru, Zvolen, Lučenec a Rožňavu). Obec Žehra teda leží v blízkosti severnej časti tejto najvýznamnejšej osi a z tohto dôvodu možno očakávať priaznivý rozvojový impulz pre obec z vonkajšieho prostredia prostredníctvom súkromných investorov (ktorí by sa nemuseli usadiť priamo v obci, stačilo by v jej blízkosti – tak, aby vytvorili nové pracovné príležitosti v rámci rádia dennej dochádzky do zamestnania z obce Žehra).

Z prostredia investičnej pomoci, poskytovanej Vládou SR, možno na základe doterajších skúseností len ťažko očakávať priaznivé rozvojové impulzy pre okolitý región v blízkej budúcnosti. Výrazným vonkajším rozvojovým impulzom pre oblasť okresu Spišská Nová Ves by mohla byť zvýšená podpora zo

strany vlády formou investičných stimulov pre tie priame zahraničné investície, ktoré sa realizujú čo najbližšie k tomuto regiónu (keď už nie priamo v ňom). Skúsenosti však ukazujú, že od roku 2002, kedy sa začalo s poskytovaním investičnej pomoci, jednotlivé slovenské vlády touto formou podporovali smerovanie priamych zahraničných investícií primárne do najrozvinutejších regiónov Slovenska (najmä do trojuholníka Bratislava – Trnava – Nitra, do Košíc a oblasti stredného Považia po Žilinu). Do oblasti Spišskej Novej Vsi smerovala len úplne minimálna časť investičnej pomoci vlády. Z prostredia investičnej pomoci teda len ťažko očakávať priaznivé rozvojové impulzy pre región v blízkej budúcnosti.

Ďalším rozvojovým impulzom, ktorý by mohol prísť z vonkajšieho prostredia, je (najmä finančná) pomoc vlády pre prioritné okresy, poskytovaná v súlade so zákonom č. 271/2025 Z. z. o podpore prioritných okresov (predtým to boli najmenej rozvinuté okresy, NRO, ktorým sa podpora poskytovala na základe zákona č. 336/2015 Z. z.). Jedným z týchto prioritných okresov je aj okres Spišská Nová Ves. Podpora v rámci prioritných okresov má smerovať najmä na tvorbu nových pracovných miest. Hoci finančný balík, dostupný pre okres v rámci tejto podpory, nie je nejaký obrovský a teda neznamená nejaké výrazné investície, v prípade jeho vhodného využitia môže čiastočne prispieť k rozvoju okresu ako takého (a v rámci neho aj k rozvoju obce Žehra).

Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027

Jednou z možných ciest získavania finančných prostriedkov na realizáciu investičných akcií sú Európske štrukturálne a investičné fondy. Napriek tomu, že tieto európske štrukturálne a investičné fondy sú na Slovensku z aspektu regionálneho rozvoja definované ako „doplnkové“ zdroje financovania, v súčasnom modeli regionálnej politiky a nastavenia financovania samospráv sú práve tieto prostriedky z EŠIF hlavným zdrojom financií, bez ktorého by len ťažko boli samosprávy schopné financovať svoje rozvojové investičné projekty. V programovom období EÚ 2014 – 2020 čerpalo Slovensko európske štrukturálne a investičné fondy v rámci Cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti a v rámci Cieľa Európska územná spolupráca. V roku 2023 sa toto programové obdobie (z hľadiska financovania a ukončenia projektov) končí, pričom aktuálne sa už nachádzame v programovom období 2021-2027. Schválená je Partnerská dohoda medzi Slovenskom a EÚ na nastávajúce programové obdobie 2021-2027 a taktiež Operačný program Slovensko (SR už teda v novom období bude mať len jeden operačný program, čo je oproti minulému obdobiu 2014-2020 významná zmena). Riadiaci orgán OP Slovensko (ktorým je MIRRI SK) a sprostredkovateľské orgány tak môžu pripravovať výzvy na podávanie projektov.

Ďalším významným zdrojom financovania rozvojových projektov v najbližších rokoch je pre Slovensko Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (tzv. Plán obnovy). Čiastočne z tohto Plánu obnovy môžu čerpať aj samosprávy. Plán obnovy sa však už nezaraďuje medzi EŠIF, ide o samostatný zdroj financovania, ktorý vznikol na podnet EÚ ako reakcia na krízu, spôsobená pandémiou COVID-19. Plán obnovy reaguje najmä na jej ekonomické dopady, v podmienkach Slovenskej republiky však aj na dlhodobé systémové nedostatky v slovenskej spoločnosti (SR je povinná uskutočňovať aj niektoré reformy).

Obrázok 12: Programy politiky súdržnosti v programovom období 2021 - 2027

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Obrázok 13: Prehľad finančných zdrojov Programu Slovensko na obdobie 2021 - 2027

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Zmena klímy

Veľmi dôležitý faktor, ktorý bude čoraz viac ovplyvňovať rozvoj obce Žehra a ktorý je potrebné nutne riešiť, je zmena klímy (samozrejme, tento faktor nevplýva len na obec, ale pôsobí celosvetovo; v konečnom dôsledku však pôsobí aj lokálne – najčastejšie v podobe extrémnejších prejavov počasia ako sú horúčavy, povodne, suchá a pod.).

Zmena klímy ako fenomén 21. storočia sa stáva jednou z najväčších výziev environmentálnej politiky. Svetové ekonomické fórum vo svojej Správe o globálnych rizikách (2018), v ktorej pravidelne vyhodnocuje 50 najväčších globálnych rizík z hľadiska ich účinku, pravdepodobnosti a vzájomných interakcií, zaradilo extrémne prejavy počasia, krízu z nedostatku vody, prírodné katastrofy a zlyhanie zmierňovania zmeny klímy a adaptácie medzi 5 najväčších rizík súčasnosti (MŽP, 2018).

Za obdobie rokov 1881 – 2017 sa na Slovensku pozoroval:

- rast priemernej ročnej teploty vzduchu asi o 1,73 °C (z pohľadu ročných sezón k najrýchlejšiemu otepľovaniu dochádza v lete a na jar);
- priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok v priemere asi o 0,5 % (na juhu Slovenska bol pokles miestami aj viac ako 10 %, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3 %);
- pokles relatívnej vlhkosti vzduchu (na juhu Slovenska od roku 1900 doteraz o 5 %, na ostatnom území menej);
- pokles všetkých charakteristík snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m takmer na celom území Slovenska (vo väčšej nadmorskej výške bol zaznamenaný jej nárast);
- vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy – charakteristiky výparu vody z pôdy a rastlín, vlhkosti pôdy, slnečného žiarenia potvrdzujú, že najmä juh Slovenska sa postupne vysušuje;
- zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov) – príkladom sú v krátkom časovom intervale striedajúce sa extrémne vlhké a suché roky: extrémne suchý rok 2003 a čiastočne aj 2007, extrémne vlhké roky 2010 a 2016 a mimoriadne suchý rok 2011 a čiastočne aj 2012. Za ostatných 15 rokov došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR. Na druhej strane v období rokov 1989 – 2017 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho, ktoré bolo zapríčinené predovšetkým dlhými periódami relatívne teplého počasia s malými úhrnmi zrážok v niektorej časti vegetačného obdobia. Zvlášť výrazné bolo sucho v rokoch 1990 – 1994, 2000, 2002, 2003 a 2007, v niektorých regiónoch na západe Slovenska aj v rokoch 2015 a 2017.

Riešením, ktoré by malo v konečnom dôsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je kombinácia zmierňovacích opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) s opatreniami, ktoré znížia zraniteľnosť a umožnia adaptáciu človeka a ekosystémov s nižšími ekonomickými, environmentálnymi a sociálnymi nákladmi. Cieľom adaptácie je zmierniť nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, znížiť zraniteľnosť a zvýšiť adaptívnu schopnosť prírodných a človekom vytvorených systémov voči aktuálnym, alebo očakávaným negatívnym dôsledkom zmeny klímy, a posilniť odolnosť celej spoločnosti zvyšovaním verejného povedomia v oblasti zmeny klímy a budovaním znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu (MŽP, 2018).

STEEP analýza

Pri stretávaní sa s rôznymi problémami a výzvami je potrebné si uvedomiť, že ich riešenie môže byť v budúcnosti ovplyvnené rôznymi vonkajšími faktormi, ktoré obec nedokáže ovplyvniť. Úlohou STEEP analýzy (analýzy externého prostredia) je napomáhať tvorcom rozhodnutí predvídať budúci možný vývoj a na tieto zmeny sa pripraviť.

Formulár 4 (A8): STEEP analýza

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Starnutie obyvateľstva, emigrácia mladých ľudí do miest	Úroveň technológie poskytovateľa	Nové trhy a nové príležitosti (napr. cestovný ruch)	Vplyv rôznych subjektov na ŽP	Politika vlády v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov k lokálnemu rozvoju
Zmeny postojov a správania – aktívny tretí sektor	Dostupná technológia a využívaná technológia	Klesajúce trhy v niektorých poskytovaných službách	Možnosti obnovy a tvorby ŽP	Štrukturálna politika Európskej únie	Zmena životného štýlu
Zmeny správania obyvateľov	Technológia využívaná obyvateľmi, podnikateľmi	Dostupnosť finančných zdrojov	Politika ŽP	Vojna na Ukrajine	Tímová spolupráca
Móda	Kontakt s obyvateľmi prostredníctvom technológie	Daňová politika	Podpora tvorby a ochrany ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb	Osobné hodnoty

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

A.III Zhodnotenie súčasného stavu územia

Zhodnotenie súčasného stavu územia je spracované formou SWOT analýzy. Tá bola vypracovaná na základe auditu rozvojových zdrojov obce.

SWOT analýza

Formulár 5 (A10): SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
• atraktívne a zachovalé prírodné prostredie • viacero chránených území v katastri obce (Maloplošné chránené územia aj lokality NATURA 2000) • nízke riziko zhoršenia kvality ovzdušia • trend vysokého rastu počtu obyvateľov • veľmi pozitívny vývoj prirodzeného pohybu obyvateľstva • priaznivá veková štruktúra obyvateľstva, v obci žije mladé obyvateľstvo • aktivita samosprávy z hľadiska zvyšovania dostupnosti nájomného bývania priamo v obci (množstvo nájomných bytov) • záujem niektorých miestnych obyvateľov bývajúcich v osade Dreveník a na sídlisku Dreveník vlastnými silami riešiť otázku svojho bývania (vysporiadanie parciel vlastnými silami, vybudovanie legálneho bývania) • výhodná poloha obce vzhľadom na nadradenú cestnú infraštruktúru (diaľnica D1) • relatívne výhodná poloha obce v blízkosti viacerých (hoci menších) centier zamestnanosti (urbánnych centier) • pomerne dobré predpoklady rozvoja cestovného ruchu • vynikajúce finančné zdravie obce	• občasné problémy s povodňami v obci, potreba realizácie protipovodňových a vodozádržných opatrení • veľmi nízka úroveň vytriedenia komunálnych odpadov • negatívny vývoj migračného pohybu obyvateľstva • rýchle starnutie obyvateľstva • mimoriadne vysoká miera nezamestnanosti • veľmi nepriaznivá štruktúra UoZ podľa veku, vzdelania, doby evidencie a klasifikácie zamestnaní • nízka kvalita domového a bytového fondu niektorých obydlí v osade Dreveník a na sídlisku Dreveník, existencia chatrčí a rôznych obdobných typov obydlí • nedobudované niektoré úseky chodníkov a miestnych ciest • nedobudovaná základná technická infraštruktúra (kanalizácia, ČOV) • nedostatočná kapacita MŠ • chýbajúca ZŠ • absencia „štandardných“ športovísk a detských ihrísk • slabá makropolohová atraktivita územia • nezrealizovaný projekt pozemkových úprav
Príležitosti	**Ohrozenia**
• príprava lokalít pre rozvoj IBV a HBV • zvýšenie úrovne vytriedenia odpadov • realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení (aj externými inštitúciami) • výstavba bytových domov • dobudovanie základnej technickej infraštruktúry (kanalizácia, ČOV) • realizácia projektu pozemkových úprav • využitie európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj iných zdrojov na realizáciu rozvojových aktivít • možnosti podpory nezamestnaných občanov v rámci AOTP (menšie obecné služby, regionálna zamestnanosť...)	• nedostatočné využitie možných zdrojov z EÚ • vysoká administratívna náročnosť pre získanie financií z EŠIF • neustále zvyšovanie administratívnej záťaže výkonu miestnej samosprávy bez kompenzácie z hľadiska paralelného zvyšovania zdrojov (finančných, personálnych)

Zdroj: vlastné spracovanie

Kľúčové faktory a disparity územia

Vyhodnotením silných stránok a príležitostí zo SWOT analýzy boli identifikované hlavné faktory rozvoja obce. Podobne, na základe vyhodnotenia slabých stránok a ohrození boli identifikované hlavné disparity obce.

Hlavné faktory rozvoja:

- využitie dobrej geografickej polohy obce z hľadiska potenciálu pre rozvoj CR na báze atraktívneho prírodného prostredia v relatívnej blízkosti obce a množstva kultúrno-historických pamiatok obci a okolitom regióne
- využitie dobrej geografickej polohy obce v blízkosti viacerých (hoci menších) centier zamestnanosti
- podpora marginalizovaných rómskych komunít
- podpora rozvoja individuálnej bytovej výstavby
- podpora rozvoja hromadnej bytovej výstavby
- racionálne hospodárenie samosprávy
- výrazná aktivita samosprávnych orgánov na poli rozvoja nájomného bývania
- zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva
- využitie zdrojov z EŠIF na realizáciu investičných a neinvestičných projektov, aktivita obce pri realizácii rozvojových projektov
- rozvoj poľnohospodárskej výroby

Hlavné disparity rozvoja:

- emigrácia obyvateľstva – z obce emigruje predovšetkým mladé obyvateľstvo, najčastejšie z dôvodu slabej ponuky pracovných miest (v porovnaní s mestami)
- slabšia ponuka pracovných príležitostí priamo v obci (v porovnaní s väčšími mestami) – obec nedokáže vygenerovať dostatočný počet pracovných príležitostí pre všetko svoje obyvateľstvo
- nezamestnanosť obyvateľstva – obyvateľstvo, ktoré si nevie nájsť prácu a neemigruje, upadá kvôli absencii dostatočného príjmu na živobytie do sociálnych problémov
- slabo využívaný potenciál cestovného ruchu – v obci sú len v minimálnej miere vybudované zariadenia cestovného ruchu
- veľká rozdrobenosť pozemkov a komplikovaná štruktúra vlastníckych vzťahov v katastrálnom území obce – výrazne limitujúci faktor potenciálnych rozvojových aktivít z dôvodu veľkej náročnosti z hľadiska vysporiadania vlastníckych vzťahov (napr. pre technickú infraštruktúru, budovanie chodníkov a pod.).

B-Strategická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Rozvoj rôznych regiónov, od lokálnej po makroregionálnu úroveň, je nutné chápať, realizovať, uvažovať a posudzovať v čo možno najširších súvislostiach a väzbách, nie izolovane. Z tohto dôvodu je preto pre stanovenie rozvojovej stratégie obce nevyhnutné rešpektovať aj rôzne „nadradené“ stratégie, ktoré boli prijaté či už na nadnárodnej úrovni, na úrovni štátu alebo VÚC.
Na medzinárodnej úrovni je Slovenská republika viazaná najmä **Agendou 2030**. Ide o súhrn globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Izolované zásahy a opatrenia preto strácajú účinnosť pri ich riešení. Agenda 2030 bola prijatá členskými štátmi Organizácie Spojených národov v roku 2015 a vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Táto Agenda 2030 bola prijatá najmä za účelom zabezpečenia udržateľného rozvoja vo svete. Obsahuje spolu 17 cieľov, ktorých plnenie je v záujme udržateľného rozvoja potrebné napĺňať.
Implementácia Agendy 2030 je na Slovensku inštitucionálne rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvo zahraničných vecí SR. V konzultácii s odbornou verejnosťou bola Agenda 2030 na Slovensku premietnutá do užšieho súboru šiestich prioritných oblastí, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepčnej práce. Sú nimi:

- *Vzdelanie pre dôstojný život,*
- *Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,*
- *Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,*
- *Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,*
- *Právny štát, demokracia a bezpečnosť,*
- *Dobré zdravie.*

Vyššie uvedené prioritné oblasti sa premietajú aj do opatrení regionálnej politiky, podporujúcich rozvoj jednotlivých regiónov Slovenska.
Strategická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032 nadväzuje na analytickú časť, ktorá predstavuje komplexnú analýzu územia. Táto časť PHSR obsahuje stratégiu rozvoja obce s ohľadom na jej vnútorné špecifiká a danosti. Jej súčasťou je strategická vízia, formulácia a návrh stratégie rozvoja, ako aj formulácia cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti.

Strategická vízia a hlavný cieľ obce

Vízia je želanou predstavou obyvateľov o budúcnosti, o tom, ako by mala obec vyzerať. Je teda nástrojom na motiváciu, opisom ideálneho stavu, ktorý by sme chceli v budúcnosti dosiahnuť. Stanovuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na strednodobý časový horizont. Analýzou súčasného stavu obce, analýzou doteraz realizovaných a plánovaných projektov, na základe analýzy hlavných faktorov rozvoja a na základe funkcií, ktoré plní samospráva obce bola sformulovaná nasledovná **strategická vízia** obce Žehra:

Obec Žehra bude modernou, prosperujúcou a udržateľnou vidieckou obcou, ktorá dokáže efektívne využívať svoje kultúrne, prírodné, hospodárske a ľudské zdroje v prospech svojich obyvateľov. Rozvoj obce bude založený na podpore miestneho podnikania, tvorbe pracovných miest, rozvoji športu, cestovného ruchu, poľnohospodárstva, agroturizmu, ochrane životného prostredia, kvalite verejných priestorov, sociálnej súdržnosti a transparentnom riadení. Obec bude aktívne vyhľadávať externé finančné zdroje a vytvárať partnerstvá s podnikateľmi, občianskymi združeniami, vlastníkmi pozemkov, samosprávnym krajom a ďalšími subjektmi pôsobiacimi v území.

Na dosiahnutie uvedenej strategickej vízie bude potrebné naplniť hlavný cieľ rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032. **Hlavným cieľom** rozvoja obce je

„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľaďovaní životného prostredia obce“.

Stratégia rozvoja

Cieľom strategickej časti programu je navrhnúť priority a opatrenia, ktoré budú viesť k naplneniu stanovenej vízie. Ide o návrh takých priorít a opatrení, ktorých riešenie je buď priamo v kompetencii obce alebo tiež takých, ktoré síce nie sú priamo v jej kompetencii, avšak obec ich dokáže svojou činnosťou a svojimi schopnosťami ovplyvniť žiaducim smerom.

Definovanie stratégie rozvoja obce vychádza najmä z detailného poznania jej vnútorného prostredia a z poznania potrieb obyvateľstva, pričom priamo nadväzuje na výsledky analýz. Stratégia vychádza zo základného predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy od národnej po regionálnu úroveň budú zabezpečovať koordinovaný prístup v záujme dosiahnutia realizácie plánovaných zmien a že bude existovať dobrá informovanosť kľúčových aktérov regionálneho rozvoja.

Stratégia rozvoja obce je spracovaná v súlade s **Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030**, ktorá plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v zmysle zákona o podpore regionálneho rozvoja. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 definuje (okrem iného) priority, ciele a nástroje podpory regionálneho rozvoja podľa typov regiónov, miest a obcí. Je v súlade s politikou súdržnosti Európskej únie v období 2021-2027, v rámci ktorej **Európska komisia zadefinovala 5 hlavných politických cieľov politiky súdržnosti**:

1. *Inteligentnejšia Európa* – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva
2. *Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa*
3. *Prepojenejšia Európa* – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT
4. *Sociálnejšia Európa* – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv
5. *Európa bližšie k občanom* – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív.

V novom programovom období (2021-2027) nastávajú v oblasti strategického plánovania a riadenia a implementácie eurofondov viaceré zásadné zmeny. Doposiaľ sa programy rozvoja obcí vypracúvali na úrovni VÚC a na úrovni obcí a miest (pričom obce mali možnosť vypracovať si spoločný program rozvoja obcí). Po novom sa do strategického plánovania pridáva ďalší „medzistupeň". Tento nový medzistupeň predstavujú tzv. **Strategicko-plánovacie regióny (SPR)**, ktorých hranice zadefinuje príslušný VÚC a schváli ustanovená Rada partnerstva kraja. Pre každý SPR sa následne vypracúva špecifická stratégia, spracovaná vo forme **integrovanej územnej stratégie (IUS)** a obsahujúca špecifické ciele a operácie, vzťahujúce sa len na to-ktoré SPR. Cieľom je zabezpečiť adresnejšie operácie a podporu regiónom na medzistupni medzi regionálnou samosprávou (VÚC) a miestnou samosprávou (obce).
Tretí stupeň strategického plánovania budú stále tvoriť obce a mestá – tým je, samozrejme, ponechaná možnosť vypracovať si svoje vlastné PHSR (ak nevyužijú možnosť vypracovať si svoj PHSR ako súčasť spoločného programu rozvoja obcí). **Obec Žehra** leží v Košickom samosprávnom kraji a v programovom období 2021-2027 je **súčasťou** strategicko-plánovacieho regiónu **SPR Spišská Nová Ves**.

Obrázok 14: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) na území Košického kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027

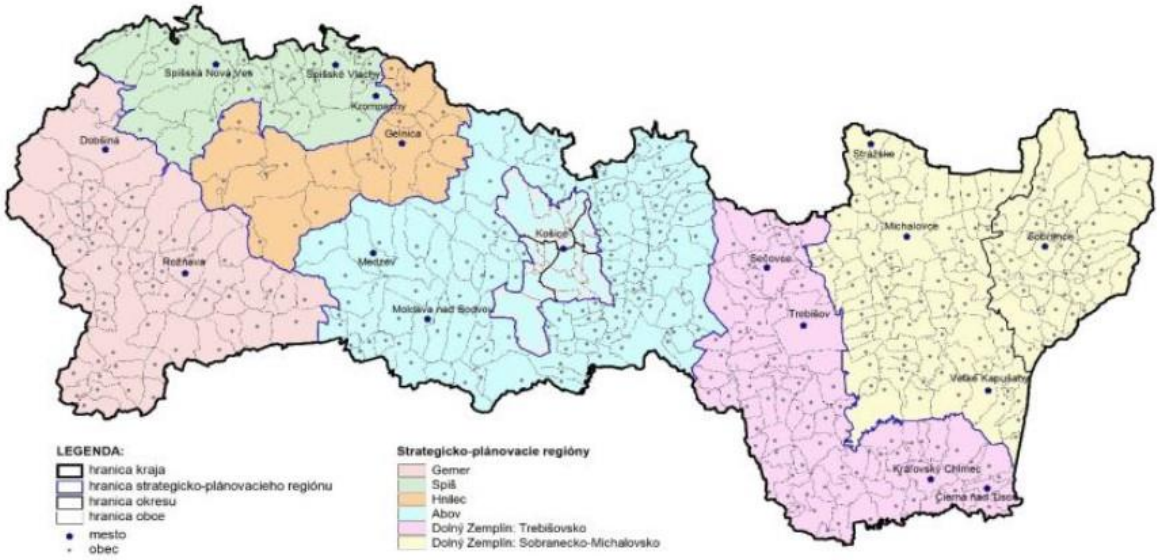

Zdroj: Vstupná správa pre spracovanie PHRSR Košického kraja

Zmena nastáva v rámci územného rozvoja. **Každý samosprávny kraj** na Slovensku a každé **územie udržateľného mestského rozvoja (UMR)**[4], zadefinované Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, si v rámci svojho PHRSR (resp. integrovanej územnej stratégie)[5] definuje tzv. **Integrované investičné balíčky (resp. integrované projektové balíčky)**. Tie pozostávajú z kľúčových projektov (ktorých realizácia je pre implementáciu daného projektového balíka kľúčová, nosná; bez nej by realizácia celého integrovaného balíka nemala zmysel a investície by nepriniesli synergický efekt) a komplementárnych projektových balíkov (ktoré obsahujú indikatívne tematické projektové balíčky). Celý integrovaný projektový balík môže byť financovaný z rôznych zdrojov (napr. EŠIF, Plán obnovy, Fond pre spravodlivú transformáciu, tzv. Nórske fondy, úverové zdroje, vlastné zdroje, dotácie štátu

[4] nazývané aj „mestská funkčná oblasť"
[5] v prípade VÚC ide o PHRSR (pričom IUS môže byť integrálnou súčasťou PHRSR kraja alebo samostatnou stratégiou). V prípade území UMR podľa toho, či sa daný UMR rozhodol vypracovať si integrovanú územnú stratégiu vo forme spoločného programu rozvoja obcí na základe § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja alebo ako samostatnú stratégiu

a pod.). Tá časť integrovaného investičného balíka, ktorá bude financovaná len z EŠIF, sa nazýva **Integrovaná územná investícia** (IUI, angl. skratka ITI).
Integrovaný územný rozvoj v rámci územného programu by už teda nemal byť realizovaný výlučne formou dopytovo-orientovaných projektov (ako tomu bolo doposiaľ). Časť IUI bude schvaľovaná Radou partnerstva daného VÚC (bez potreby vyhlasovania dopytovo-orientovaných výziev; výhodou tohto spôsobu schvaľovania bude, že najprv Rada partnerstva VÚC schváli konkrétny projektový zámer na realizáciu, takže žiadateľ bude mať istotu, že jeho projektový zámer určite získa financie na realizáciu; potom dostane úspešný žiadateľ čas na dopracovanie a dodanie všetkej potrebnej dokumentácie, ako napr. samotná projektová dokumentácia, územné rozhodnutie, stavebné povolenie a pod.; tento prístup môže teda potenciálne ušetriť žiadateľom množstvo financií, úsilia a času – keďže tí nebudú povinní mať pripravenú celú dokumentáciu už v čase podania žiadosti o NFP, ale až po jej schválení) a časť IUI sa bude stále implementovať formou dopytovo-orientovaných výziev, vyhlasovaných štátnymi orgánmi (rovnakým spôsobom ako tomu bolo doteraz).

Pre naplnenie strategickej vízie (pozri predchádzajúcu kapitolu) si teda obec Žehra stanovila tri hlavné rozvojové oblasti a v rámci nich nasledovné priority:

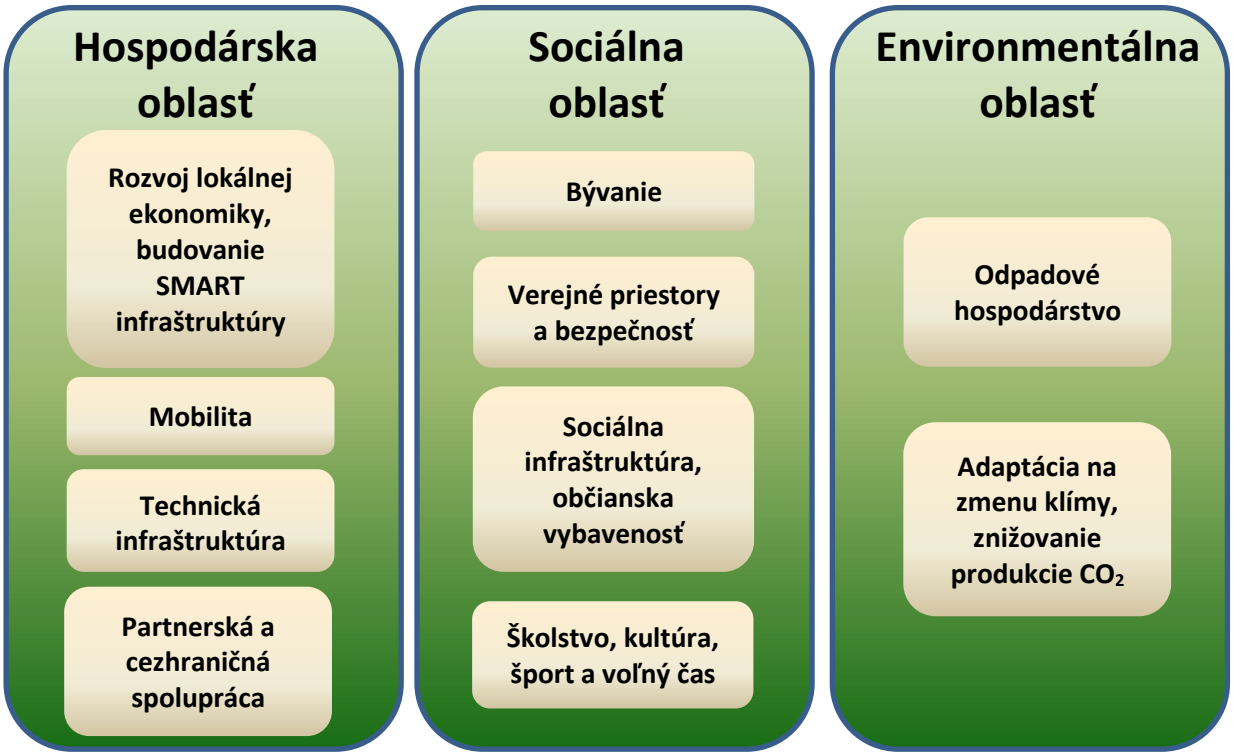

A.) **Hospodárska oblasť** – táto prioritná oblasť pozostáva zo 4 priorít: rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry (podpora malého a stredného podnikania, podpora miestnej hospodárskej základne, zavádzanie inovácií, rozvoj poľnohospodárstva, rozvoj digitalizácie, realizácia SMART riešení, skvalitňovanie verejných služieb), mobilita (rekonštrukcia starých a výstavba nových miestnych ciest, chodníkov, mostov a lávok), technická infraštruktúra (obnova a dobudovanie technickej vybavenosti obce – vodovod, kanalizácia, ČOV) a partnerská spolupráca (spolupráca s partnerskými obcami).

B.) **Sociálna oblasť** – prioritná oblasť pozostávajúca taktiež zo 4 rozvojových priorít: bývanie (podpora bývania v obci, príprava pozemkov na IBV, výstavba nájomných bytov), verejné priestory a bezpečnosť (prevencia kriminality, dopravná bezpečnosť), sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť (skvalitnenie občianskej vybavenosti, podpora sociálnych služieb a komunitného rozvoja) a školstvo, kultúra, šport a voľný čas (skvalitňovanie školskej infraštruktúry, rekonštrukcia a výstavba športových a oddychových zariadení, podpora kultúrnych a športových podujatí a telies).

C.) **Environmentálna oblasť** – tretia prioritná oblasť pozostáva z 2 rozvojových priorít: odpadové hospodárstvo (podpora triedeného zberu, zvyšovanie úrovne vytriedenia komunálnych odpadov) a adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO_2 (realizácia zelených a modrých investícií, zvyšovanie biodiverzity, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení).

Prostredníctvom týchto troch prioritných oblastí a definovaných priorít, ktoré sú v programovej časti dokumentu rozpracované do jednotlivých opatrení a projektových zámerov, bude obec napĺňať definovanú strategickú víziu rozvoja. Splnením jednotlivých cieľov a stanovených opatrení bude zabezpečovať zvyšovanie kvality života svojich obyvateľov.

Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov

Vízia
„Obec Žehra bude modernou, prosperujúcou a udržateľnou vidieckou obcou, ktorá dokáže efektívne využívať svoje kultúrne, prírodné, hospodárske a ľudské zdroje v prospech svojich obyvateľov. Rozvoj obce bude založený na podpore miestneho podnikania, tvorbe pracovných miest, rozvoji športu, cestovného ruchu, poľnohospodárstva, agroturizmu, ochrane životného prostredia, kvalite verejných priestorov, sociálnej súdržnosti a transparentnom riadení. Obec bude aktívne vyhľadávať externé finančné zdroje a vytvárať partnerstvá s podnikateľmi, občianskymi združeniami, vlastníkmi pozemkov, samosprávnym krajom a ďalšími subjektmi pôsobiacimi v území“
Hlavný cieľ
„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľaďovaní životného prostredia obce“
Strategické ciele
SC1: *Obec Žehra vytvára priaznivé podmienky pre rozvoj podnikateľského prostredia, podporuje miestnych zamestnávateľov, rozvoj malého a stredného podnikania, vznik nových pracovných miest a efektívne využívanie externých zdrojov financovania s cieľom posilniť hospodársku stabilitu obce a zvýšiť kvalitu života jej obyvateľov.* SC2: *Obec Žehra bude systematicky rozvíjať šport, rekreáciu a cestovný ruch ako významný pilier svojho hospodárskeho rozvoja. Prostredníctvom budovania kvalitnej športovej a turistickej infraštruktúry, podpory aktívneho trávenia voľného času, organizácie športových podujatí a efektívneho využívania prírodného a kultúrneho dedičstva bude vytvárať podmienky na rast návštevnosti, rozvoj miestneho podnikania, vznik nových pracovných príležitostí a zvyšovanie kvality života obyvateľov pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja a ochrany životného prostredia.* SC3: *Obec Žehra bude podporovať moderné, konkurencieschopné a environmentálne zodpovedné poľnohospodárstvo, rozvoj agroturizmu, ochranu poľnohospodárskej pôdy, efektívne hospodárenie s vodou a udržateľné využívanie krajiny. Cieľom je zachovať vidiecky charakter obce, posilniť miestnu ekonomiku, vytvárať nové príležitosti pre farmárov a podnikateľov a zvyšovať odolnosť územia voči klimatickým zmenám.* SC4: *Obec Žehra bude systematicky rozvíjať technickú infraštruktúru, modernizovať verejné priestory a vytvárať kvalitné podmienky pre život obyvateľov, podnikanie a cestovný ruch. Dôraz bude kladený na bezpečnú dopravu, spoľahlivé vodohospodárske systémy, energetickú efektívnosť, digitalizáciu verejných služieb a pripravenosť na získavanie externých finančných zdrojov.* SC5: *Obec Žehra bude rozvíjať svoje územie environmentálne zodpovedným spôsobom, s dôrazom na ochranu krajinného rázu, prírodných hodnôt, poľnohospodárskej pôdy, vodných zdrojov a biodiverzity. Zároveň bude podporovať vodozádržné a protierózne opatrenia, klimaticky odolné verejné investície, udržateľný cestovný ruch, čistotu verejných priestranstiev a environmentálnu výchovu obyvateľov.*

SC6:
Obec Žehra bude systematicky zvyšovať kvalitu života svojich obyvateľov prostredníctvom podpory rodín, detí, mládeže, seniorov, komunitného života, dostupného bývania, bezpečnosti, sociálneho začlenenia a kvalitných verejných služieb. Cieľom je vytvoriť obec, v ktorej majú obyvatelia dôvod zostať žiť, aktívne sa zapájať do verejného života a podieľať sa na jej dlhodobom rozvoji.

SC7:
Obec Žehra bude zabezpečovať koordinovaný a koncepčný územný rozvoj v súlade s územným plánom, potrebami obyvateľov, ochranou prírody, rozvojom podnikania, bývania, športu, cestovného ruchu a poľnohospodárstva. Cieľom je vytvárať jasné územné podmienky pre verejné aj súkromné investície, podporovať efektívne usporiadanie pozemkových vzťahov, transparentne zapájať verejnosť a pripravovať zásobník projektov financovateľných z externých zdrojov.

SC8:
Obec Žehra bude systematicky pripravovať a realizovať rozvojové projekty s využitím vlastných, externých, verejných aj súkromných finančných zdrojov. Dôraz bude kladený na projektovú pripravenosť, tvorbu zásobníka projektov, transparentné pravidlá podpory, partnerskú spoluprácu a efektívne využívanie dotačných príležitostí s cieľom maximalizovať investície do územia a zvýšiť kvalitu života obyvateľov.

SC9:
Obec Žehra bude systematicky budovať svoju značku ako atraktívna vidiecka obec spájajúca kultúrne dedičstvo, prírodné hodnoty, aktívny cestovný ruch, šport, poľnohospodárstvo, remeslá a komunitný život. Prostredníctvom modernej propagácie, kvalitnej digitálnej komunikácie, turistického značenia, regionálnej spolupráce a podpory miestnych produktov bude obec zvyšovať svoju viditeľnosť, návštevnosť a ekonomický prínos cestovného ruchu pre miestnych obyvateľov.

SC10:
Obec Žehra bude chrániť, obnovovať a dôstojne prezentovať svoje kultúrne, historické a duchovné dedičstvo ako jednu zo základných hodnôt obce. Zároveň bude prepájať kultúrne dedičstvo s cestovným ruchom, vzdelávaním, komunitným životom, tradičnými remeslami a regionálnou spoluprácou tak, aby historická identita obce prinášala úžitok obyvateľom, návštevníkom aj budúcim generáciám.

SC11:
Obec Žehra bude riadiť svoj rozvoj transparentne, odborne a participatívne. Pri príprave a realizácii rozvojových projektov bude zapájať obyvateľov, podnikateľov, občianske združenia, vlastníkov pozemkov a odborné inštitúcie. Dôraz bude kladený na pravidelné vyhodnocovanie PHSR, jasné určenie zodpovedností, projektovú pripravenosť, otvorenú komunikáciu a efektívne využívanie verejných aj externých zdrojov.

SC12:
Obec Žehra bude vytvárať a pravidelne aktualizovať zásobník rozvojových projektov, ktorý bude slúžiť ako praktický nástroj na prípravu investícií, získavanie externých finančných zdrojov a koordináciu verejných, súkromných a komunitných rozvojových zámerov. Projekty budú hodnotené podľa ich verejného prínosu, pripravenosti, súladu s územným plánom, ekonomickej udržateľnosti a dopadu na kvalitu života obyvateľov.

Prioritná oblasť	Hospodárska	Sociálna	Environmentálna
Priority	• **Rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry** • **Mobilita** • **Technická infraštruktúra** • **Partnerská a cezhraničná spolupráca**	• **Bývanie** • **Verejné priestory a bezpečnosť** • **Sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť** • **Školstvo, kultúra, šport a voľný čas**	• **Odpadové hospodárstvo** • **Adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO_2**

Opatrenia	1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov 1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb 1.3 Rozvoj turistickej infraštruktúry 1.4 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry 1.5 Zlepšenie technickej vybavenosti obce 1.6 Spolupráca s partnerskými obcami	2.1 Tvorba možností pre rozvoj bývania 2.2 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality 2.3 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti 2.4 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít 2.5 Skvalitnenie školskej infraštruktúry 2.6 Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času 2.7 Podpora spoločenského a kultúrneho života	3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov 3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity 3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE 3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry

Zdroj: vlastné spracovanie

C-Programová časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projektové zámery na zabezpečenie realizácie programu rozvoja, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Táto časť obsahuje podrobnejšie rozpracovanie cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úroveň opatrení a projektových zámerov. Táto časť obsahuje:

- konkrétne opatrenia a projektové zámery, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Opatrenia a projektové zámery podľa prioritných oblastí

V strategickej časti zadefinované priority v rámci troch prioritných oblastí (hospodárskej, sociálnej, environmentálnej) obsahujú viaceré opatrenia, pričom každé opatrenie pozostáva z jedného alebo viacerých konkrétnych projektových zámerov. Tie sú plne v súlade s 5 hlavnými politickými cieľmi politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021-2027. Realizácia projektových zámerov v rámci zadefinovaných opatrení podporí **inteligentnú transformáciu hospodárstva**, napomôže **prechodu na ekologickejšiu nízkouhlíkovú Európu**, posilní **mobilitu a digitalizáciu**, prispeje k budovaniu **sociálnejšej Európy** a posilní **miestny rozvoj** (samozrejme, myslí sa tu realizácia projektových zámerov na území obce – pričom tieto projektové zámery svojím malým dielom napomôžu realizácii systémových zmien v celoslovenskom a európskom meradle).

Všetky projektové zámery, ktoré samospráva plánuje v strednodobom horizonte realizovať, sú uvedené v nasledujúcom formulári. Niektoré projektové zámery sú pritom „zložitejšie“ – budú si vyžadovať napr. spracovanie projektovej dokumentácie, inžinierske činnosti, zapojenie väčšieho počtu osôb do manažmentu takéhoto projektu a pod. Zároveň sú tu však uvedené aj také projektové zámery, ktoré predstavujú spravidla jednoduchšie „činnosti“ (nie je potrebné realizovať ich ako projekt; spravidla ide „jednoduchšie“, menej náročné činnosti). Všetky takéto zámery – či už „jednoduchšie“ alebo „zložitejšie“ – budeme v tejto aj ďalších kapitolách označovať pod rovnakým názvom **„projektový zámer“**.

Všetky projektové zámery, ktoré sú v tomto PHSR zadefinované, môžu byť realizované v rámci **integrovaných investičných balíkov**, zadefinovaných či už v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja **(PHRSR VÚC Košice)** alebo v integrovanej územnej stratégii SPR Spišská Nová Ves **(IUS SPR Spišská Nová Ves);** môžu byť taktiež zahrnuté medzi **integrované územné investície** (financované z EŠIF).

Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí

Prioritná oblasť 1 – HOSPODÁRSKA	
Opatrenie	**Projektový zámer**
1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov	**Proj. zámer 1.1.1:** **Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci** - príprava pozemkov, budov, priestorových a technických podmienok pre vznik nových služieb a rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít - podpora miestnych produktov - prenájom obecných pozemkov a budov - podpora subjektov lesného hospodárstva a zhodnocovania drevnej hmoty - podpora poľnohospodárskych subjektov - ochrana poľnohospodárskej pôdy, budovanie poľných ciest

	Proj. zámer 1.1.2: **Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov** - zavádzanie nových produktov, zlepšených procesov, využívanie nových materiálov, zlepšovanie výrobných metód
1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb	**Proj. zámer 1.2.1:** **Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby** - realizácia podporných aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti (napr. v doprave, cestovnom ruchu, odpadovom hospodárstve, vo výrobných procesoch, pri poskytovaní elektronických služieb občanom a pod.) **Proj. zámer 1.2.2:** **Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce** - realizácia vzdelávacích aktivít pre zamestnancov pracujúcich v podnikoch a verejnej správe a pre miestnych obyvateľov **Proj. zámer 1.2.3:** **Obstaranie komunálnej techniky na údržbu verejných priestorov** - nákup potrebnej techniky a vybavenia na údržbu verejných priestranstiev (napr. traktor, nakladač, kosačka, zametač, odhŕňač snehu, fréza a pod.) a na efektívnejšie a kvalitnejšie nakladanie s odpadmi **Proj. zámer 1.2.4:** **Obstaranie územného plánu obce podľa nového zákona o územnom plánovaní (zákon č. 200/2022 Z. z.)** - zazmluvnenie odborne spôsobilej osoby a spracovateľa územného plánu - obstaranie územného plánu obce v súlade so zákonom o územnom plánovaní **Proj. zámer 1.2.5:** **Realizácia projektu Komplexných pozemkových úprav** - v spolupráci s Okresným úradom Spišská Nová Ves a spracovateľom projektu realizácia všetkých potrebných krokov / aktivít za účelom spracovania projektu komplexných pozemkových úprav

1.3 Rozvoj turistickej infraštruktúry	**Proj. zámer 1.3.1:** **Budovanie turistických chodníkov, náučných chodníkov, rozhľadní, cyklotrás, odpočívadiel a ďalšej turistickej infraštruktúry v katastri obce, rozvoj agroturizmu** - výstavba turistických a náučných chodníkov - výstavba rozhľadní - vybudovanie návštevníckeho centra - budovanie turistického a informačného značenia, osadenie informačných tabúľ - obnova historických cintorínov - podpora budovania cyklotrás a pumptracku - budovanie odpočívadiel a ďalšej doplnkovej infraštruktúry - podpora projektov agroturizmu **Proj. zámer 1.3.2:** **Obnova kultúrno-historických pamiatok na území obce** - realizácia rôznych obnovných prác podľa potreby na všetkých kultúrno-historických pamiatkach v obci (pamiatky UNESCO, NKP, ostatné pamiatky) **Proj. zámer 1.3.3:** **Rozvoj Trailparku Žehra** - postupné rozširovanie a údržba legálnych cyklistických trás, budovanie zázemia, bezpečnostných prvkov, oddychových miest, informačných tabúľ a návštevníckej infraštruktúry - vybudovanie bezpečného priestoru na výučbu bicyklovania, zlepšovanie techniky jazdy a rozvoj športových návykov u detí **Proj. zámer 1.3.4:** **Vybudovanie cyklistického pumptracku** - vybudovanie športovej infraštruktúry vhodnej pre deti, mládež, rodiny aj rekreačných športovcov, ktorá môže zároveň slúžiť ako bezpečný tréningový priestor a doplnok k existujúcej cyklistickej infraštruktúre **Proj. zámer 1.3.5:** **Rozvoj rekreačnej lokality Kozia hora** - postupné budovanie centra budúceho rozvoja športu a rekreácie, premena lokality na modernú športovo-rekreačnú zónu s dôrazom na ochranu prírody a rešpektovanie krajinárskych hodnôt územia - postupný rozvoj by mal zahŕňať: návštevnícke centrum, parkovacie kapacity, oddychové miesta, vyhliadkové body, turistické prístrešky, športové zariadenia, orientačný systém, drobnú architektúru, služby pre návštevníkov.

	Proj. zámer 1.3.6: **Realizácia propagačných aktivít, budovanie značky obce Žehra** - realizácia rôznych prezentačno-propagačných aktivít za účelom prilákania návštevníkov
1.4 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry	**Proj. zámer 1.4.1:** **Modernizácia miestnych ciest, chodníkov, mostov a lávok** - obnova poškodeného povrchu miestnych ciest, výstavba nových ciest - vybudovanie chodníkov pre peších na miestach, kde to lokálne územno-technické pomery dovoľujú, obnova existujúcich chodníkov - obnova mostov a lávok **Proj. zámer 1.4.2:** **Výstavba parkoviska pred obecným úradom, budovanie ďalších parkovísk na území obce** - vybudovanie odstavnej parkovacej plochy pred obecným úradom - postupné budovanie parkovísk pri strediskách cestovného ruchu v obci **Proj. zámer 1.4.3:** **Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry** - vybudovanie samostatných, od komunikácií stavebne oddelených cyklistických chodníkov - osadenie altánkov, lavičiek, informačných tabúľ, nabíjačiek na elektrické bicykle a pod. **Proj. zámer 1.4.4:** **Pasportizácia miestnych komunikácií** - vykonanie pasportizácie všetkých miestnych komunikácií na území obce odborne spôsobilou osobou
1.5 Zlepšenie technickej vybavenosti obce	**Proj. zámer 1.5.1:** **Rekonštrukcia vodovodu a vodojemu, rozširovanie vodovodnej siete** - obnova existujúceho vodovodného potrubia v celej obci - obnova vodojemu - rozširovanie vodovodného potrubia do ďalších lokalít v súlade s územný plánom obce tak, aby boli pripravené na ďalšiu výstavbu v obci **Proj. zámer 1.5.2:** **Dobudovanie kanalizácie a ČOV** - osadenie kanalizačného potrubia v celej obci - výstavba čističky odpadových vôd a pripojenie kanalizačných vetiev na ČOV

	Proj. zámer 1.5.3: **Rozširovanie a modernizácia verejného osvetlenia** - postupná obnova verejného osvetlenia - rozširovanie verejného osvetlenia do ďalších lokalít v súlade s územný plánom obce tak, aby boli pripravené na ďalšiu výstavbu v obci
1.6 Spolupráca s partnerskými obcami	**Proj. zámer 1.6.1:** **Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce** - rozvoj spolupráce s partnerskými obcami/mestami - spolupráca s podnikateľmi, neziskovým sektorom a verejnými inštitúciami v regióne Spiša - spolupráca s inštitúciami cestovného ruchu v regióne Spiša
Prioritná oblasť 2 – SOCIÁLNA	
Opatrenie	**Projektový zámer**
2.1 Tvorba možností pre rozvoj bývania	**Proj. zámer 2.1.1:** **Realizácia projektu JPÚ v lokalite Dreveník (vysporiadanie pozemkov pod rómskymi obydliami)** - realizácia jednoduchých pozemkových úprav v lokalite Dreveník, vysporiadanie vlastníckych práv - príprava vhodných parciel **Proj. zámer 2.1.2:** **Výstavba 2 bytových domov s nájomnými bytmi (12 b.j.) na sídlisku Dreveník** - vybudovanie ďalších dvoch bytových domov spolu s 12 obecnými nájomnými bytmi (2x6) **Proj. zámer 2.1.3:** **Obnova a modernizácia existujúcich bytových domov s nájomnými bytmi** - realizácia rôznych rekonštrukčných stavebno-technických prác podľa potreby
2.2 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality	**Proj. zámer 2.2.1:** **Rozšírenie kamerového systému** - osadenie ďalších bezpečnostných kamier za účelom prevencie kriminality a protispoločenského správania v obci, príp. aj monitorovania bezpečnosti cestnej premávky **Proj. zámer 2.2.2:** **Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave** - osadenie rôznych dopravno-bezpečnostných zariadení a prvkov (napr. merače rýchlosti, spomaľovače rýchlosti, prechody pre chodcov, osvetlenie prechodov, nástupné ostrovčeky, zábradlia okolo exponovaných úsekov komunikácií a pod.)

2.3 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti	**Proj. zámer 2.3.1:** **Výstavba Domu smútku** - výstavba novej budovy Domu smútku na zabezpečenie pohrebných obradov priamo na pohrebisku **Proj. zámer 2.3.2:** **Zriadenie dvoch nových cintorínov** - získanie pozemkov do vlastníctva obce - zriadenie dvoch nových pohrebísk za účelom zabezpečenia dostatočnej kapacity pohrebísk na území obce **Proj. zámer 2.3.3:** **Modernizácia interiéru kultúrneho domu, vrátane obnovy vnútorného vybavenia** - realizácia rôznych rekonštrukčných stavebno-technických prác v interiéri budovy podľa potreby - obstaranie vnútorného vybavenia
2.4 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít	**Proj. zámer 2.4.1:** **V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP** - spolupráca obce s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny pri realizácii projektov na úseku aktívnych opatrení trhu práce **Proj. zámer 2.4.2:** **Zapájanie obce do projektov TSP** - poskytovanie terénnej sociálnej práce na území obce **Proj. zámer 2.4.3:** **Zapájanie obce do projektov MOaPS** - zabezpečenie bezpečnosti a verejného poriadku v obci **Proj. zámer 2.4.4:** **Zapájanie obce do projektov Rozvojové tímy** - poskytovanie širokospektrálne pomoci príslušníkom MRK pri zlepšovaní ich sociálneho postavenia a začleňovaní do spoločnosti **Proj. zámer 2.4.5:** **Podpora komunitného života, rozvoj sociálnych služieb** - realizácia rôznych komunitných projektov a aktivít za účelom skvalitňovania spoločenského života v obci a vzájomného prepájania komunít - podpora rodín, mladých ľudí a seniorov - realizácia medzigeneračných aktivít - podpora spolupráce medzi miestnymi spolkami, inštitúciami a obyvateľmi - podpora poskytovania sociálnych služieb v obci (napr. komunitné centrum, opatrovateľská služba a pod.)

	Proj. zámer 2.4.6: **Podpora sociálneho podnikania** - podpora subjektov pri zriaďovaní a prevádzke sociálnych podnikov (napr. v oblasti poskytovania verejných služieb, stavebníctva, odpadového hospodárstva, dopravy a pod.)
2.5 Skvalitnenie školskej infraštruktúry	**Proj. zámer 2.5.1:** **Výstavba novej budovy MŠ** - výstavba budovy, vrátane obstarania vnútorného vybavenia za účelom zabezpečenia dostatočných kapacít MŠ pre všetky deti z obce **Proj. zámer 2.5.2:** **Výstavba ZŠ, školskej jedálne a kuchyne pri ZŠ, vrátane vybavenia** - výstavba budovy, vrátane obstarania vnútorného vybavenia za účelom zabezpečenia dostatočných kapacít ZŠ pre všetkých žiakov z obce - výstavba kuchyne a školskej jedálne - zakúpenie kuchynského vybavenia do kuchyne a zariadenia do školskej jedálne
2.6 Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času	**Proj. zámer 2.6.1:** **Výstavba multifunkčného ihriska** - vybudovanie exteriérových priestorov na realizáciu športových aktivít **Proj. zámer 2.6.2:** **Vybudovanie detského ihriska** - vybudovanie exteriérových priestorov na realizáciu voľnočasových aktivít - osadenie preliezok, hojdačiek a ďalších prvkov na hranie detí **Proj. zámer 2.6.3:** **Budovanie ďalšej športovej infraštruktúry** - postupné budovanie ďalších prvkov, zariadení a atrakcií športovej a športovo-rekreačnej infraštruktúry pre obyvateľov obce aj jej návštevníkov (ihriská, oddychové zóny, ...)
2.7 Podpora spoločenského a kultúrneho života	**Proj. zámer 2.7.1:** **Podpora kultúrnych a športových podujatí** - podpora kultúrnych podujatí - podpora športových podujatí - obstaranie materiálneho vybavenia na realizáciu kultúrnych a športových podujatí (napr. stany, stoly, lavičky, mobiliár a pod.)

	- podpora miestnych kultúrnych a športových telies (vrátane obstarania športového vybavenia, krojov, hudobných nástrojov, rekvizít a iného vybavenia)
Prioritná oblasť 3 – ENVIRONMENTÁLNA	
Opatrenie	**Projektový zámer**
3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov	**Proj. zámer 3.1.1:** **Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve, realizácia osvetových a vzdelávacích aktivít** - zvýšenie efektivity triedeného zberu odpadov - rozšírenie možností zberu tzv. zeleného biologicky rozložiteľného a kuchynského odpadu z domácností - rozširovanie ponuky triedeného zberu o ďalšie druhy odpadov - implementácia rôznych SMART prvkov za účelom kvalitatívneho zlepšenia nakladania s odpadmi - realizácia edukatívnych aktivít rôznej povahy pre miestnych obyvateľov a iných pôvodcov odpadu za účelom zlepšenia nakladania s odpadmi **Proj. zámer 3.1.2:** **Výstavba zberného dvora, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení** - výstavba zberného dvora za účelom skvalitnenia nakladania s odpadmi v obci a zlepšovania možností na triedenie jednotlivých druhov odpadov - obstaranie príslušnej komunálnej techniky na prevádzku zberného dvora (traktor, nakladače, kontajnery a pod.) **Proj. zámer 3.1.3:** **Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení** - výstavba malej kompostárne (so spracovateľskou kapacitou do 100 ton ročne) s plánovaným zhodnocovaním biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu (vrátane kuchynského odpadu) pochádzajúceho z Žehry (tzv. obecné kompostovisko) - obstaranie potrebných zariadení na prevádzkovanie malej kompostárne (napr. traktor, kontajnery, hygienizačná stanica, stroje a príslušenstvo pre nakladanie s BRKO a pod.)
3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity	**Proj. zámer 3.2.1:** **Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov** - výkon starostlivosti o verejnú zeleň - výsadba novej zelene (stromy, kríky, tráva, kvety a pod.) za účelom rozširovania zelených plôch v intraviláne obce

	Proj. zámer 3.2.2: **Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí** - v spolupráci rôznymi subjektmi realizácia rôznych ďalších adaptačných opatrení, ako napr. dažďová záhrada, hmyzí hotel, včelia záhrada, vodná fontána, zelené parkovisko, realizácia adaptačných opatrení na poľnohospodárskej pôde, predchádzanie erózii pôdy, investície do zvyšovania biodiverzity, investície v intraviláne a pod.
3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE	**Proj. zámer 3.3.1:** **Výstavba fotovoltických elektrární na obecných budovách** - osadenie príslušnej techniky na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie **Proj. zámer 3.3.2:** **Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách** - realizácia ďalších podporných krokov na využívanie OZE a AZE (napr. zatepľovanie budov, výmena kotlov a pod.) **Proj. zámer 3.3.3:** **Komplexná obnova budovy bývalého kultúrneho domu v Dreveníku, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti** - výmena poškodenej strešnej krytiny - zateplenie budovy, úprava fasády - výmena otvorových výplní - rekonštrukcia interiérových priestorov (elektroinštalácia, rozvody vody a kúrenia, výmena kotlov, omietky, podlahy) - obstaranie vnútorného vybavenia **Proj. zámer 3.3.4:** **Komplexná obnova budovy obecného úradu, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti** - výmena poškodenej strešnej krytiny - zateplenie budovy, úprava fasády - výmena otvorových výplní - rekonštrukcia interiérových priestorov (elektroinštalácia, rozvody vody a kúrenia, výmena kotlov, omietky, podlahy) - obstaranie vnútorného vybavenia **Proj. zámer 3.3.5:** **Komplexná obnova budovy hasičskej zbrojnice (súp. č. 92), vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti** - výmena poškodenej strešnej krytiny - zateplenie budovy, úprava fasády - výmena otvorových výplní

	- rekonštrukcia interiérových priestorov (elektroinštalácia, rozvody vody a kúrenia, výmena kotlov, omietky, podlahy) - obstaranie vnútorného vybavenia
3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry	**Proj. zámer 3.4.1:** **Realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení** - realizácia celého komplexu vzájomne prepojených aktivít zameraných na elimináciu prípadných povodní, zadržiavanie vody krajine, zvyšovanie biodiverzity a pod.

Zdroj: Obecný úrad Žehra, vlastné spracovanie

Súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov

Súčasťou programovej časti je aj stanovenie ukazovateľov pre hodnotenie PHSR. Ukazovatele výsledkov a dopadov pre PHSR obce sú spracované v nasledujúcom formulári. Rozdelené sú do troch kategórií:

- ukazovatele výstupu – práce, tovary a služby, financované počas realizácie aktivít projektu,
- ukazovatele výsledku – okamžitý efekt realizácie aktivít projektu, príp. služby poskytnuté cieľovej skupine,
- ukazovatele dopadu – dlhodobý efekt vplyvu na danú prioritnú oblasť alebo cieľovú skupinu.

Východiskové hodnoty dopadových ukazovateľov v rámci hodnotenia dopadov pre PHSR obce boli stanovené spravidla ako nulové v roku 2026, cieľové hodnoty boli stanovené pre roky 2029 a 2032.

Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR

Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Informačný zdroj/odkaz	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota	
				2026	2029	2032
Hospodárska oblasť						
Opatrenie 1.1. - Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov						
Výsledok	Podporení podnikatelia	OcÚ	počet / rok	0	1	2
Opatrenie 1.2. - Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb						
Výsledok	Realizované digitálne riešenia	OcÚ, zamestnávatelia	počet	0	2	4
Výsledok	Obstaraná komunálna technika	OcÚ	súbor techniky a zariadení	0	1	1
Výsledok	Obstaraný územný plán	OcÚ	dokumentácia	0	0	1
Výsledok	Zrealizovaný projekt Komplexných pozemkových úprav	OÚ, OcÚ	dokumentácia	0	0	1
Opatrenie 1.3. - Rozvoj turistickej infraštruktúry						

Výsledok	Vybudované objekty turistickej infraštruktúry	OcÚ	počet	0	3	6
Výsledok	Obnovené kultúrno-historické pamiatky	OcÚ	počet	0	2	4
Výsledok	Realizované projekty v rámci agroturizmu	OcÚ	počet	0	3	7
Výsledok	Dobudovaný Trail park Žehra	OcÚ, partneri	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudovaná tréningová zóna pre deti a mládež	OcÚ, partneri	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudovaný pumptrack	OcÚ, partneri	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudovaná turistická infraštruktúra v rekreačnej lokalite Kozia hora	OcÚ, partneri	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Zrealizované prezentačno-propagačné aktivity obce, aktivity v rámci budovania značky obce Žehra	OcÚ, partneri	súbor aktivít	0	0	1
Opatrenie 1.4. - Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry						
Výsledok	Novo vybudované miestne cesty	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Zrekonštr. miestne cesty	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Novo vybudované chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Zrekonštr. chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Obnovené mosty a lávky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudované parkoviská	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Novo vybudované cyklistické chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudovaná doplnková infraštruktúra pri cyklistických chodníkoch	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Zrealizovaná pasportizácia miestnych komunikácií	OcÚ	dokumentácia	0	1	1
Opatrenie 1.5. - Zlepšenie technickej vybavenosti obce						

Výsledok	Zrekonštr. vodovodná sieť a vodojem, rozšírená vodovodná sieť	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Dobudovaná kanalizačná sieť	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudovaná ČOV	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Obyvatelia pripojení na kanalizačnú sieť a ČOV	OcÚ	počet	300	2500	3000
Výsledok	Modernizované a rozšírené verejné osvetlenie	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Opatrenie 1.6. - Spolupráca s partnerskými obcami						
Výsledok	Podporené partnerské projekty	OcÚ	počet	0	2	4
Sociálna oblasť						
Opatrenie 2.1. - Tvorba možností pre rozvoj bývania						
Výsledok	Zrealizovaný projekt JPÚ pod rómskymi obydliami	OcÚ	dokumentácia	0	1	1
Výsledok	Novo vybudované nájomné byty	OcÚ	počet	140	152	152
Výsledok	Zrekonštr. existujúce bytové domy	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Opatrenie 2.2. - Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality						
Výstup	Nové kamery monitorujúce verejné priestory	OcÚ	počet	22	32	32
Výsledok	Osadené / zrealizované dopravno-bezpečnostné prvky	OcÚ, Polícia	súbor aktivít a zariadení	0	1	1
Výsledok	Nižší počet priestupkov	OcÚ, Polícia	%	0	20	40
Opatrenie 2.3. - Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti						
Výsledok	Vybudovaný Dom smútku	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Zriadené nové cintoríny	OcÚ	počet	0	1	2
Výsledok	Zrekonštr. interiér KD, obstarané nové vybavenie	OcÚ	súbor aktivít a zariadení	0	0	1
Opatrenie 2.4. - Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít						
Výsledok	Osoby zamestnané cez projekty AOTP	OcÚ	počet	0	5	5
Výsledok	Poskytované soc. služby TSP	OcÚ	počet služieb	1	1	1
Výsledok	Osoby zamestnané v rámci TSP	OcÚ	počet	4	4	4

Výsledok	Poskytované služby MOaPS	OcÚ	počet služieb	1	1	1
Výsledok	Osoby zamestnané v rámci MOaPS	OcÚ	počet	12	12	12
Výsledok	Poskytované služby v rámci Rozvojovéhop tímu	OcÚ	počet služieb	1	1	1
Výsledok	Osoby zamestnané v rámci Rozvojového tímu	OcÚ	počet	20	20	20
Výsledok	Sociálne služby na území obce	OcÚ	počet	0	2	4
Výsledok	Zrealizované aktivity v rámci podpory komunitného života	OcÚ	počet / rok	15	25	30
Výsledok	Zrealizované aktivity v rámci podpory sociálneho podnikania	OcÚ	počet / rok	0	3	6
Opatrenie 2.5. - Skvalitnenie školskej infraštruktúry						
Výsledok	Postavená nová budova MŠ	OcÚ, škola	objekt	0	1	1
Výsledok	Postavená nová budova ZŠ, vrátane kuchyne a šk. jedálne	OcÚ, škola	súbor objektov	0	1	1
Opatrenie 2.6. - Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času						
Výsledok	Vybudované multifunkčné ihrisko	OcÚ	objekt	0	1	1
Výsledok	Vybudované detské ihrisko	OcÚ	objekt	0	1	1
Výsledok	Vybudovaná ďalšia športová a športovo-rekreačná infraštruktúra	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Opatrenie 2.7. - Podpora spoločenského a kultúrneho života						
Výsledok	Zrealizované kultúrne a športové podujatia	OcÚ	počet/rok	5	7	10
Výsledok	Podporené subjekty	OcÚ	počet/rok	0	2	2
Environmentálna oblasť						
Opatrenie 3.1. - Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov						
Výsledok	Skvalitnený systém zberu odpadov	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výsledok	Vybudovaný zberný dvor	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Obstaraná technika a zariadenia na zberný dvor	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Vybudovaná kompostáreň na zhodnocovanie BRKO	OcÚ	objekt	0	0	1
Výstup	Obstaraná technika a zariadenia pre malú kompostáreň	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Úroveň vytriedenia odpadov	OcÚ	%	31	50	60

Opatrenie 3.2. - Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity						
Výsledok	Revitalizovaná zeleň na verejných priestranstvách	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Realizované ďalšie adaptačné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 3.3. - Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE						
Výstup	Osadené fotovoltické panely na obecných budovách	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Obnovená budova bývalého KD v Dreveníku	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Obnovená budova obecného úradu	OcÚ	objekt	0	1	1
Výsledok	Obnovená budova hasičskej zbrojnice (súp. č. 92)	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Nižšia spotreba energie v budovách	OcÚ	%	0	30	60
Opatrenie 3.4. - Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry						
Výsledok	Zrealizované protipovodňové a vodozádržné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1

Zdroj: MDVRR 2015, Obecný úrad Žehra, vlastné spracovanie

D-Realizačná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce na základe stanovenia merateľných ukazovateľov a vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov. Realizačná časť obsahuje:

- akčný plán,
- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- popis systému monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR.

Akčný plán obce

Akčný plán predstavuje konkrétny harmonogram činností súvisiacich s rozvojom obce v nadväznosti na prioritné oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Tento plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektových zámerov. Obsahuje predpokladané termíny plnenia jednotlivých úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a predpokladanú (odhadovanú) výšku zdrojov na ich realizáciu.

Formulár 9 (R1): Akčný plán

Opatrenie, projektový zámer	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis. eur)	Zodpovedný
HOSPODÁRSKA OBLASŤ			
PRIORITA: ROZVOJ LOKÁLNEJ EKONOMIKY, BUDOVANIE SMART INFRAŠTRUKTÚRY			
Opatrenie 1.1: Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov			
Proj. zámer 1.1.1: *Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci*	od 2026 priebežne	2,00	obec
Proj. zámer 1.1.2: *Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov*	od 2026 priebežne	1,00	obec, firmy
Opatrenie 1.2: Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb			
Proj. zámer 1.2.1: *Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby*	od 2026 priebežne	3,00	obec, firmy
Proj. zámer 1.2.2: *Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce*	od 2026 priebežne	1,00	obec
Proj. zámer 1.2.3: *Obstaranie komunálnej techniky na údržbu verejných priestorov*	od 2026 priebežne	80,00	obec
Proj. zámer 1.2.4: *Obstaranie územného plánu obce podľa nového zákona o územnom plánovaní (zákon č. 200/2022 Z. z.)*	2028-2031	40,00	obec
Proj. zámer 1.2.5: *Realizácia projektu Komplexných pozemkových úprav*	2027-2032	200,00	Okresný úrad, spracovateľ, obec

Opatrenie 1.3: Rozvoj turistickej infraštruktúry			
Proj. zámer 1.3.1: *Budovanie turistických chodníkov, náučných chodníkov, rozhľadní, cyklotrás, odpočívadiel a ďalšej turistickej infraštruktúry v katastri obce, rozvoj agroturizmu*	2026-2032	500,00	obec, partneri
Proj. zámer 1.3.2: *Obnova kultúrno-historických pamiatok na území obce*	2026-2032	400,00	obec, štát, partneri
Proj. zámer 1.3.3: *Rozvoj Trailparku Žehra, vrátane tréningovej zóny pre deti a mládež*	2026-2032	500,00	partneri, obec
Proj. zámer 1.3.4: *Vybudovanie cyklistického pumptracku*	2026-2032	250,00	partneri, obec
Proj. zámer 1.3.5*: Rozvoj rekreačnej lokality Kozia hora*	2026-2032	700,00	obec, partneri
Proj. zámer 1.3.6: *Realizácia propagačných aktivít, budovanie značky obce Žehra*	2026-2032	100,00	obec, partneri
PRIORITA: MOBILITA			
Opatrenie 1.4: Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry			
Proj. zámer 1.4.1: *Modernizácia miestnych ciest, chodníkov, mostov a lávok*	2026-2032	400,00	obec, VÚC
Proj. zámer 1.4.2: *Výstavba parkoviska pred obecným úradom, budovanie ďalších parkovísk na území obce*	2026-2032	150,00	obec
Proj. zámer 1.4.3: *Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry*	2026-2030	400,00	obec, VÚC, partneri
Proj. zámer 1.4.4: *Pasportizácia miestnych komunikácií*	2026-2027	20,00	obec
PRIORITA: TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA			
Opatrenie 1.5: Zlepšenie technickej vybavenosti obce			
Proj. zámer 1.5.1: *Rekonštrukcia vodovodu a vodojemu, rozširovanie vodovodnej siete*	2026-2032	200,00	obec, PVPS, a.s.
Proj. zámer 1.5.2: *Dobudovanie kanalizácie a ČOV*	2026-2032	7 000,00	obec, PVPS, a.s.
Proj. zámer 1.5.3: *Rozširovanie a modernizácia verejného osvetlenia*	2026-2032	100,00	obec, VSD, a.s.
PRIORITA: PARTNERSKÁ A CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA			
Opatrenie 1.6: Spolupráca s partnerskými obcami			
Proj. zámer 1.6.1: *Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce*	od 2026 priebežne	5,00	obec
SOCIÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: BÝVANIE			
Opatrenie 2.1: Tvorba možností pre rozvoj bývania			
Proj. zámer 2.1.1: *Realizácia projektu JPÚ v lokalite Dreveník (vysporiadanie pozemkov pod rómskymi obydliami)*	2026-2029	300,00	obec, štát

Proj. zámer 2.1.2: *Výstavba 2 bytových domov s nájomnými bytmi (12 b.j.) na sídlisku Dreveník*	2026-2030	2 000,00	obec
Proj. zámer 2.1.3: *Obnova a modernizácia existujúcich bytových domov s nájomnými bytmi*	2026-2032	500,00	obec
PRIORITA: VEREJNÉ PRIESTORY A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.2: Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality			
Proj. zámer 2.2.1: *Rozšírenie kamerového systému*	2027-2028	10,00	obec
Proj. zámer 2.2.2: *Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave*	2026-2028	40,00	obec, VÚC, ODI
PRIORITA: SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA, OBČIANSKA VYBAVENOSŤ			
Opatrenie 2.3: Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti			
Proj. zámer 2.3.1: *Výstavba Domu smútku*	2028-2030	300,00	obec
Proj. zámer 2.3.2: *Zriadenie dvoch nových cintorínov*	2028-2032	60,00	obec
Proj. zámer 2.3.3: *Modernizácia interiéru kultúrneho domu, vrátane obnovy vnútorného vybavenia*	2028-2030	250,00	obec
Opatrenie 2.4: Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít			
Proj. zámer 2.4.1:*V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP*	od 2026 priebežne	10,00	obec, UPSVaR
Proj. zámer 2.4.2: *Zapájanie obce do projektov TSP*	2026-2032	630,00	obec
Proj. zámer 2.4.3: *Zapájanie obce do projektov MOaPS*	2026-2032	1 330,00	obec
Proj. zámer 2.4.4: *Zapájanie obce do projektov Rozvojové tímy*	2026-2032	1 200,00	obec
Proj. zámer 2.4.5: *Podpora komunitného života, rozvoj sociálnych služieb*	2026-2032	50,00	obec, partneri
Proj. zámer 2.4.6: *Podpora sociálneho podnikania*	2026-2032	50,00	obec, partneri
PRIORITA: ŠKOLSTVO, KULTÚRA, ŠPORT A VOĽNÝ ČAS			
Opatrenie 2.5: Skvalitnenie školskej infraštruktúry			
Proj. zámer 2.5.1: *Výstavba novej budovy MŠ*	2026-2029	2 000,00	obec
Proj. zámer 2.5.2: *Výstavba ZŠ, školskej jedálne a kuchyne pri ZŠ, vrátane vybavenia*	2026-2029	5 000,00	obec
Opatrenie 2.6: Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času			
Proj. zámer 2.6.1: *Výstavba multifunkčného ihriska*	2026-2028	90,00	obec
Proj. zámer 2.6.2: *Vybudovanie detského ihriska*	2026-2028	30,00	obec
Proj. zámer 2.6.3: *Budovanie ďalšej športovej infraštruktúry*	2026-2032	400,00	obec, partneri
Opatrenie 2.7: Podpora spoločenského a kultúrneho života			
Proj. zámer 2.7.1: *Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies*	od 2026 priebežne	40,00	obec

ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.1: Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov			
Proj. zámer 3.1.1: *Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve, realizácia osvetových a vzdelávacích aktivít*	2026-2032	10,00	obec, zberová spoločnosť
Proj. zámer 3.1.2: *Výstavba zberného dvora, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení*	2027-2029	300,00	obec
Proj. zámer 3.1.3: *Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení*	2027-2029	200,00	obec
PRIORITA: ADAPTÁCIA NA ZMENU KLÍMY, ZNIŽOVANIE PRODUKCIE CO_2			
Opatrenie 3.2: Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity			
Proj. zámer 3.2.1: *Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov*	2026-2032	150,00	obec
Proj. zámer 3.2.2: *Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí*	2026-2032	100,00	obec
Opatrenie 3.3: Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE			
Proj. zámer 3.3.1: *Výstavba fotovoltických elektrární na obecných budovách*	2026-2029	100,00	obec
Proj. zámer 3.3.2: *Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách*	2026-2032	50,00	obec
Proj. zámer 3.3.3: *Komplexná obnova budovy bývalého kultúrneho domu v Dreveníku, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti*	2028-2030	600,00	obec
Proj. zámer 3.3.4: *Komplexná obnova budovy obecného úradu, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti*	2027-2029	500,00	obec
Proj. zámer 3.3.5: *Komplexná obnova budovy hasičskej zbrojnice (súp. č. 92), vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti*	2028-2030	400,00	obec
Opatrenie 3.4: Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry			
Proj. zámer 3.4.1: *Realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení*	2026-2032	300,00	obec, štát

Zdroj: vlastné spracovanie

Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR

Vypracovaním a schválením tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky, ktorým je princíp programovania. Implementácia navrhovaných projektových zámerov si bude vyžadovať konkrétnych ľudí, ktorí budú tieto zámery uskutočňovať od začiatku do konca a ktorí za nich budú aj zodpovední. Vzhľadom na poddimenzovanosť samosprávy z aspektu ľudských zdrojov sa predpokladá, že niektoré projektové zámery bude potrebné realizovať v spolupráci s externými poradcami, odborníkmi, príp. špecializovanými firmami.

V systéme riadenia a implementácie PHSR je **Riadiacim orgánom** na úrovni obce obecný úrad prostredníctvom starostu obce. Ten zodpovedá za systém riadenia PHSR, ako aj za systém čerpania získaných dotácií, použitia úverových zdrojov a v prípade získania pomoci zo štrukturálnych fondov aj za čerpanie tejto pomoci. Obecné zastupiteľstvo plní úlohu **Monitorovacieho výboru**. **Orgánom auditu** je hlavný kontrolór a príslušná komisia OcZ, ak je zriadená. Funkciu **Platobného orgánu** vykonáva ekonomické oddelenie OcÚ a príslušné oddelenia OcÚ plnia funkciu **Sprostredkovateľského orgánu**. PHSR ako aj všetky jeho zmeny a doplnky schvaľuje obecné zastupiteľstvo (Inštitút priestorového plánovania, 2016).

Samospráva tak bude raz ročne získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu (napr. do septembra príslušného roku), kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia. Obecné zastupiteľstvo vo vzťahu k realizácii PHSR berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Úlohou obecného zastupiteľstva je taktiež schvaľovanie spolufinancovania pripravovaných projektov. Obecné zastupiteľstvo teda každoročne schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHSR budú, či už z dôvodu povinného informovania a publicity (najmä pri projektoch financovaných z EŠIF) alebo v rámci komunikácie medzi obcou a cieľovými skupinami pri príprave a realizácii projektov, rôzne formy komunikácie. V prípade realizácie projektov z EŠIF budú v záujme informovania verejnosti osadené informačné tabule, príp. budú organizované úvodné a záverečné konferencie, semináre, workshopy, rôzne informačné stretnutia a pod.

V podmienkach obce prebieha komunikácia predovšetkým osobným stykom verejnosti a záujmových skupín s jej volenými orgánmi a zamestnancami. Významným komunikačným kanálom najmä pre mladšie a stredné vekové kategórie obyvateľstva je webová stránka obce. Staršie vekové kategórie uprednostňujú najmä obecný rozhlas, úradnú tabuľu a osobné podanie. Ďalším nástrojom komunikácie budú pozvánky na priamu účasť verejnosti na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Prostredníctvom uvedených komunikačných kanálov bude až do ukončenia platnosti PHSR prebiehať neustála komunikácia s obyvateľmi týkajúca sa realizácie tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom systému monitorovania a hodnotenia je získavanie informácií o reálnom plnení PHSR a o jeho prípadnom negatívnom vývoji. Dôsledkom dobrého nastavenia systému monitorovania a hodnotenia bude prípadná zmena spôsobu realizácie, podľa potreby aj definovanie a prijatie nových opatrení. Ako už bolo spomenuté vyššie, samospráva bude raz ročne (do začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok) získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, zainteresovaných partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu, kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia.

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa teda bude vykonávať priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Tento proces bude vychádzať z údajov uvedených vo Formulári P2 – ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu projektu. Výstupom monitorovania PHSR bude monitorovacia správa za príslušný rok schválená obecným zastupiteľstvom, ktorej súčasťou môže byť aj prípadná monitorovacia správa schválená riadiacim orgánom v rámci implementácie projektov z EŠIF. Za prípravu monitorovacej správy konkrétneho projektu bude zodpovedať jeho garant podľa povahy projektu. Za prípravu monitorovacej správy PHSR bude zodpovedať samospráva obce – či už prostredníctvom starostu obce, hlavného kontrolóra, poslancov, zamestnancov obecného úradu, príp. inej poverenej osoby.

Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHSR počas jeho platnosti 2026-2032		
Typ hodnotenia	**Vykonať prvýkrát**	**Dôvod vykonania / periodicita**
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2027	podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie	v prípade potreby	kontrola súladu programu s reálnou situáciou
Tematické hodnotenie časti PHSR	2028	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	v prípade potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov; pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2026-2032	na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu, podnetu poslancov, správy auditu a pod.

Zdroj: vlastné spracovanie

E-Finančná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Finančná časť obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce. Táto časť obsahuje:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, projektových zámerov za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektových zámerov.

Indikatívny finančný plán

Výška potrebných finančných prostriedkov je v tomto PHSR uvedená pri jednotlivých projektových zámeroch a opatreniach. Uvedené sumy sú stanovené odhadom, keďže bez spracovania projektovej dokumentácie nie je možné ex-ante určiť predpokladanú sumu, potrebnú na realizáciu projektového zámeru. Navyše, táto suma sa ešte mení po realizácii verejného obstarávania. Pri rozhodovaní o financovaní jednotlivých projektových zámerov sa bude prihliadať na ich dôležitosť a na ich prínos pre rozvoj obce. Niektoré projektové zámery sa budú môcť realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, iné si však budú vyžadovať náročnejšie zdroje z hľadiska finančného aj personálneho zabezpečenia.

Potenciálne zdroje, ktoré sa samospráva môže snažiť získať na realizáciu opatrení a projektových zámerov, uvedených v tomto PHSR, sú najmä:

- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov (napr. Environmentálny fond, ŠFRB, ...),
- financovanie z národných projektov (napr. úrady práce, soc. vecí a rodiny – AOTP...),
- rozpočet samosprávneho kraja,
- európske štrukturálne a investičné fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- Svetová banka,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR,
- sponzorské dary podnikateľov, súkromných osôb, neziskového sektora a pod.,
- vlastné zdroje (rozpočet obce).

Celkovým prehľadom plánovaných finančných prostriedkov počas celej doby platnosti schváleného PHSR je Indikatívny rozpočet – sumarizácia.

Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia

Oblasť	rok							Spolu (tis. €)
	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	
Hospodárska	7,40	488,20	969,20	2 592,40	3 761,80	2 019,30	1 213,70	**11 052,00**
Sociálna	463,00	2 053,00	4 674,00	3 850,00	1 681,00	864,00	705,00	**14 290,00**
Environmentálna	15,00	186,00	802,00	1 037,00	561,00	78,00	31,00	**2 710,00**
SPOLU (tis. €)	**485,40**	**2 727,20**	**6 445,20**	**7 479,40**	**6 003,80**	**2 961,30**	**1 949,70**	**28 052,00**

Zdroj: vlastné spracovanie

Model viaczdrojového financovania a finančný rámec

Financovanie jednotlivých projektových zámerov sa bude realizovať z viacerých zdrojov, pričom závisieť bude od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa tak bude opierať o zdroje obce, o národné zdroje, o zdroje z EŠIF, VÚC, o súkromné a ďalšie zdroje.
Intervenčná matica predstavuje odhad objemu potrebných zdrojov na realizáciu jednotlivých projektových zámerov. Finálna podoba a konkrétna výška investícií bude známa až po vypracovaní projektovej dokumentácie k tomu-ktorému projektovému zámeru (ak relevantné) a vychádzať bude najmä z procesu verejného obstarávania.

Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica

Viaczdrojové financovanie (tis. eur)								
Opatrenie	Celkové náklady	Verejné zdroje					Súkromné zdroje	Iné zdroje
		EÚ	Štát	VÚC	Obec	Spolu		
Opatrenie 1.1	3,00		2,00		1,00	3,00		
Opatrenie 1.2	324,00	268,00	20,00	5,00	31,00	324,00		
Opatrenie 1.3	2 450,00	2 082,50	132,50	95,00	70,00	2 380,00	70,00	
Opatrenie 1.4	970,00	880,00	42,50		47,50	970,00		
Opatrenie 1.5	7 300,00	3 085,00	3 810,00		405,00	7 300,00		
Opatrenie 1.6	5,00			3,00	2,00	5,00		
Opatrenie 2.1	2 800,00		2 500,00		300,00	2 800,00		
Opatrenie 2.2	50,00		10,00	25,00	15,00	50,00		
Opatrenie 2.3	610,00	518,50	61,00		30,50	610,00		
Opatrenie 2.4	3 270,00	2 686,00	406,00		178,00	3 270,00		
Opatrenie 2.5	7 000,00	6 800,00	150,00		50,00	7 000,00		
Opatrenie 2.6	520,00	416,50	50,00	10,00	33,50	510,00	10,00	
Opatrenie 2.7	40,00			8,00	32,00	40,00		
Opatrenie 3.1	510,00		400,00		105,00	505,00	5,00	
Opatrenie 3.2	250,00	212,50	25,00		12,50	250,00		
Opatrenie 3.3	1 650,00	1 402,50	165,00		82,50	1 650,00		
Opatrenie 3.4	300,00	255,00	30,00		15,00	300,00		
SPOLU	**28 052,00**	**18 606,50**	**7 804,00**	**146,00**	**1 410,50**	**27 967,00**	**85,00**	**0,00**

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Finančný rámec na realizáciu PHSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektových zámerov je formulárom s podrobnou štruktúrou plánovaných finančných prostriedkov na opatrenia a projektové zámery PHSR na celé jeho obdobie. Obsahuje podrobné členenie predpokladaných finančných zdrojov, potrebných na realizáciu jednotlivých projektových zámerov.

Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR

Číslo opatrenia	Kód a názov projektového zámeru	Klasifikácia stavieb - trieda	Hlavný ukazovateľ-výsledku, dopadu	Termín začatia a ukončenia realizácie projekt. zámeru	RN Spolu (tis. eur)	Verejné zdroje celkom	Verejné zdroje		Súkromné zdroje	Úverové zdroje	EIB príspevok (informatívne)	Iné zdroje
							Národné celkom	EÚ (EŠIF + Plán obnovy) celkom				
				rok	a=b+e+f+g+h	b=c+d	c	d	e	f	g	h
I. Hospodárska oblasť					**11 052,00 €**	11 052,00 €	5 009,00 €	6 043,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 1.1	**1.1.1 Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci**		**rozvinutie lokálnej ekonomiky**	**2026-2032**	**2,00 €**	2,00 €	2,00 €					
	1.1.2 Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov		**rozvinutie lokálnej ekonomiky**	**2026-2032**	**1,00 €**	1,00 €	1,00 €					
Opat. 1.2	**1.2.1 Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby**		**rozvinutie lokálnej ekonomiky**	**2026-2032**	**3,00 €**	3,00 €	3,00 €					
	1.2.2 Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce		**zvýšená zamestnanosť obyvateľstva**	**2026-2032**	**1,00 €**	1,00 €	1,00 €					
	1.2.3 Obstaranie komunálnej techniky na údržbu verejných priestorov		**kvalitná starostlivosť o verejné priestory**	**2026-2032**	**80,00 €**	80,00 €	12,00 €	68,00 €				

	1.2.4 Obstaranie územného plánu obce podľa nového zákona o územnom plánovaní (zákon č. 200/2022 Z. z.)		**kvalitné východiskové legislatívne podmienky pre rozvoj obce**	**2028-2031**	**40,00 €**	40,00 €	40,00 €					
	1.2.5 Realizácia projektu Komplexných pozemkových úprav		**kvalitné východiskové legislatívne podmienky pre rozvoj obce**	**2027-2032**	**200,00 €**	200,00 €	200,00 €					
Opat. 1.3	**1.3.1 Budovanie turistických chodníkov, náučných chodníkov, rozhľadní, cyklotrás, odpočívadiel a ďalšej turistickej infraštruktúry v katastri obce, rozvoj agroturizmu**	**2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby**	**vyššia atraktivita obce pre obyvateľov a návštevníkov**	**2026-2032**	**500,00 €**	500,00 €	75,00 €	425,00 €				
	1.3.2 Obnova kultúrno-historických pamiatok na území obce	**1273 - Historické alebo chránené pamiatky**	**vyššia atraktivita obce pre obyvateľov a návštevníkov, zachované K-H pamiatky**	**2026-2032**	**400,00 €**	400,00 €	60,00 €	340,00 €				
	1.3.3 Rozvoj Trailparku Žehra, vrátane tréningovej zóny pre deti a mládež	**2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby**	**vyššia atraktivita obce pre obyvateľov a návštevníkov**	**2026-2032**	**500,00 €**	500,00 €	75,00 €	425,00 €				
	1.3.4 Vybudovanie cyklistického pumptracku	**2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby**	**vyššia atraktivita obce pre obyvateľov a návštevníkov**	**2026-2032**	**250,00 €**	250,00 €	37,50 €	212,50 €				
	1.3.5 Rozvoj rekreačnej lokality Kozia hora	**2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby**	**vyššia atraktivita obce pre obyvateľov a návštevníkov**	**2026-2032**	**700,00 €**	700,00 €	105,00 €	595,00 €				

	1.3.6 Realizácia propagačných aktivít, budovanie značky obce Žehra		**vyššia atraktivita obce pre obyvateľov a návštevníkov**	**2026-2032**	**100,00 €**	100,00 €	15,00 €	85,00 €				
Opat. 1.4	**1.4.1 Modernizácia miestnych ciest, chodníkov, mostov a lávok**	**2112 - Miestne komunikácie**	**zabezpečený kvalitný prístup k domom a bytom; zvýšená bezpečnosť chodcov**	**2026-2032**	**400,00 €**	400,00 €	60,00 €	340,00 €				
	1.4.2 Výstavba parkoviska pred obecným úradom, budovanie ďalších parkovísk na území obce	**2112 - Miestne komunikácie**	**dostatočné kapacity na parkovanie**	**2026-2032**	**150,00 €**	150,00 €	22,50 €	127,50 €				
	1.4.3 Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry	**2112 - Miestne komunikácie**	**vyšší počet turistov v obci; lepšie zdravie obyvateľov**	**2026-2030**	**400,00 €**	400,00 €	60,00 €	340,00 €				
	1.4.4 Pasportizácia miestnych komunikácií	**2112 - Miestne komunikácie**	**zdokumentované miestne komunikácie**	**2026-2027**	**20,00 €**	20,00 €	20,00 €					
Opat. 1.5	**1.5.1 Rekonštrukcia vodovodu a vodojemu, rozširovanie vodovodnej siete**	**2222 - Miestne potrubné rozvody vody**	**spoľahlivá dodávka pitnej vody**	**2026-2032**	**200,00 €**	200,00 €	200,00 €					
	1.5.2 Dobudovanie kanalizácie a ČOV	**2223 - Miestne kanalizácie**	**dobudovaná kanalizačná sieť v celej obci, vrátane ČOV; čistejšie životné prostredie; lepšie zdravie obyvateľov**	**2026-2032**	**7 000,00 €**	7 000,00 €	4 000,00 €	3 000,00 €				
	1.5.3 Rozširovanie a modernizácia verejného osvetlenia	**2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia**	**kvalitná infraštruktúra pre život v obci**	**2026-2032**	**100,00 €**	100,00 €	15,00 €	85,00 €				

Opat. 1.6	1.6.1 Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce		2 podporené partnerské projekty	2026-2032	5,00 €	5,00 €	5,00 €					
II. Sociálna oblasť					14 290,00 €	14 280,00 €	3 574,00 €	10 706,00 €	10,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 2.1	2.1.1 Realizácia projektu JPÚ v lokalite Dreveník (vysporiadanie pozemkov pod rómskymi obydliami)		lokalita po legislatívnej stránke pripravená na výstavbu RD	2026-2029	300,00 €	300,00 €	300,00 €					
	2.1.2 Výstavba 2 bytových domov s nájomnými bytmi (12 b.j.) na sídlisku Dreveník	1122 - Trojbytové a viacbytové budovy	12 nových nájomných bytov	2026-2030	2 000,00 €	2 000,00 €	2 000,00 €					
	2.1.3 Obnova a modernizácia existujúcich bytových domov s nájomnými bytmi	1122 - Trojbytové a viacbytové budovy	dôstojné bývanie	2026-2032	500,00 €	500,00 €	500,00 €					
Opat. 2.2	2.2.1 Rozšírenie kamerového systému	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	10 nových kamier; vyššia bezpečnosť obyvateľov, lepšia ochrana majetku	2027-2028	10,00 €	10,00 €	10,00 €					
	2.2.2 Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave		vyššia bezpečnosť obyvateľov	2026-2028	40,00 €	40,00 €	40,00 €					
Opat. 2.3	2.3.1 Výstavba Domu smútku	1272 - Budovy a miesta na vykonávanie náboženských aktivít	zriadené priestory na rozlúčku so zosnulými	2028-2030	300,00 €	300,00 €	45,00 €	255,00 €				
	2.3.2 Zriadenie dvoch nových cintorínov	1272 - Budovy a miesta na vykonávanie náboženských aktivít	zabezpečené dostatočné kapacity pohrebísk na pochovávanie	2028-2032	60,00 €	60,00 €	9,00 €	51,00 €				

	2.3.3 Modernizácia interiéru kultúrneho domu, vrátane obnovy vnútorného vybavenia	**1261 - Budovy na kultúrnu a verejnú zábavu**	**kvalitné podmienky pre kultúru**	**2028-2030**	**250,00 €**	250,00 €	37,50 €	212,50 €				
Opat. 2.4	**2.4.1 V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP**		**4 zamestnané osoby**	**2026-2032**	**10,00 €**	10,00 €	10,00 €					
	2.4.2 Zapájanie obce do projektov TSP		**zabezpečená podpora MRK pri integrácii do spoločenského a pracovného života**	**2026-2032**	**630,00 €**	630,00 €	94,50 €	535,50 €				
	2.4.3 Zapájanie obce do projektov MOaPS		**zabezpečená podpora MRK pri integrácii do spoločenského a pracovného života**	**2026-2032**	**1 330,00 €**	1 330,00 €	199,50 €	1 130,50 €				
	2.4.4 Zapájanie obce do projektov Rozvojové tímy		**zabezpečená podpora MRK pri integrácii do spoločenského a pracovného života**	**2026-2032**	**1 200,00 €**	1 200,00 €	180,00 €	1 020,00 €				
	2.4.5 Podpora komunitného života, rozvoj sociálnych služieb		**bohatý komunitný život, poskytované sociálne služby miestnym obyvateľom**	**2026-2032**	**50,00 €**	50,00 €	7,50 €	42,50 €				
	2.4.6 Podpora sociálneho podnikania		**zamestnaní obyvatelia obce, znevýhodnení na trhu práce**	**2026-2032**	**50,00 €**	50,00 €	7,50 €	42,50 €				
Opat. 2.5	**2.5.1 Výstavba novej budovy MŠ**	**1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie**	**všetky deti z obce absolvujúce vyučovanie v MŠ v Žehre**	**2026-2029**	**2 000,00 €**	2 000,00 €		2 000,00 €				
	2.5.2 Výstavba ZŠ, školskej jedálne a kuchyne pri ZŠ, vrátane vybavenia	**1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie**	**všetky deti z obce absolvujúce vyučovanie v ZŠ v Žehre**	**2026-2029**	**5 000,00 €**	5 000,00 €		5 000,00 €				

Opat. 2.6	**2.6.1 Výstavba multifunkčného ihriska**	**2411 - Športové ihriská**	**verejnosť realizujúca športové aktivity**	**2026-2028**	**90,00 €**	90,00 €	13,50 €	76,50 €				
	2.6.2 Vybudovanie detského ihriska	**2411 - Športové ihriská**	**verejnosť realizujúca voľnočasové aktivity**	**2026-2028**	**30,00 €**	20,00 €	20,00 €		10,00 €			
	2.6.3 Budovanie ďalšej športovej infraštruktúry	**2411 - Športové ihriská**	**verejnosť realizujúca športové aktivity**	**2026-2032**	**400,00 €**	400,00 €	60,00 €	340,00 €				
Opat. 2.7	**2.7.1 Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies**		**kultúrne a športové podujatia konané na území obce**	**2026-2032**	**40,00 €**	40,00 €	40,00 €					
III. Environmentálna oblasť					2 710,00 €	2 705,00 €	835,00 €	1 870,00 €	5,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 3.1	**3.1.1 Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve, realizácia osvetových a vzdelávacích aktivít**		**skvalitnený systém triedeného zberu, vyššia úroveň vytriedenia odpadov**	**2026-2032**	**10,00 €**	5,00 €	5,00 €		5,00 €			
	3.1.2 Výstavba zberného dvora, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	**2420 - Ostatné inžinierske stavby, i.n.**	**vyššia úroveň vytriedenia odpadov**	**2026-2028**	**300,00 €**	300,00 €	300,00 €					
	3.1.3 Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	**2421 - Ostatné inžinierske stavby, i.n.**	**vyššia úroveň vytriedenia odpadov; nižší objem BRKO ukladaných na skládky odpadov**	**2026-2028**	**200,00 €**	200,00 €	200,00 €					
Opat. 3.2	**3.2.1 Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov**		**kvalitnejšia zeleň**	**2026-2032**	**150,00 €**	150,00 €	22,50 €	127,50 €				

	3.2.2 Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí		**realizované dodatočné adaptačné opatrenia**	**2026-2032**	**100,00 €**	100,00 €	15,00 €	85,00 €			
Opat. 3.3	**3.3.1 Výstavba fotovoltických elektrární na obecných budovách**		**vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE**	**2026-2029**	**100,00 €**	100,00 €	15,00 €	85,00 €			
	3.3.2 Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách		**vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE**	**2026-2032**	**50,00 €**	50,00 €	7,50 €	42,50 €			
	3.3.3 Komplexná obnova budovy bývalého kultúrneho domu v Dreveníku, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti	**1261 - Budovy na kultúrnu a verejnú zábavu**	**kvalitné priestory pre organizáciu kultúrno-spoločenských podujatí**	**2028-2030**	**600,00 €**	600,00 €	90,00 €	510,00 €			
	3.3.4 Komplexná obnova budovy obecného úradu, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti	**1220 - Budovy pre administratívu**	**kvalitné priestory pre poskytovanie verejných služieb**	**2027-2029**	**500,00 €**	500,00 €	75,00 €	425,00 €			
	3.3.5 Komplexná obnova budovy hasičskej zbrojnice (súp. č. 92), vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti	**1274 - Ostatné budovy, i.n.**	**vytvorené kvalitné podmienky pre činnosť DHZ**	**2028-2030**	**400,00 €**	400,00 €	60,00 €	340,00 €			

Opat. 3.4	**3.4.1 Realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení**	**2152 - Priehrady**	**žiadne škody na životoch a majetku v dôsledku povodní**	**2026-2032**	**300,00 €**	300,00 €	45,00 €	255,00 €				
Celkom					**28 052,00 €**	**28 037,00 €**	**9 418,00 €**	**18 619,00 €**	**15,00 €**	**0,00 €**	**0,00 €**	**0,00 €**

Zdroj: Obecný úrad Žehra, vlastné spracovanie

Systém hodnotenia a zaraďovania projektových zámerov do financovania

Dôležitým momentom v procese realizácie PHSR bude schvaľovanie financovania jednotlivých projektových zámerov obecným zastupiteľstvom. Pri ich výbere bude preto nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam či už z legislatívneho hľadiska alebo vo vzťahu k rozvoju obce.

Nasledujúca hodnotiaca tabuľka pre výber projektových zámerov je upravená pre potreby obce. Najvyššiu prioritu (úroveň dôležitosti) majú projektové zámery, ktorých realizácia vyplýva priamo z legislatívy a projektové zámery, ktoré budú riešiť výrazne naliehavú havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Kategória s vysokou prioritou zahŕňa projektové zámery s oporou vo VZN obce, projektové zámery Miestnej akčnej skupiny, oblastnej organizácie cestovného ruchu, projektové zámery s vydaným právoplatným stavebným povolením (príp. aj projektové zámery s ukončeným procesom verejného obstarávania), projektové zámery, na ktoré sa dajú získať zdroje z EŠIF a/alebo ich realizácia je zároveň nutná pre rozvoj obce a projektové zámery, ktoré majú vysokú podporu u obyvateľstva. Kategória so strednou úrovňou dôležitosti obsahuje tie projektové zámery, ktoré majú možnosť byť spolufinancované z európskych štrukturálnych a investičných fondov a/alebo ich realizácia je zároveň vhodná pre rozvoj obce. Kategóriu 4 a 5 predstavujú projektové zámery nachádzajúce sa vo fáze úvah (bez spracovania prvotných analýz, projektovej dokumentácie, stavebného povolenia a pod.).

Formulár 14 (F3): Hodnotiaca tabuľka pre výber projektových zámerov

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium (podmienky pre zaradenie do úrovne dôležitosti)	Projektové zámery
1	Najvyššia	a) projektové zámery vyplývajúce zo zákona alebo legislatívy EÚ b) projektové zámery riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu	1.2.4; 1.2.5; 1.4.4; 1.5.1; 1.5.2; 2.1.1; 2.3.2; 2.5.1;
2	Vysoká	a) projektové zámery s oporou vo VZN obce b) projektové zámery s právoplatným stavebným povolením c) projektové zámery MAS d) projektové zámery OOCR e) projektové zámery miestnych rozvojových organizácií f) projektové zámery s vysokou podporou obyvateľov g) projektové zámery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zámery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce nutná	1.2.3; 1.3.1; 1.3.2; 1.3.3; 1.3.4; 1.3.5; 1.3.6; 1.4.1; 1.4.2; 1.4.3; 1.5.3; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.3.3; 2.4.1; 2.4.2; 2.4.3; 2.4.4; 2.4.5; 2.4.6; 2.5.2; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3; 2.7.1; 3.1.1; 3.1.2.; 3.1.3; 3.2.1; 3.2.2; 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3.; 3.3.4; 3.3.5; 3.4.1;
3	Stredná	projektové zámery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zámery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce vhodná	1.1.2; 1.2.1; 1.2.2; 2.1.3; 2.3.1;
4	Nízka	projektové zámery v štádiu zámerov / úvah	1.1.1; 1.6.1;
5	Najnižšia	ostatné	

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR

Schválenie PHSR	
Dokument	Názov dokumentu: **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032** Štruktúra dokumentu: dokument je štruktúrovaný podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, podľa Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, vydanej Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, január 2020, Metodiky na spracovanie Programu rozvoja obce, vydanej Inštitútom priestorového plánovania, september 2016 a podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, vydanej Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015.
Spracovanie	Forma a obdobie spracovania: spracovanie PHSR vykonala obec v partnerstve s externým odborníkom, ktorý koordinoval proces tvorby dokumentu a zabezpečoval dodržiavanie metodických postupov. Dokument bol spracovaný počas zimy 2025/2026. Riadiaci tím: riadiaci tím pozostával z 2 členov a v procese spracovania mal 2 pracovné zasadania. Účasť verejnosti a komunikácia s ňou: verejnosť participovala na procese spracovania PHSR prostredníctvom prieskumu názorov. Náklady na spracovanie: z rozpočtu obce.
Prerokovanie	Prerokovanie v orgánoch samosprávy dňa: 24.08.2026.
Schválenie	Návrh na uznesenie zastupiteľstva: „Obecné zastupiteľstvo schvaľuje Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra na roky 2026-2032“.

Zdroj: vlastné spracovanie

Prílohy

Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

Inštitút priestorového plánovania (2016): *Stručná metodika spracovania Programu rozvoja obce a Spoločného programu rozvoja obcí*. Bratislava: september 2016.

Kočiš, M (2026): Pripomienky k návrhu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Žehra

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001

MDVRR (2015): *Metodika na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC*. Bratislava: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015, 62 s.

MŽP (2018): *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia, aktualizácia 2018.

PHRSR Košického samosprávneho kraja 2022-2030

Rozvojový plán obce Žehra 2024-2030 (Národný projekt Rozvojové tímy I)

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (2020): *Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja*. Bratislava: január 2020.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Územný plán obce Žehra

Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030

Weisová, D., Bernátová, M. (2012): *Strategické plánovanie samosprávy*. Žilina: Municipalia, 2012.

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Internetové zdroje:

census2011.statistics.sk
datacube.statistics.sk
datacube.statistics.sk/SODB/
http://cp.atlas.sk
http://envirozataze.enviroportal.sk
http://uzemia.enviroportal.sk
https://gis.nlcsk.org/islhp/#lesnictvo
statdat.statistics.sk
www.beiss.sk
www.cdb.sk
www.ives.minv.sk/heraldreg
www.maps.google.com
www.minv.sk
www.orsr.sk
www.pamiatky.sk
www.registeruz.sk
www.scitanie.sk
www.statistics.sk
www.zrsr.sk

Zoznam skratiek použitých v PHSR

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	MŽP	Ministerstvo životného prostredia
AZE	Alternatívne zdroje energie	NFP	Nenávratný finančný príspevok
b.j.	Bytové jednotky	NN	Nízke napätie
BRKO	Biologicky rozložiteľný komunálny odpad	NPR	Národná prírodná rezervácia
CDB	Cestná databanka	OcÚ	Obecný úrad
CLLD	Community-led Local Development (Miestny rozvoj vedený komunitou)	o. i.	Okrem iného
CR	Cestovný ruch	OOCR	Oblastná organizácia cestovného ruchu
ČOV	Čistička odpadových vôd	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor	PA	Povodňová aktivita
EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	PP	Prírodná pamiatka
EIB	Európska investičná banka	PR	Prírodná rezervácia
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	PPF	Poľnohospodársky pôdny fond
ha	Hektár	SHR	Samostatne hospodáriaci roľníci
IBV	Individuálna bytová výstavba	SPR	Strategicko-plánovací región
IUI	Integrovaná územná investícia	ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
KSK	Košický samosprávny kraj	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
KZAM	Klasifikácia zamestnaní	ÚSES	Územný systém ekologickej stability
MAS	Miestna akčná skupina	TTP	Trvalé trávne porasty
MOK	Maloobjemový kontajner	UoZ	Uchádzač o zamestnanie
MRK	Marginalizované rómske komunity	VÚC	Vyšší územný celok
MSP	Malí a strední podnikatelia	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie

Zoznam máp, tabuliek, grafov, obrázkov a formulárov

Mapy

Mapa 1: Poloha obce Žehra - širšie vzťahy ... 3
Mapa 2: Poloha obce Žehra voči susediacim obciam ... 4

Tabuľky

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov ... 12
Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát ... 13
Tabuľka 3: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva Zborova ... 22
Tabuľka 4: Vývoj vybraných parametrov vekovej štruktúry obyvateľstva ... 24
Tabuľka 5: Vývoj počtu a podielu osôb podľa vybraných vekových skupín ... 25
Tabuľka 6: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti ... 25
Tabuľka 7: Rómske obyvateľstvo v obci Žehra podľa rôznych zdrojov ... 26
Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania ... 26
Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci ... 28
Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2025 ... 29
Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2025 ... 31
Tabuľka 12: Počet a štruktúra UoZ znevýhodnených podľa § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. ... 32
Tabuľka 13: Počet domov podľa typu domu ... 33
Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky ... 33
Tabuľka 15: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému ... 34
Tabuľka 16: Byty podľa obytných miestností ... 34
Tabuľka 17: Domy podľa obdobia výstavby ... 34
Tabuľka 18: Vybavenie technickou infraštruktúrou ... 36
Tabuľka 19: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2026) ... 37
Tabuľka 20: Nehnuteľné národné kultúrne pamiatky na území obce Žehra ... 39
Tabuľka 21: Infraštruktúra školstva, kultúry a športu ... 41
Tabuľka 22: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb ... 41
Tabuľka 23: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2024; v ha) ... 42

Grafy

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Žehra ... 18
Graf 2: Medziročné prírastky / úbytky obyvateľstva ... 19
Graf 3: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2016-2025 ... 19
Graf 4: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2016-2025 ... 20
Graf 5: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2016-2025 ... 21
Graf 6: Porovnanie vekovej štruktúry obyvateľstva k 31.12.2015 a k 31.12.2025 ... 23
Graf 7: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania ... 27
Graf 8: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2016-2025 (k 31.12.) ... 28
Graf 9: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2025 ... 29
Graf 10: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2025 ... 30
Graf 11: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2025 ... 31

Obrázky

Obrázok 1: Travertínová kopa Dreveník ... 15
Obrázok 2: Štúdia revitalizácie časti k.ú. Žehra, vodozádržný potenciál k.ú. Žehra ... 16
Obrázok 3: Rizikové obce v Košickom kraji, určené metódou integrovaného posúdenia pre rok 202317
Obrázok 4: Pamiatka UNESCO - Spišský hrad ... 39
Obrázok 5: Pamiatka UNESCO - Kostol sv. Ducha ... 40
Obrázok 6: Kaštieľ v Hodkovciach ... 40

Obrázok 7: Kostol sv. Ducha, v pozadí Spišský hrad 44
Obrázok 8: Rekreačná lokalita Kozia hora 45
Obrázok 9: Trail park Žehra 45
Obrázok 10: Pumptrack na Spišskej cyklomagistrále 45
Obrázok 11: Finančné zdravie obce Žehra 47
Obrázok 12: Programy politiky súdržnosti v programovom období 2021 - 2027 50
Obrázok 13: Prehľad finančných zdrojov Programu Slovensko na obdobie 2021 - 2027 50
Obrázok 14: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) na území Košického kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027 58

Formuláre

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR 8
Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR 9
Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu 9
Formulár 4 (A8): STEEP analýza 52
Formulár 5 (A10): SWOT analýza 53
Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov 61
Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí 65
Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR 75
Formulár 9 (R1): Akčný plán 81
Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania 86
Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia 88
Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica 89
Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR 90
Formulár 14 (F3): Hodnotiaca tabuľka pre výber projektových zámerov 98
Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR 99